

SOKAKTA DÜŞLER GÖRÜYOR ÇOCUK

FERHAT GÜMÜŞBOĞA

SOKAKLARIN KIVRIMINDA,

ZİFİRİ KARANLIĞIN KOYNUNDA...

"SOKAK" ÇOCUKLARI...

GÜNDÜZÜN YORGUNLUĞU, İNLEMELERİ ACI ACI...

ÜŞÜYOR ÇOCUK!

DİZLERİ KARNINDA İKİ BÜKLÜM

DÜŞLERİNDE BİR SEVGİ

BİR DE SICACIK BİR SOBA

BAŞINI OKŞAYAN ANNESİNİN ŞEFKATLİ ELLERİNİ GÖRÜYOR...

BİR ESMER GÜLÜMSEME SARIYOR YÜZÜNÜ

DİŞ GICIRTILARI...

UÇAN HALIYA BİNMIŞ RÜYALARINDA

BULUTLARIN ARASINDA SÜZÜLEREK DALIYOR...

BİR ALAATİN'İN SİHİRLİ LAMBASI BİR DE DENİZCİ SİMBAD

UÇAN HALISINA ALIYOR TEK TEK ÇOCUKLARI

KAĞIT MENDİL SATAN ÇOCUKLARI,

ÇÖPLÜKTE DİLENERLERİ,

AÇ SUSUZ VE KÖLE OLARAK SATILAN TÜM ÇOCUKLARI...

ONLARA MUTLULUK SAÇIYOR SİHİRLİ LAMBASIYLA,

ONLARA DÜNYAYI SUNUYOR...

KÜÇÜCÜK YÜREKLERİNE DÜNYAYI

KÜÇÜCÜK YÜREKLERİNE DÜNYAYI SİĞDIRİYOR...

VE DÜŞLERİYLE KURULUYOR MUTLULUK SOFRASINA!..

VE HAYAL KIRIKLIĞIYLA UYANIYOR DÜŞÜNDE!..

VE GÖZLERİNDE SİCİM SİCİM AKAN YAŞ...

VE AÇ VE SUSUZ,

VE ÇARESİZ DOLAŞIYOR SEYREK SEYREK,

VE YALNIZ VE YALNIZLIĞIN ACISINI YAŞIYOR...

Yeniden merhaba,

k a v u ŧ m a ' y a

O bütün uzakların efendisi,
s e s s i z l i ğ i açtın;
ellerin ve dilinle.
Kan kızılığında değildi rengi
ebemkuşağında a y a k l a r ı n.

Hadi sesin iradesi
gidelim şimdi,
peygamber yankılı şehrin göğü,
sevgili göğsüne
hadi,
birlikte yürüyelim sessizlikte.

Alevde yaşayan s e m e n d e r p e y g a m b e r i
ah'ın yok biliyorum,
vah'ın hiç olmaz.
ama yine de ölmek rahat
s u y u n p e y g a m b e r i !
Hadi, birlikte basalım üzerine
en umarsız n a s ı l 's a
öyle basalım çilehanede
ömre
işkencehanede biçilen kefene.

Hadi gidelim o taştan eve
ilk doğum evrenine, y ı k ı n t ı l l a r arasında
s a n c ı l l ı y a n k ı l a r ı n ö r d ü ğ ü ülkeye,
Ömer'in, Üveys'in yanına
hadi, a m a r 'y a gidelim,
fıstık ağacının altına
hadi

Hamza belki meydanda bekliyordur,
diğer çocuklar yamaçta
bu yaz sıcağında
avcılık zamanıdır yine
kızlar da gelmiştir ö r ü k l ü s a ç l a r ı y l a.

Hadi, sesin iradesi
o bütün uzakların efendisi,
peygamber yankılı şehrin göğü
birlikte yürüyelim su üstünde
hadi ilk doğumun evrenine
f e l ç s i z g ü n l e r e dönelim
hadi,
hep ilk doğuma
b i r l i k t e g i d e l i m, h a d i .

* * *

Bir kavuşma şarkısı olabilir mi
yukardaki dizeler? Gerçekten kavuşmaya
götürebilir mi bizi?

Ayrılığımızın o derin acısının tüm
tarifsizliğiyle, bu özel sayımızla yanıt
arıyoruz. Kavuşma şarkıları söyleyerek
a m a r a' l ı iyi insanla buluşmak
için, yanıt arıyoruz, evet.

Bulabilecek miyiz?

Kavuşabilecek miyiz o bütün uzakların
efendisine? Ateşinde eriyecek
miyiz?...

"Benimle olmak güzel şeyse, gereğini
yapacaksınız."

Öyleyse...

İşte buna siz karar verin!

En yerel amara'dan en evrensel amara'ya
ulaşma dileğiyle...

Amara

izzet baykal

Hemen her halkın tarihinde bir önderlik oluşumu ve bu önderliklerin toplumsal gelişmede oynadıkları rolleri görmek mümkün. Elbette her önderliksel çıkış kendi koşulları içerisinde değerlendirildiğinde anlam bulur. Onu ortaya çıkaran koşullar ve hangi ihtiyaca yönelik olarak ortaya çıktığı, o önderliğin oynayacağı rolün kapsamını ve niteliğini de belirler. Örneğin peygamberler tarihinde Muhammed'in ve İsa'nın ortaya çıktıkları koşullar ve oynadıkları rolle, Lenin'in ortaya çıktığı koşullar ve oynadığı rol farklıdır. Kuşkusuz benzer yanlar da vardır. Ancak hangi toplumsal gereksinimin karşılığı olduğu ve hangi koşullarda ortaya çıktıkları onların niteliklerini ve düzeylerini belirler.

Bililir, önderler ortaya çıktıkları dönemin ve sınıfın özgül yanlarını en belirgin ve canlı biçimde yansıtarlar. Yine, dönemin gereksinimlerini herkesten daha derinlemesine dile getirirler. Yaşadıkları dönemin çelişkilerini kendi kişiliklerinde çözüme kavuşturan ve amaçladıkları gelecek toplumun, dönemin veya çağların tüm özelliklerini kendi kişiliklerinde somutlaştıran, onları yaşayan ve tüm bir toplumun onlara ulaşmasının mücadelesini yürüten ve yöneten önder kişilikler bu temelde toplumsal gelişmenin önünü açar ve ona yön verirler. Bunu, öncelikle eski toplumun terk edilmesi gereken yönlerini amansız eleştirisini ortaya koyarak yaparlar. Bu yönlü düşünsel çabalarını geliştirerek, eski düşüncelere ve ideolojilere karşı köklü bir mücadele ile kendi ideolojik çizgilerini ortaya çıkarırlar. İdeolojik ve siyasi gelişme örgütsel bir ifadeye kavuşturularak, çözüm yöntemlerine göre askeri ve eylemsel niteliği de ortaya çıkarabilir. Bu temelde bir ideolojik-politik gelişim sিরer.

Hemen vurgulayalım ki, toplumsal gelişmelerin ve toplumun içinde bulunduğu gelişimin düzeyi, yine hangi toplumsal gereksinimlerin daha ağır bastığı önderlik-

Önderliklerin Geleceğinin

lerin rollerini de önemli oranda belirler. Kuşkusuz, toplumsal alt-üst oluşlarda eski topluma ait tüm üst ve altyapılar değişime uğrar. Ancak, eski toplumsal yapıda toplumsal bilinç alanındaki zenginlikler ve birikimler, yeni toplumsal yapının kurulmasında ve geliştirilmesinde daha bir kolaylık sağlarlar. Her sınıfsal ve toplumsal yapı, toplumun her alanında kendi damgasını taşıyan kişilikler ve eserler ortaya çıkarsa da, eskinin birikimleri bu yönlü gelişmeleri daha az zahmetli kılar. Unutulmamalıdır ki, her dönemde farklı farklı ortaya çıkan ideoloji, felsefe, sanat, hukuk, ahlak, vb. toplumsal bilinç olaylarının kökenleri de eskiye dayanır. Fakat yeni toplumsal düzende daha da geliştirilir ve bir sınıfın damgasını taşır. Örneğin, Sovyet Rusya'da ortaya çıkan Gorkilerin, Şolohovların, Mayakovskilerin Çarlık Rusya'sı döneminde yaşayan Dostoyevskiler, Turganyevler, Tolstoylar ve Puşkinlerden etkilenmediklerini veya onların edebiyat alanında izlerini sürdürmediklerini kim iddia edebilir? Bu durumda, toplumsal değişimi hedefleyen, bunun ideolojik, politik, örgütsel, askeri her alandaki araçlarını ortaya çıkaran ve toplumsal çelişkileri eski toplumun üstyapısını hedefleyerek çözümlleyen önderliklerin, yeni toplumun alt ve üstyapısını oluşturmada yükleri biraz olsun hafifler. Çünkü eski toplumun birikimlerinden yararlanarak, yeni toplumsal yapıya uygun eserler yaratan çok sayıda gelişkin, seçkin bireyler vardır. Ve bunlar yeni toplumu yaratmada önderliğe en büyük katkıyı sunarlar. Bilim, felsefe, hukuk, ahlak, sanat vb. her alanda yeni toplumun yaratılması çalışmasında alanlara özgü önderlikler, otoriteler, uzmanlar, bilim adamları, sanatçılar, askeri komutanlar bu temelde ortaya çıkarlar.

Burada temel olan ideolojik-politik önderliktir. Çünkü ideoloji, toplumun karşısına çıkan toplumsal görevlerin yerine getirilmesine ve toplumsal ilişkileri değiştirmeye yol açan bir bilinç olayıdır. Sınıf karakteri taşıyan ideoloji, kuşkusuz belli sınıfların maddesel çıkarlarının saptanması ve manevi açıdan dile gelişidir. Dolayısıyla, diğer tüm

toplumsal bilinç olayları ideoloji ve politikadan etkilenir. Bütün öteki bilinç biçimlerini belli bir sınıfın hizmetine yönelir. Bunun için bilim, sanat, ahlak, hukuk vb.lerini ideolojiden bağımsız görmek doğru değildir. O halde ideolojik-politik önderlik temel olandır. Ancak, tüm toplumu değiştiren ve çelişkileri çözümlleyen, yeni bir toplum yaratan ideolojik önderlikler, her alana özgü ortaya çıkan önderliklerin de önderliği konumundadır. Bunun yanında kendi asli rollerinin dışında roller oynamaları yüklerini ağırlaştıracaktır. Örneğin, Lenin gibi ideolojik-politik bir önderliğin edebiyat alanına yönelik fazla kafa yormasına, roman yazmasına pek gerek yoktur, ihtiyaç da yoktur. O işi Gorki vb.leri yapıyor zaten. Yine Ho Che Minh'in askeri taktikler üzerine kafa yorması da o kadar zorunlu olmamıştır, çünkü Giap vardır. Fakat Lenin'in geliştirdiği ideoloji ve politika Gorki'nin edebiyat eserlerini devrimin hizmetine yöneltmiş, ona yön vermiştir. Hakeza, Ho Che Minh'in geliştirdiği ulusal kurtuluş ideolojisi ve politikası da Giap'ın askeri taktiklerine yön vermiştir. Bunlar birbirlerinden bağımsız olgular değildir.

Tüm bunların yanı sıra, bir de, yüzyıllarca yabancı işgal ve istila altında kalan ve toplumsal gelişmesi dumura uğratan bir halkın ve ulusun bağrında ortaya çıkan önderlik vardır ki, bu, diğer tarihsel önderliklerle kimi benzerlikler taşısa da, her açıdan onlardan çok farklı olmak, onları aşmak ve toplumsal bilincin bütün alanlarına bizzat kendisi hakim olmak, yön vermek ve önderlik etmek durumundadır. Böylesi bir önderliksel oluşum, ideolojiden politikaya, örgütsellikten askerliğe, ahlaktan sanata, felsefeden hukuka kadar bütün alanlarda önderliksel tarzı yürütmek, ayrı ayrı bütün alanlara bizzat önderlik yapmak ve yeni bir toplumsal yapıyı bu temelde inşa etmek zorundadır. Bu durum, içinden çıktığı toplumsal yapının koşullarından dolayı böyledir.

İşte Kürt halkı böyle bir halk, Kürdistan böyle bir ulus ve Başkan Apo da böyle bir önderliktir.

Yüzyıllarca yabancı egemenlik altında

kalan ve toplumsal gelişmesini sağlayamayan Kürt halkı, toplumsal gelişimin bütün olgularından yoksun bırakılmış, toplumsal bilinci çarpıtılmış, bir halk olarak düşürülmüş ve kendini inkar konumuna getirilmiştir. İdeolojik, politik, askeri, hukuksal, ahlaki, felsefi, sanatsal, kültürel her alanda tümüyle yabancı egemenliğin ağır etkisi altında kendisi olmaktan çıkarılmış, yabancılaşmış bir toplum gerçekliğini ifade etmektedir bu. Kürt halkı, sömürgeci ve feodal koşullarda nefes alamaz ve kendini ilerletemez duruma gelmiştir.

İdeolojik ve politik olarak yabancı egemenliğin ağır etkisi altında bulunan Kürt halkı, kendi toplumsal görevlerini yerine getirebilecek bir ideolojiden ve politikadan yoksundur. İdeolojisiz bir toplum konumundadır. Bu da toplumsal gelişmenin ve değişimin önündeki en büyük engel durumudur.

Hukuk alanında sömürgeci hukukun tahakkimi altında, neyin hukuka uygun olup olmadığı, neyin adaletli olduğu, neye hakkı olduğu konusunda bilinci ve vicdanı çarpıtılmıştır.

Toplumun kendi içindeki ilişkilerinde iyilik-kötülük, adalet ve adaletsizlik, namus ve namussuzluk gibi kategorileri yansıtan, davranış düzenlenmelerini saptayan ahlaki bilinçte muazzam bir saptırılmışlık söz konusudur.

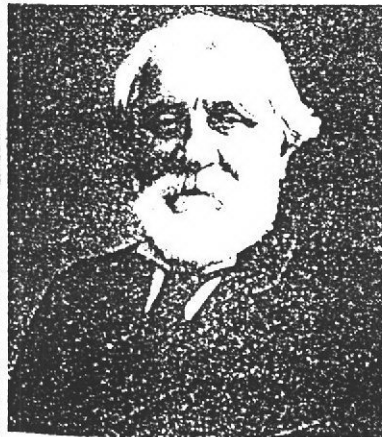
Öteki insanlara, kendi sınıfına ve ülkesine karşı ahlaksal ödevlerin bilincinde değildir. Ya da bu bilinç sakatlanmıştır.

Dünyayı algılamaya, anlamaya ve kavramaya düzeyi tamamen sömürgeci felsefeye göredir.

Sanat alanında büyük bir yoksunluk mevcuttur. Bu alan üzerinde de önemli katliamlar yürütülmüş ve sanat önemli oranda katledilmiştir. "Fakat sanat biraz ruhla ilgili olduğu ve daha çok canlı, yaşayan bir kategoriye girdiği, yine manevi yara ağır bastığı için, maddi koşullardaki kadar katliamı kabul etmez veya boşa çıkarır. Sanatın böyle bir özelliği vardır.

"Dolayısıyla Kürt toplumunda, halk gerçeğinde kimliğin az-çok sanatla devam ettirilmesi anlaşılırdır. Özellikle halk dansları ve müziği, ulusal kimliğin ayakta kalan belirgin biçimleri olması bu nedenledir. Ancak sanatın birçok etkinliği çarpıtılmış, asimilasyona uğratılmıştır. Böylelikle hakim ulusun sanatı için kullanılan bir araç olmuştur." (Başkan Apo) Özcesi, sanat üzerinde de yabancı egemenlik etkindir. Onu çarpıtılmış, kendine mal ederek tanımaz hale getirmiştir.

İşte böylesi bir toplumsal gerçeklikte, tüm bu çelişkileri derinliğine yaşayan ve kendi kişiliğine çözümleyerek ortaya çıkan

Rusya'nın XIX. yy'da yetiştirdiği büyük yazarlardan üçü: İvan Turgenev (solda); Fyodor Dostoyevskiy (ortada; V. G. Perov tarafından 1872'de yapılmış portresi); Lev Tolstoy (sağda; ölümünden az önce eşiyle birlikte 1910'da çekilmiş bir fotoğrafı). XIX. yy. ortaları edebiyatındaki gerçekçiliğin başlıca temsilcileri olan bu yazarlar, yaşadıkları dönemin, kişiliğin gelişmesi, ruhsal güdülenme, olgusal ayrıntılar ve içinde bulunulan toplumsal ve siyasal ortam üstünde odaklanan yapıtlarında, insanın durumunun koşullarını ve dönemlerinin felsefi kaygılarını işlemişlerdir.

görevleri yerine getirecek ideolojiyi oluşturmuş, onu gerçekleştirecek örgütü kurmuş ve politikayla yaşansallaştırmıştır. Bu demektir ki, herşeyden önce bütün öteki toplumsal bilinç olaylarına yön veren ve onları bir sınıfın hizmetine yönelten ideolojik-politik önderlik Başkan Apo'nun şahsında ortaya çıkmıştır.

Bununla sınırlı kalmamış, toplumsal değişimi, ulusal kurtuluşu gerçekleştirmenin mücadele yöntemlerini de ortaya çıkararak büyük bir askeri savaşın başkomutanı olmasını da bilmiştir. Başkan Apo, hem bir stratejik önderlik ve hem de bir taktik önderlik rolünü oynayarak en sıradan askeri taktiklere kadar savaşın tüm gereksinimlerini bizzat kendisi karşılamış ve yürütmüştür. Oysa başka ülkelerde böyle değildir. İdeolojik ve siyasal önderliklerle, askeri önderlikler genellikle ayrı ayrı kişiliklerde ifadesini bulmuştur. Anılan koşullar nedeniyle Kürdistan'da böyle olmamıştır. Başkan Apo, hem ideolojik siyasal önderliği ve hem de askeri önderliği birlikte yürütmüştür. Öylesine ki, bir manga komutanı görevlerini dahi bazen yerine getirmiştir. Bu, muazzam bir önderliksel olaydır.

Salt bunlarla da sınırlı değil. Toplumsal yaşamın tüm alanlarında Başkan Apo'nun önderlik gerçeği somuttur.

Başkan Apo'nun ortaya koyduğu ideolojik çizgi, toplumsal bilincin diğer alanlarına da yön vermekte ve o alanları toplumsal gelişmeye hizmet eder hale getirmektedir. Kuşkusuz tüm bunların sınıfsal içeriği gözardı edilemez. Ancak, salt ideolojinin yön vermesiyle de değil, bizzat Başkan Apo'nun kendisi kendi kişiliğinde gerçekleştirdiği gelecek yaşamın tüm alanlarına önderlik etmektedir. Örneğin, kendi kişiliğinde somutlaştırdığı ve mücadelesiyle tüm topluma yaydığı hak ve adalet anlayışıyla hukuksal alanda büyük bir önderliksel güç olarak ortaya çıkmaktadır. Yine, insan davranışlarını düzenleyen ahlakın yeni bir tarzda ortaya çıkmasına yol açan da Başkan Apo önderliğidir. Yeni insanı, yeni ahlakı, yeni yaşam yaratan, yaşayan ve yaşatan bizzat Başkan Apo'nun kendisidir.

Dünyayı algılamaya, anlamaya, kavrama ve de-

ğiştirmeyi içeren felsefe alanında da Başkan Apo'nun ortaya çıkardığı felsefik yaklaşımı, bu alandaki önderliğini ve bunu topluma yansıttığını da belirtmek gerekir.

Özellikle sanat alanında Başkan Apo önderliğini netçe görmek mümkün.

Herşeyden önce belirtmek gerekir ki, Kürdistan'da ortaya çıkan böylesine bir önderliksel gerçekleşme zaten başlı başına bir sanat olayıdır. Yine bilinir ki, "savaşlar en büyük sanat olaylarının anasıdır." "Zafarin kendisi en ince sanatçı yaklaşım şart kılar." Başkan Apo'nun, ulusal-toplumsal sorunların çözümü yönünde ortaya koyduğu mücadele gerçekliği, zaten büyük sanat eylemlerinin ortaya çıkmasını koşullarını oluşturmuştur. Ancak bu koşullar büyük zorluklar, acılar, ağır bedeller pahasına oluşmasına rağmen, eski toplumsal özelliklerin ve sömürgeciliğin ağır etkileri altındaki Kürt bireylerinde bu koşullardan yararlanarak büyük sanatçılar pek de ortaya çıkmış değildir. Dolayısıyla bu alanda da önderliği yine Başkan Apo'nun kendisi yapmaktadır. Bir kere Başkan Apo kişiliği, sanat yanı ağırıklı olan bir kişiliktir. Bunu yaşamının her alanında ve mücadelesinde görmek mümkün. "Şu çok açık, duygu yanı çok ağır basan bir kişilik olmadan neredeyse yüreklerin kurduğu, gözlerin gerçeği en ilkel bir yaratık kadar bile olsa anlamlı göremediği, yanlış gördüğü, düşmanın istediği gibi gördüğü, aynı biçimde kulağın da düşmanın istediklerini duyduğu, bütün duygu yüklü yeteneklerin de böyle çürüdüğü, normal işlevini yerine getirmekten çok uzak olduğu bir konuda duyguya büyük bir yer vermek kaçınılmazdır. Duygularda doğrultu, duygularda derinlik, duygularda keskinlik, duygularda çarpıcılık olmadan böylesine bir ölü yatağında bir dirilişe yol açılmaz." (Başkan Apo)

Bu anlamla çözümlenmeler önemli bir veridir. Başkan Apo'nun gerçekleştirdiği çözümlenmeleri salt ideolojik yönüyle ele almak doğru değildir. Çözümlenmeler, Kürdün trajedisini konu alan ve onu çözüme yönelten büyük edebi eserlerdir aynı zamanda. Dildeki akıcılık oldukça dikkate değerdir. Yine bugün esaret koşullarında Başkan Apo'nun duygu yoğunluğuyla

kalene aldığı şiirler, mektuplar vb. O'nun sanatçı kişiliğinin açık bir göstergesidir. Bu da O'nun sanat alanındaki önderliğini ortaya koymaktadır.

Başkan Apo buradaki boşluğu da yine kendisi doldurmak zorunda kalmaktadır. Oysa, yıllarca süren savaşın ve onun ağır sonuçlarının, bununla birlikte Kürdistan toplumunda ortaya çıkan muazzam değişimin, gerçekleşen bir demokratik devrimin yarattığı koşullarda çok büyük sanatçılar çıkabilirdi. Pek çıkmadı. Diğer ülkelerden oldukça farklı bir gerçekliği vardı Kürdistan'ın.

Bundandır ki, bugün tüm toplumu kitap okumaya, tiyatro, müzik, edebiyat çalışmalarına sevk eden ve bu konuda da buna bizzat önderlik eden, perspektif sunan Başkan Apo'nun kendisidir. "Eğer Kürdistan'da yaşam hakkında bugün çok şey söyleniyor, yazılıyor, askerliğinden tutalın, halk danslarına kadar yeni biçimler kazandırılmak isteniyorsa, bu, yaşanan kişiliğin kendisinde bunu herşeyden daha önce yoğunlaştırdığı gerçeğine dayanır." (Başkan Apo)

Tüm bunlardan hareketle, Kürdistan'da ortaya çıkan ve evrensel özellikler taşıyan önderlik gerçekleşmesi, diğer geçmiş tarihsel önderliklerden oldukça farklı, onları oldukça aşan, ama onların tüm olumlu özelliklerini de kendinde somutlaştıran, Kürdistan'ın toplumsal koşullarından kaynaklı olarak toplumsal bilincin bütün alanlarında bizzat önderlik rolünü oynayan ve onu geliştiren bir önderlik gerçekleşmesidir. Bu önderlik gerçekleşmesi, yani Başkan Apo anlaşılardan toplumsal gelişmeye yön vermek, kişilikte ve toplumsal yaşamda değişimi gerçekleştirmek mümkün değildir.

"Düşünmek mi istiyorsun, önderlik gerçekleşmesindeki savaşta olman gerekir. Duymak mı istiyorsun, sevmek mi istiyorsun, aşık mı olmak istiyorsun, büyük bir komutan olmak mı istiyorsun? Bütün bu sorulara ve-
receğin karşılık, böylesine bir gerçekleşmenin esas alınması gerektir. Burada bir bireyin kendisini yaratmasından bahsediyoruz, bir bireyin şahsında gerçekten yaşanması gereken ortaya çıkıyor." (Başkan Apo)

özgür tüzün

acı'n'a

bir göz derinliğine düşmek isterim

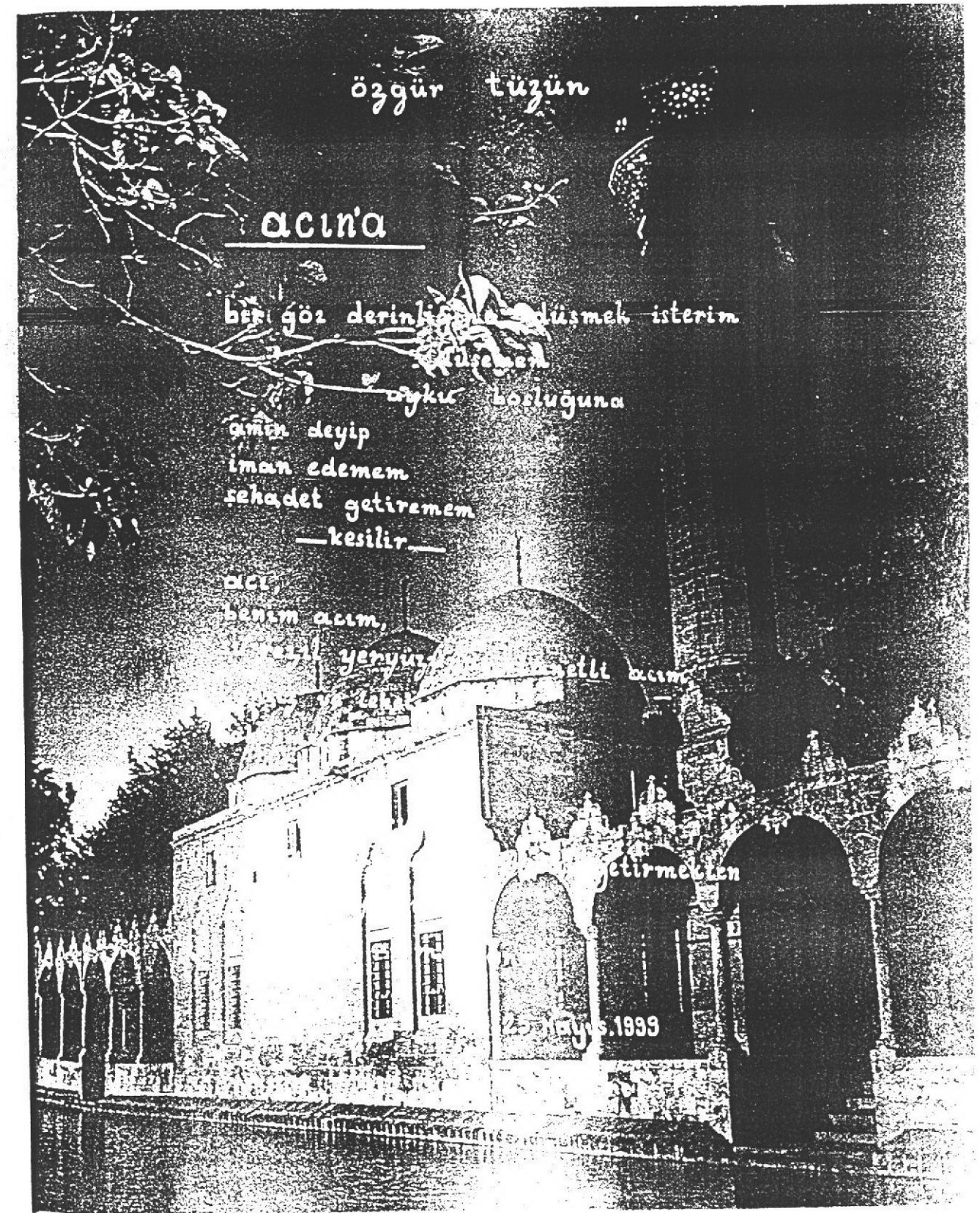
ayku boşluğuna

amen deyip
iman edemem
shadet getiremem
—kesilir—

acı
benim acım,
yeni yeni yarılmış netli acım

getirmekten

25 Mayıs 1999

Newton Güneş Sistemi ve Önderlik

Bu yazı aylık SerxwebOn Gazetesi'nin
1997 Temmuz sayısından olduğu gibi
alınmıştır.

Sıcak bir Eylül sabahı. Yaşama dönüş okulunun öğrencileri not alacakları defterlerini, kalemelerini hazırlıyorlar. Kimileri küçük teyiplerini şimdiden uygun yerlere yerleştirmişler. Her ders yeni bir heyecan, yeni bir birikim demek. Söylenenler, daha sonra defalarca tartışılacak, okuldan ayrılıp ülke topraklarına dönüşte bu altın kıymetindeki dersler birer birer uygulama alanı bulacak. Bu uzun ve meşakatli yolu bu bilgiler sayesinde kolay kılınacak. Öğrenciler bu nedenle heyecanlı. Bu heyecanın bir nedeni de, her derste yeni bir kişiliğin çözümlenmesi. Bugün sıra Avrupa'dan gelen Cafer'de olabilir. Belki Rus kökenli Leyla, belki Fas'lı Şerwan, belki Mısır'daki El-Ezher Üniversitesi'nden gelen Amed ya da Botan'da beş yıldır savaşan Nefal... Bilgekomutanın bakışları kimi yakalarsa çözümleri o olacak.

Herkes son kez kendisini gözden geçiriyor. Saçını tarayanlar, gömleklerinin yakasını düzletenler, özellikle de öksürme sorunu olanlar -derste öksürmenin yasak olduğunu bildiklerinden- son haklarını (!) kullanıyorlar. Bir anda ortalık öksürüğe boğuluyor. Bunun nedeni daha çok psikolojik. Güreşi iyi hesaplayamadan gölgede yer tutanlar 4-5 saat terden sıırılsıklam olabiliyorlar. Bütün bunlar bile yaşama dönüş okulunda her saniyenin bir eğitim süreci olduğunu, bunun titizlikle uygulandığını gösteriyor.

Bir defasında eğitime yeni başlayan ve tıp fakültesi 4. sınıftan ayrılan bir savaşçı adayı öksürüğün yasaklanmasını tam anlayama-

dığını söylüyordu. Üstelik diyordu "öksürük bir vücut refleksidir, böbreklerde, boğazda ve solunum yollarındaki enfeksiyon ve ilhitaplanmalara karşı vücudumuzun doğal bir korunma refleksidir." Tartışmalara çevredeki diğer öğrenciler de katılmış, ellerinde çay bardaklarıyla bayanlar ve erkekler geniş bir çember oluşturmuşlardı. Doktorun açıklamalarına sekiz yıldır beri savaşın içinde kalmış Kerem kocaman bir kahkaha ile karşılık vermişti. Pratik sahalardan gelen çoğu öğrenci Kerem'in bu kahkahasına eşlik ettiler. Kerem, mütevazı ve sakin bir ses tonu ile anlatıyordu; hepimiz başta böyle düşünüyorduk. Burada kendimizi zorladığımız kan-ter içinde kaldığımız, ama öksüzemediğimiz soğuk kış günlerini hatırlıyorum. Ama beyrinizle vücudunuzun bütün organlarına hükmetmeniz mümkün. Vücudun doğal refleksi denen işlevi bir sürece askıya almanız düşünülmediği kadar zor değil. Biz burada buna alıştık. Pusularda, mevzilerde öksürük krizlerine tutulmak üzere olan arkadaşlar saatlerce öksüzmeden beklediler. Biz kendimiz bizzat yaşadık. Bu anlatılanlar dereyimli geçillalar tarafından baş işaretleleri ve tebessümlerle onaylandı.

Sessizlik bozuluyor. "Dikkat!" komutu ile herkes aynı anda ayağa fırlıyor. Bilgekomutan her zamanki gibi tüm öğrencileri hızlı bir biçimde gözden geçiriyor. Ortadaki alanda bir-iki tur atıyor. Anfinin çevresindeki çiçekleri elleri ile okşuyor. Sonra okulun komutanına yöneliyor ve tekmil soruyor. Okul komutanı, bir takım uygunsuz davranışlardan, yaşama dönüş okulunun

kucallacına aykırı ilişkilerden; sevgi adına ama sevgiyi küçülten yaklaşımlardan söz ediyor.

Bilge-komutan, pür-dikkat dinleyen öğrencilere soruyor. "Neden böyle oluyor? Yücelen değerler karşısında bu küçüklük niye? Bu kutsal alanda bu tür sapkınlıkların ortaya çıkması ne anlama geliyor? Siz neden müdahale etmediniz?"

Öğrenciler düşünceli. Kimse konuşma cesaretini kendisinde bulamıyor. Herkes birbirini bekliyor. Oysa bu tür ilişkileri bir şekilde tanımlamak, doğru sevgi anlayışını ortaya koymak, geniş değerlendirmelere varmak mümkün.

Ülkesini, halkını, yoldaşlarını sevmeyen ve bu sevginin gerçeklerini yerine getirmeyen birisinin kaççı cinsten birine vereceği sevgisinden bahsedilebilir mi? Dahası sevgi herkesin, her düzeyde ulaşabildiği ve rahatlıkla dağıtacağı bir gerçek midir? İki cinsin birbirine yaklaşması, birbirine herhangi düzeyde ilgi duyması sevgi olacak adlandırılabilir mi? Sonsuz ve gerçek sevgi nedir? Bu sevgiyi veya bu aşka nasıl ulaşılır?

Newton'u, ünlü prizma deneylerinden birini yaparken canlandıran bir tablodan ayrıntı.

Bu soruların yanıtını yıllar önce fizik bilgini Newton vermişti. Fizik kucallacı ile sevgi ve sonsuz aşk anlatılmıştı. Newton yasasına göre her cismin bir çekim gücü vardır. Bu cisimlerin çekim alanına giren diğer cisimler, kuvveti olan cisimle birleşir ya da onun itme gücü karşısında uzaklaşır.

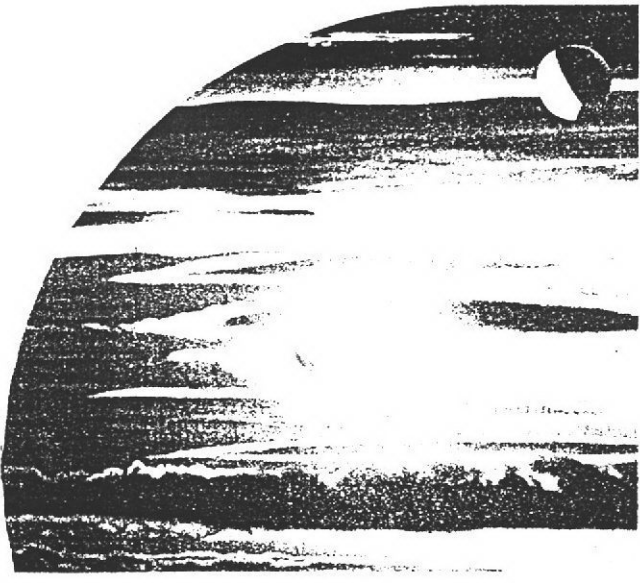
Güneş sistemi ve uzaydaki benzer sistemler de böyledir. Güneş sistemi de mükemmel bir denge düzenidir. Güneşin müthiş çekim gücüne karşılık, onun etrafındaki dünya, ay ve diğer gezegenlerin oluşturduğu ilişki son derece hızlı ve sonsuz bir ilişki biçimidir. Bu gezegenlerin güneşin ışıklarından yararlanabilmesi ve onun etrafında bir denge içinde dönebilmesinin tek koşulu bu gezegenlerin de belli bir çekim ve itme gücüne sahip bulunmalacıdır. Gece ile gündüze; bahara, yaza, kış ve güze ulaşmak için, güneşin etrafında dönmek, bunun için de bir açıklığa sahip olmak gerekir. Yani güneşin de kabul edeceği bir güç olmak gerekir. Çünkü güneşin çekim gücü ile dünyanın ve ayın çekim güçleri birbirleri ile karşılaşır ve belli bir oranda birbirini çeker-iter. Sonunda denge kurulur, gezegen belli bir uzaklıkta durur. İşte sonsuz sevgi ve bitimsiz aşk böyle kurulur.

Bazen de göktaşları veya küçük gezegenler evcenin boşluğunda gezinirken güneşin çekim alanına girerler. Güçleri olmadığı için o muazzam çekim alanına girer, çarpıp ve ecriler. Güç olmadıkları için itme kuvveti, yani belli bir uzaklıkta durabilme takati de yoktur. Bu nedenle hızla yapışır ve biter.

Newton'un bu fizik tanımına Kürt felsefeci Halil Cibran da "Emişler" isimli kitabında şöyle bir katkı sunuyor:

Bir binayı ayakta tutan sütünlacıdır. Sütünlac, yapıyı ayakta tutmak amacı ile birleşirler, aynı amaca hizmet ederler, aynı açıklığı bölüşürler, aynı sıkıntılara yaşarlar.

Sütünlac her zaman birliktedir. Her an birbirini görür, birbirine bakar. Birinin yıkılması, diğerinin de yıkılması anlamındadır. Sütünlac arasında sürekli bir sevgi ilişkisi vardır. Bu ilişki biceysel, "biceysel" çıkarlar ve kaygılara dayanmaz. Sütünlac birbirine

zeki atay

Sınırsız Zaman

dağmez, birbirine dokunmaz. Bir öyle
hiç bir zaman da ayrılmaz. İki. Ayrı ve birlik budur. Sütünlacın adı zaman
dur.

Ünedeçlik de böyledir. Ünedeçlik za-
kır olabilmek için göktaş olmanak gere-
kiyor. Belli bir ağırlığı ve gözü olma-
yanların bu muazzam gücün çekimine daya-
nabilmeleri imkansızdır. Ağırlık ne işi
nedir? Ağırlık; insanın eğitimidir. em-
ğidir, çabasıdır. Güç; insanın bilgisi,
kavrayışı, azmi, kararlılığı, insanı ve
ürettikleridir. Bunlar olmadıkça ağırlık
da, güç de olunamaz. Ağırlık olmadan da
ayakta kalınamaz. Ünedeçliğe sürekli ve
sonsuz bağlılığın yolu, güneş sisteminin
yasalarını ve sütünlacın ritimini iyi
kavramak ve bunun gerçeklerini ağırlık
ticarettir.

Dünya ile güneşin, ay ile dünyanın
ilişkisinden daha güzel, daha anlamlı
daha sonsuz bir ilişki var mıdır?

Her zaman birbirini görür. Her zaman
niye gücünü birbirine hissettirir. Her
zaman birbirinin etrafında döner. Her
sevgi ilişkisi ve büyük bir anlayış
için sonsuz bir çaba ve emek...

sınırsızdan taşmış zaman
bazen çocuk
bazen ilk insan
sonsuzluk işacetine vucud
akcep
azan sesi
kilise çanları
vakitsiz
ayınlar, ibadetler
zamansız
bütsülec, büyülec
niyetli, niyetsiz
kutsamalar, afacerolar
bilinçli, bilinçsiz
her biri
kendi metronomunda
buçası
ne bir havca
ne bir kilise
ne de bir camii
belki de hepsi
ve zaman...
mayıs, haziran
ne ilk
ne de son olan
hacitada
görünmez
bir mekan
cam kafes içinde
sınırsız yaşayan

cengiz çetin

"Tarih büyücüsü, politika büyücüsü, yaşam büyücüsü, savaş büyücüsü, eylem büyücüsü, zaman büyücüsü... Hangi tanım tam olacak geççeğin tümünü ifade edebilir ki! Büyücü, büyüleyici, büyütürleyici... Hangisi? Hem hepsi, hem de hiç birisi mi?"

Evet, sahi hangisi?

O'nu çizdiği cesimde görme, O'duğu seste duyma mutluluğuna erişmek,

Bu duyguyu çocuklar gibi yaşamak...

Ülkem seninle özgür,
Dünya seninle güzel,
Evren seninle var...

O, bilinen, söylenen tüm şiir ve şarkıların en güzel melodisi. Yasaklanmış çalgılarla çaldığımız son bestemiz.

O'nu yazmak gerek. Ama hangimiz? Doyasıya yaşamadan yazmak mümkün mü? O'nu anlamak için ne kadar yakındayız? Güneş'i anlatmak gibi bir şey. Sahiden anlatacağımız güneştir, kendisi değil mi? Dramatik gözlüğün arkasına sığınmadan, doğrudan Güneş'e bakabilir miyiz? Siyah gözlükle bakıp göçdüğümüzü sandığımız Güneş'i nasıl tasvir edebiliriz ki?

Peki, O'nu anlatmayacak mıyız? Anlatma cesaretini gösteremeyecek miyiz? Yacalı yüceğimize deşman acayişine çıkmayacak mıyız? O'nu tanıma şansına erişemeyecek miyiz?

O'nu tanıdıkça kendi çocukluğumuzu görüp, çözme isteğimiz vacker yazmalıyız. O'nu yazarken, aslında kendimizi tanıyacağız. Çünkü O, yaşanılmamış çocukluğumuzun bugünkü yaşanarı.

O, özlemlerimizin, umutlarımızın toplamı.

O, hekese kendisinden daha yakın.

Hem O, dememiş miydi "hekses içinde gömülü insanı ben de bulur" diye.

Yücekleci nasıl tutmuş bizler mi O'nda kendimizi daha iyi görürüz, yoksa O'nun asıl yüceğini oluşturan çocuklar mı? O'nun yüceği bir çocuğun yüceği kadar nazik, yaşlı bir annenin yüceğinden daha çok sevgiyle doludur demiyor muyuz? O halde bıcağalım çocuklar O'nu anlatsın.

Çocuklar O'nu daha çok seviyor, yalanı yoktur çocukların. Sahteliği hiç bilmezler. Ünlülerin sevgi ağacında hangi meyve varsa onu acmağan ederler. Kelimeleri süsleme ihtiyacını duymazlar. Sevgileri yücek atışları kadar nazik, bir o kadar berraktır. Bakın, kitletilmemiş bir yanı neredeyse kalmayan yaşlı dünyamızın umudu olan çocuklardan biri ne diyor:

"Ben Çağdaş, dokuz yaşındayım. Okuyup Seni anlatacağım hekesine. Ben kendimi Senden tanıdım. Babam da öyle... Senin hapiste olman

Çocuk ve Anne Gözleriyle

beni çok kızdırıyor. Türk devletinin Seni bırakmasını istiyorum. Barış çağrısına elini verisin, yoksa biz Türklerle beraber yaşayamayız..."

Sakın bu sözlerin, annesinden iyi öğüt almış veya ezberletilmiş bir çocuğa ait olduğunu sanmayın. Bu, onda bir parçayı temsil edenin ta kendisidir. "Okuyup Seni anlatacağım" dediğinde aslında anlatmaya başlamıştır. Önce kendini anlamaya açık tutmuştur. O, küçükük yüreğine o büyük insanı sığdırabilmiştir. Bir de o büyük insanın yüreğindeki milyonları.

Çocuğa bunca anlamlı sözleri söyleten sevgidir. Çünkü O, bir aşk abidesidir. Büyük bir "insan bakicesi"dir. O'nu en iyi anlayanlar bakice olanlar, yani çocuklardır. Çocuklar O'nun aşkıyla büyüyorlar. Onsuz yaşamın olamayacağını biliyorlar. Aşk olmadan, yaşam olmaz diyorlar. Aşklarını yitirmenin korkusunu yaşayıp, kendilectini siper yapmak istiyorlar.

Belki Mem O Zin'i okumamışlar. Ama ruhlarındaki sevgi yağmuru "Mem ölürken Zin'in de yaşayamadığını" onlara hatırlatıyor. Fehat'sız Şerif'in olamayacağını, Züleyha'nın Yusuf olmadan terk-i diyar olacağını biliyorlar.

Çocuklar Apo'suz olamayacağını hepimizden daha iyi anladılar. "Apo'yu asarlarsa kendimi yakacam" sözlerinin aydınlatamayacağı bir karanlık, çözemeyeceği bir kör düğüm var mı?

O, "ben çocukluk hayallerime ihanet etmedim" der. Bu sihirli cümlede çocukların gönlünü fetheden, özlemlerini gerçekleştiren. Ve O'dur çocukluk özlemlerini gerçekleştiren yaşam kaynağı.

Bir de yaşlı analar var. Onların gerçeği şu sözlerde gizlidir:

"Yüreğinin bir köşesinde kalmış, yaşayamadığı bir insan var. O da benim. Bu, çok yakındır, ama gömülüdür. Yüreklerinin küçük bir yerindedir. Onların bir toplamı olarak beni düşünebilirsiniz."

Bir ananın yüreğinde sevgiden başka ne olabilir ki? Toprak gibi bereketli olan bir ananın sevgisi evladından başka kime olabilir

ki? Ama analar O'nu öz evlatlarından daha çok seviyorlar. Evlatlarını O'nun yoluna düğün--denek yaparak koydular. Ve O'na da oğul dediler. İşte bir ananın yüreğinden kopan sözcükler:

"Sevgili oğlum, değerli Başkanım, ben 69 yaşındayım. Yaş olacak Sizden büyük bir oğlum var. Ben Sizi ondan ve tüm aile bireylerinden daha çok seviyorum. İnşallah özgürlüğüne kavuşursun, selamlıyor, saygılarımı sunuyorum Başkanım."

Bir ana hem oğul diyor, hem Başkanım. Yani en doğal kelimeleci söz yumağından dillendiriyor. Başımın taçı, en önümüzdeki, arkasında yürüdüğümüz, büyüğümüz vb. anlamlara gelen Başkanım ve bir annenin en değerli varlığı, oğul... Yaşamamışlığını O'nda yaşamın görmesinin sevinci. Acıların O'nda sevgiye dönüştüğünü görmesinin coşkusu. Yani ana için umut.

Şimdi ana sevgisiyle O'nunla umudu ettiği topraklarda çocukluk hayalleci gibi buluşmak...

Umut şehrinde O'nu karşılamanın heyecanını yaşamak...

Yani O'nu Diyarbakır'da tarihten damıtılmış mekanda, surlarda, tarihi yerlerde görmek, O'nunla en güzelinden en doyumsuz sevdalarda, aşklarla birlikte özgürce dolaşmak, O'ndan öğrenmek, O'nunla yaşamak...

En büyük dileğimiz, amacımız, hedefimiz budur, bu olacaktır.

nevzat güngör

Önderlik ve şiir

Siir çılgıktır.

Ahengin birleştiriciği çılgılık. Yürek atışlarının kaynaştırılması ile yaratılan ve yüreğin en geçinleşip Yay'a dönüştüğü zaman, karşıdakinin yüreğine saplanır Ok'tur.

Aşktır, aşkın birbiri cengidir.

Şiir; kelebek kanadındaki renklerle bulaşp, parıldayan güneş ışıklarının, düştüğü toprakta yeşettiği çiçeğin en kırmızı, en sarı, en mavi, en beyaz, en siyah, en yeşil yapraklarının un-ufak edilip, duyguların hep yaracak ısıttığı düşünce kazanında eritilecek mürrekkep haline gelmesiyle kağıda kazınmasıdır.

Şiir, dilin en çok kendisiyle barıştığı, kucaklaştığı söz zamanı, beyin ve yürek evliliğinden doğan ve en sevilen çocuktur.

Bazen sayfalara dökülen ve hep ıslak kârlar gözyaşı, acı hançerinin ucundaki parıltı, üzüntü kılıcının yarası, bazen sevgilinin sıcak nefesi, özlem sıcağlarından dirmeyen fırtına, bazen ise özgürlüğe serpilmiş gül, özgürlüğü yaratanlara, yaratmak için toprağa düşenlere yakılan ağıttır.

Kalbin kağıda çizilip, ölümlüler dünyasından kurtulmasıdır.

Ve şiir tancılalacın/tancılalacın kelamıdır. Tancılalacın/tancılalacın dudakları kırıldığında dökülen kutsal kelimelerdir. Tancılalacın/tancılalacın arladıkları tek dildir.

Şiir ise, şiir yazan değil, şiirci yaşandır. Yazma herşey olup bittikten sonra konular noktadır. Şiir, yüreği büyük olandır. Her ses, bakış, her dokunuş, rüzgâr, yağmur tanesi, yakamoz, yıldız parıltısı, uçuşan yaprak, fısıltı, sarsıntı o yürekte gölgesini bulur.

Şiir, insanın insanlaşma mücadelesinin en güçlü adımlarının atılmasıyla birlikte tancılalacın gazabıyla yüzyüze olan, kulluktan kurtulup, tancılalacın/tancılalacın yerine göz dikendir.

Şiirin yerine göz diktiği tancılalac/tancılalacın tacihi şiirin kendi tacihidir. Kendi tacihi de tancılalacın/tancılalacın tacihi-

dir.

Çünkü insan tancıyı yaratmış sonra da ora dil vermiştir.

Ateşler yakmıştır bazı geceler. Alevler gecenin karanlığını yaladığında, yapılan ayinlerde insanlar tancılardan birşeyler istemişlerdir ama, istemlerini öyle uzun uzun anlatacak, yalvacaacak dillendirmemişlerdir. Tancılalacın tancılalacın işleri vardır çünkü. Vurgulu, kısa, duygu ve imge yüklüdür istemler. Tancılalac/tancılalacın da bu isteklere bir cevap vermek zorundadırlar. Yoksa insan umutlarının kör bir kuyuda yok olduğunu gördüğünde hayal kırıklığı yaşayacak ve onlara sırtını dörecektir. Tancılalac/tancılalacın da konuşmuşlardır bu nedenle; kısa, öz ve vurgulu.

İşte şiir bu kutsal, yeryüzü ile gökyüzü, bu dünya ile tancılalacın/tancılalacın dünyası arasındaki diyalogtan doğmuştur. Şiiri kutsal söz yapan da budur ve şiirde göğün mavisi, ağacın yeşili, toprağın bereketli kara'lığı, bulutlar ve rüzgâr vardır. Ama göğün açık hakimiyeti her dizede görülür. Her dizede, bir tancılalacın kızgın bakışı, öfkesi, tancılalacın kendi aralarındaki kaygısı, ya da nasıl yarattıklarıyla ilgili anlatımları ve sevinçleri vardır. İnsan, tancılalacın şiirinde yet bulamamakta, yaşadığı koşulların, sosyal gelişmelerin bir sonucu olarak hep tancılalacın ayakları dibinde, gölgesinde yaşamaktadır.

Tancılalacın şiirde, tüm renklerle hakim olmalacı doğaldır. Şiirle tancılalacın/tancılalacın bu ilişkisinin kökeninde tancılalacın mutlak hakimiyeti ve bu hakimiyete boyun eğilmesi vardır. Şiir tancılalacın/tancılalacın dikensiz gül bahçesidir. Tancılalacın istediği zaman dili dörmekte ve ses söze dönüşerek dizeleri çoğaltmaktadır. Şairler ise, yaptıklarından mutludurlar. Çünkü yüreklere o esini koyan tancılalacın/tancılalacın, karşılığı ise onlara iyi hizmettir.

Ama bu böyle devam etmez.

Zaman aktıkça değişimi doğurur.

Ayinler, zamanın akışı içinde gelişip, ayınları yöneten büyücüler bir din kastını oluştururken, kimi yerlerde insanlar yarat-

tıkları tanrıları kendileri gibi nefret eden, seven, öc alan, yaşayan, tanrıları şeklinde düşünmeye başlamış, hemen hemen tüm eylemlerinde onları sorumlu tutmuşlardır. Bu öylesine aktmıştır ki, sonunda tanrı baba Zeus, Homeros'un diliyle isyan etmiştir buna:

"Ne diye insanlar tanrılarıdan bilic bir-çok şeyi

Sarılar bütün belalar bizden gelic

etmez. Tarihsel koşulların karşı çıkılmaz zorlukları, eskinin herşeyiyle tarihin çöp sepetine atılıp, yerinin herşeyiyle hakim kılınmasını getirecektir.

Yaşam değişmiştir.

Değişim; alt-üst olma, yıkım ve yeniden yapmadır.

Devletler imparatorluğa dönüşüp, insanlar bilirmemezliklerin bazılarını yermeyi ba-

«Panassos», Raffaello'nun tablosu
(1508-1511; İmzalar Salonu, Vatikan).
Panassos Dağı'nın tepesinde,
biri lir tutan sevimli musalar
Apollon'u dinliyor.

Oysa kaderin dışında acı yağar başlarına
Kendi kendileri, kendi taşkınlıkları!"

(Odysseia Destanı'ndan)

Bu zamanlar tanrıların en çok konuştu-
ları zamanlardı. Çok tanrıçılık ve dolayısıyla çok dillilik, çok sözlülük vardı. Tanrıların dili döndükçe insanlar önderinde hep kutsal metinleri, şiirleri bulmuşlardır. Şairlerin ise değeri yüksekti ve çoğu da artık din adamıydı.

Değişimi sırtlayan zaman, buna da müsaade

şarcınca, tanrıları da site tanrısı olmaktan çıkıp, imparatorlukların tanrısı haline gelmiş ve imparatorluklar arası savaşların bir sonucu olarak birleşip tek bir tanrı olarak tüm güçleriyle insanlığın karşısına dikilecek tek ses olmuşlardır.

Tek seste, insanın, şairin başkaldırısının tohumu gizlidir ve şair çiçek bahçesinde yüceğini dillendirmek zorundadır. Bu insanın kendini arayışı olduğundan, şair şiirin zirvesine kendi dizeniş dizeleğini dikmeye baş-

lac:

"Oyun oynayan tancı,
bizlerse dama taşı!
İşin doğrusu bu, gerisi laf-ı güzaf
Onun için dünya dama tahtası
bizlerse birer oyuncak
Bıkar tancı sonunda,
Salıveric bizleri hiçliğin kuyusuna"
(Ü. Hayyam)

diyen şair, gittikçe keskinleşecek olan
kendi yolunu seçmiştir.

Tancıyla birlikte ama onun arkasında,
gölgesinde başı eğik yürüyen şairin başkaldırısı,
zaman içinde tüm gölgeleği yokedip, yüreğinin dağ zirvesi olan şiir göğün kutsallığına
saplanmış, o kutsallığı parçalamıştır.

Dizelerde göksel mavi ve bulutlar kanlıdır.

Kan tancının kanıdır. Tek tancı zamanın
akışı içinde patlayan değişimlerde susmuştur
artık.

Tancı önce yürekte dileme, sonra bunu
dillendime ve en son da yaratmadır. Lallaşma,
suskunlaşma bu nedenle yürekte hissetme
ve yaratma arasındaki köprüdür. yıkılması ve
tancının yaratamaması anlamına gelmektedir.

Yaratamayan tancı, tancılığını arkasında
bırakmış, ölümü karşısında bulmuştur.

Tancıyı lallaşma, suskunlaşma noktasına
getiren zamandır. Zamanın doğurduğu değişimdir.
Zamanın kurbacı tancının da sırtında insanın
benzer kanlı bir iz bıcağı ve sonunda tancı ölümü
karşısında bulur. Şair ise hala yaşamakta ve sözle
yaratmaya devam etmektedir. Tancıdan kopan söz,
şairin elinde hançer olmuştur. Şair bu hançeri ölecek
olan tancının yüreğine saplayıp, onu öldürecek
sözün, şiirin acasına gömmüştür.

Zaman içinde şair artık bir tancı katilidir.
Şair sadece tancı katili değil, kendi kurbacıdır,
tancının micasısızdır da.

Tancıdan şaire kalan ya da şairin sahip
çıkacağı bu micasın en paha biçilmez parçası
ölümsüzlüktür. Şair ölümsüzlük acayipsişi olmakla
birlikte, onun için ölümsüzlüğün anlamı
değişiktir. Şair sözde, sözün özünde, vurgu-
sunda, betimlemesinde, imgesinde, noktasında,
virgülünde, yani herşeyinde yaşar. Söz ve şiir

okuyanın yüreğinde canlanır; duyguya, düşünceye,
insana döner. Canlanan şairdir. Her okunan şiir,
şairin ömürünü uzatır. Şiir, şairden koptuktan
sonra şairin bir parça ruhu da o şiirle şairden
kopar. Yaşayan, o şiirdeki ruhtur işte! Bundan
dolayı her şiirin bir ruhu vardır:

"Bilesiniz ki şair sözleri
Cennet kapısı etrafında
Yavaşça kapıyı tıklatıp uçuyolar;
Diledikleri sonsuz hayattır"
diyen Goethe, şairin kendi dizeleriyle
ölümsüzleşme istemini, yine kendini ölümsüz-
leştirecek dizeleriyle işlemiştir kağıda:

"...
Ve şakıdı bir kuş, narin ok
Üçperdi gökyüzü, yaralı gümüş göğüs
Kıpırcadı yapraklar
Ve uyandı otlar
Ve bildim bir oktur ölüm
Bilmeyen bir elin bıraktığı
Ve ölüüz, gözümüz titreyinceye kadar"

diyen Octavio Paz, 'bilmeyen bir elin
bıraktığı ölüm okuna' karşı, ölümün bağcına
saplanan kendi okunu, şiirini fırlatmış, ru-
hundan bir parça da o dizelerin acasına ser-
piştirecek, ölüme meydan okumuştur.

"...
Üç numaralı kamyonet durdu.
Karanlık.
Kriko.
Pompa.
Ellec.
Küfreden ve küfrettiğine kızan elleri
Lastikte ve ihtiyar tekerlekte çalışırken
Ahmet hatırladı:"

diye başlayıp daha kaç sayfa devam eden
dizelerinde Nazım Hikmet'in Ahmet'i ve üç
numaralı kamyoneti de ölümsüzleşmiştir.

Tancıdan kalan micasın en değerli parçasının
diğeri de özgürlüktür. Şair zaman derizinin
içinde hep bu özgürlüğün acayipsişi ve
isteyicisi olmuştur.

Özgürlük şairin soluduğu havadır.
Havasızlıkta şairi bekleyen ise her zaman
ölümdür.

Özgürlüksüz yaratım bir büyük yalıdır.
Şair yalana kabul etmez, etmemelidir. Kabul

edilen yalan, şiir dizeleri yerine hiçbir şe-
ye akmayan, hiçbir şeyi yaratmayan kelime yı-
ğınları ve erinde sonunda şairin mezarı ola-
caktır. Mezarını kazın şair, zamanın kırbaç-
ları altında bu mezara uzanıp, topcağı kendi
üzzerine atmadan kurtulamayacaktır.

Özgürlük şairin cehudur. Şair cehuru
şöyle konuşturur:

"...

Haydi gidelim

Ateşli peygamberin şafağı

Gizli patikalardan ulaşalım

O yeşil timsahı kurtarmaya aşkla

sevdiğim..."

(Che Guevara'nın Fidel'e Şarkı Şiiri'nden)

Yine;

"Terzi kollacın kırılısın

Terzi kollacın kırılısın

Gerçek de bana dar geliyor

Viy aman aman

Viy aman aman

Veyl." (Can Yücel)

Şair, tancının cesedi söz yığınlarından
oluşan mezarında çürürken aşk, ölümsüzlük,
özgürlük acayişini yaratımın muhteşem şarkısı
eşliğinde devam ettirmiştir. Ama insan-şair
tancının tüm mirasına sahip çıkamamış, otu-
mak istemesine rağmen tancının yerine otu-
mamış, sahip olduklarıyla sadece yarım tancın
olacak kalmıştır.

Aşk şairin yüceğindeki kandırcı.

Özgürlük aşkı, yaşamındaki göğün mavisi
ve kanat çırpıştır.

Ölümsüzlük; aşk, yaratım, özgürlük kokan
dizelerdir.

Yaratan şairin kendisidir.

Fakat tancının tahtı çok daha fazlasını
kapsar.

Sözdür ama sözü aşar.

Eylemdir, edimdir.

Şiir hissetme ve dinlendirmedir. Eylem,
kaderin çarkını istediği yönde çekip çevirme,
yaratımı dünyaya taşıma, ete-kemiğe bürün-
dürme, sözü, dizeyi alınteriyle sulayıp, top-
cağı alt-üst etme insanın tancına yüklediği
yaratımın özellikleridir. Şair bu nederle
tancına yüklenen yaratımdan uzaktır. Fakat,
şairin acayişinde bir sınır yoktur. Gözü yıl-

Rusya'nın en iyi iki oyun yazarı Anton Çehov ile Maksim
Gorki'nin 1900'de Yalta'da çekilmiş bir fotoğrafı.
Yapıtları Rus edebiyatında gerçekliğin doruk
noktalarından birini oluşturan Çehov, Sovyet yönetiminde
toplumcu gerçekliğin ilk uygulayıcısı olacak Gorki'yi
büyük ölçüde etkilemiştir.

dızlardadır, güneştedir, tancından boşalan
yerdedir.

Yarım tancın şair, yarattığı dizeleri ba-
samak yapıp ticarismekte, ellerini tancının
boşta kalan yerine uzatmakta, ulaşamadığını,
boşluğun avuçlarını yaladığını gördükçe daha
çok dize yaratmaktadır. Ulaşamayacaktır oraya
yarım tancın şair. Çünkü yarım olduğunu asla yok
edemeyecektir. Şair sözün tancısındır. Sözde
yaratandır ama, yaratımı asla insanın düşle-
diği tancıninkine ulaşamayacaktır. Ulaşsa bi-
le tancının yeri doludur artık. Çünkü O, gi-
dip oturmıştır oraya.

O kindir?

O bir filozof değil.

İdeolog da.

Savaş ustası da değil.

Şair de.

Çünkü hepsi O'dur!

O hepsidir!

O filozofu, bilim adamını, 'kcal'ı, i-
deologu, savaş ustasını kendinde barıştırıp,
birleştiren ve tek yürekte eritecek, tek dil-
de konuşturandır.

Büyük yürektir.

Duyguları, sevgileri güçlü olandır.

Büyük yüceğinde yanan duygu ateşinin a-
levlerini dışarı taşıracak söz'leştiren,
şiirleştiren, edebi klandırcı.

Dilinden dökülen tancın kelimedir O'nun.

O'nun dilinde yeniden dilleren tancınların

yaşamla buluşmasının coşkulu çığılığıdır.

O sözün efendisidir.

Büyük yüreğinde hissedip, dev dalgalar oluşturuldukça dili döner, dudaklarında kut-sal kelimeler dökülür: Şiir!

O bu yönüyle şairdir.

Çünkü yaşama bakışı şiireseldir, şiiiri yaşamaktadır.

Söz, coşkuyla, sevinçle uçuşur dudaklarından ama, dönüp dolaşıp hiçliğin kuyusunda, kaçanlığın pençeleci acasında nefessiz kalacak yok olmaz. Ete-kemiğe bürünür, yaratır, yaratıklarına yaratmayı emreder.

Yaratımında büyük tutku ve aşk olduğu için, aşktır dudaklarında uçuşan.

İnsan aşkı!

İnsan için özgürlük aşkı!

Özgürlüğün üzerinde yaşam bulacağı top-cak aşkı!

Herşeyiyle güzellik aşkı!

"Ben ülkemi acıyorum

Ben tarihimi arıyorum

Ben kaybettiğim sevgilerimi acıyorum

Ben kendimi acıyorum

Ben artık yaşamak istiyorum"

dizeleriyle o tancısai aşk arayışını haykırır ve aşkın alevleri her sözünde, dize-sinde yükselir. Okuyan o alevlerin sıcaklığını önce yüzünde, gözlerinde, sonra da yüre-ğinde hissedir.

Yanar!

Ateşten sözlerdir işittiği.

Bu nedenle O; aşkın, yaratımın, özgürlü-ğün, güzelliğin şairidir.

"Ey zaman!

Ya sana bir başarı bahsedeceğim,

Ya da seni

Yaşamamış sayacağım"

derken, tancılacı, tancıçalacı yok eden zamanı kazanır, zamanın kırbacını şaklatma-sının önünü alacak orca karşı ducuşunu şiiir-leştirir.

Şiir O'nda mücadelenin dilidir, o dilde gülün kırmızılığı, kaddelerin beyazlığı, yap-çağın yeşili kadar, kılıç parıltıları da var-dır:

"Oille

Kolla dizen

Dizen

Dizen"

dizesinde kılıç ağı keskinliğinde bir yol çizerken,

"Yoğunlaşma

Bulutlaşma

Yağmurlaşma

Ve sıcak sıcak düşme"

dizesiyle de yüreğindeki imgenin zirvesinden savurur.

Tüm bunları yaparken, yaratırken yalnız-dır.

Yüreğinde milyonların sevgisini, sıcak-lığını taşıyan, milyonları kucaklayan bir yalnızlıktır bu.

Tancısai yalnızlık!

"Yalnızım

Yalnızlaştım

Ama korkmadım

Muhteşem yalnızlık dedim buna

O yitik ülkenin yalnızlığı

Kendini çoktan unutmuş halkın yalnızlığı

Ne güzel

Ülkem kadar yalnız

Ve halkım kadar kimsesizim"

dizeleriyle bunu şiiir cenginde ölümsüz-leştirir.

Zamanın akışı içinde O'nun yüreği artık şiiirin vatanıdır. O bereketli topraklarda şiiir yeşermeye, çoğalmaya başlar.

"Bir resim çizdim

Hep bakılmasını isterim

Bir ses oldum

Hep duyulmasını isterim

Ülkeme

Dünyaya

Evceme" diye.

Attık şiiiri yeniden, yeniden yaratır.

Şairi aşar.

Söz ve eylem yan yana gelir. Söz ağızdan çıkar ve eylem ayrı anda doğar, bazen de ya-ratım kendi sözünü, dizesini, şiiirini adka-sından sücükler.

Yaratım sözden, şiiirden daha fazla bir şeydir. O sözü insan yüreğine ekip, yeni in-sanı yarattığından, gerçek ölümsüzlüğü kucaklar.

İnsan O'nun en büyük yaratımıdır.

O'nun en büyük, en uzun, en çarpıcı şiiri, yaratım hareketi olan devrimdir. O'nun şairlerden ayıran, da mücadeledeki muhtaşem yalnızlığına rağmen insan ve devrim üzerine yükselen büyük yaratımdır. O'na o temsilsel yere de oturtan budur:

"Yürüyüş bana heyecan verir.
Heckesin bir koşusu var.
-benim de var.
Bundan zevk alıyorum
ve ulaşacağım.
Gidip bakacağım,
(özgürlük ve eşitlik kavramının)
yeminde kimse yoksa,
ben onun yerine oturacağım"
diyecek. büyük yürüyüşün sonunda oraya ulaşmış ve yemin boş olduğunu gözetek oturmuştu şimdi.

Tarihi sığmaz, çözülmüş kapısı an'da,
gözlüğünde...
Özgürlük ve... büyük tutkuyla
Dilinde... fırtınası
Dizeloca... bereketli
yücekle...
yoğuncaklar...
Ve kulek...
oraya...
yaşam...
dudaklarından... şiirin esintisi,
navi,
sacı,
yeşil,
ve bayızın... altında
Güzelliği...
'Ülkaya'
'Dünyaya'
'Evreni'...

cemzi pişkin

P A R T İ M E R K E Z O K U L U N D A
B İ R G Ü N L Ü K Y A Ş A M

Kutsal kitaplar Mezopotamya'yı uygarlığın "cennet bahçesi" olacak tanımlarlar. Parti Merkez Okulu bu uygarlığın yeni ismiydi. Kürtler'in şahsında bu yaşam okulunda yeni bir kültür, yeni bir tarih ve yeni bir insan yaratılıyordu. Özgürlük Okulu her Kürdün en büyük sevdasıydı. Büyük tutkular burada gelişir, tüm yitirilenler burada kazanılıyordu. Herkesin kendini yeniden bulduğu, yeniden yarattığı en büyük aydınlanma okuluydu. Herşeyin ilk'i, önce buradan başlar, en amansız savaşımın burada boy verici, alevlenir, Kürdistan'a, Mezopotamya'ya ve tüm evrene yayılırdı.

Aydınlanma Okulu'nda zaman bir bütündür. Gece ve gündüzü ya da aydınlıkla-karanlıkla birbirinden ayıran sadece renklerdir. Çünkü zaman burada farklı işlerdi. Gecenin herhangi bir saatinde rengarenk ışıklarla süslenmiş kamelya'da kitap okuyan bicilerine rastlanabileceği gibi, nostaljik takılıp yıldız kümelerinin altında uzarmış, imgeler dünyasında şiir dizeleri sıralayan, ya da yazar bicilerini bulmak, veya kamelya'nın ortasında bulunan minik havuzun etrafında oturmuş bir grup öğrencinin koyu sohbetine de ortak olmak mümkündür. Uyumak ise; sadece güne daha dinci başlamak içindir. Ve tüm bunlar yaşanırken, tabiat ruhani bir sessizlik içindeydi. İnsandaki yaratıcı düşüncenin hızlandığı, sanat, estetik ve kültürel dünyasının zenginleştiği, yürekteki sevgilerin daha bir coştığı ve gerçeklerin daha acı yaşandığı gizemli sessizlik...

Okul bahçesinin arkasındaki kaysı ağaçlarının yaprakları arasında, güneş ışınları süzülerek toprağa vurmadan, öğrenciler sabah sporu için sahaya doğru ilerlerken, Yado dış almak için sahadan çıkıyordu. Çünkü Yado her zaman yaptığı gibi, gecenin yarısında kalkmış, kaysı ağaçlarının altında tekvando çalışıyordu. Gecenin ruhani sessizliğinde daha iyi ruhsal bir motivasyon sağlıyordu. Ve saatlerce ya tek başına çalışıyor, ya da daha

akşamdan öğütlediği herhangi bir öğrenciyi kaldırıp birlikte eğitim yapıyordu. Ama her denemesinde, savunduğu darbelerden dolayı, kendisiyle çalışmaya ikna etmeyi başardığı öğrencinin bir yerlerini ya incitiyor, ya da kırıyordu. Yado'yla tekvando çalışmasına katılmak neredeyse imkansızdı.

Yado, bir Kürt olmasına rağmen, Avustralya'da doğup büyümüştü. Kürtlük ile ilgili ondan bir şey bulmak, adeta saman içinde iğneği aramak gibi bir şeydi. Gerillalar Parti Merkez Okulu'na iyi bir eğitim alıp partileşmeyi daha iyi sağlamayı amaçlarken, Yado, dünyanın en uzak kıtasında Parti Merkez Okulu'na kendi Kürtlüğünü yeniden bulmak, keşfetmek için gelmişti. Zaten kendisi de "ben PKK'li olmak için gelmedim, Kürt olmak için geldim" diyordu.

Sabah sporu Ozan Şemdin'in söylediği maçlar eşliğinde yapılıyordu. Bir saatlik sabah sporu, günlük yaşamın en renkli halini oluşturuyordu. Önceki eğitim devrelerinde bayan öğrenciler ile erkek öğrenciler ayrı ayrı spor yapıyorlardı. Bu devrede ise bayan öğrencilerin bu ayrıcağı ortadan kaldırma yönündeki önerileri üzerine diğer spor müsabakaları gibi sabah sporu da birlikte yapılıyordu.

Güneş yaşam bahçesini tam aydınlattığında, öğrenciler sabah sporunu bitirirdi. Duştan sonra Şehit Ahmet Rapo'nun ismini, eleştiri-özeleştiri koyduğu, Ortadoğu insanının vazgeçilmez yemeği olan, "Zeyt-u Zaht" kahvaltısı için masada hazırды.

Yaşam Okulu'na, neredeyse bir kaç arayla, yeni bir grup öğrenci geliyordu. Bunlar, ya ülkenin bir parçasından, ya Avrupa'nın farklı bir bölgesinden gelirdi. Ve işte bugün de yeni bir grup öğrenci ülkenin en sıcak bölgesinden gelmişti. Geldikleri alan, okulda, en yoğun üzerinde tartışma yapıldığı 14 Mayıs Operasyonu'nun yapıldığı bölge idi. Günün bu ilk saatlerinde tüm öğrenciler, yeni gelen grubun etrafında bir çember oluşturmuşlardı. En çok merak ettikleri soruları peşpe-

şe sıralıyolardı. Aslında, öğrenciler okula yeni gelen gruptan belki operasyon hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarına rağmen yine de yeni bir bilgi ya da bilmedikleri bir şeyi öğrenme merakıyla gelenleri sözcü yağmuruca tutuyorlardı. Çünkü, Merkez Ana Kacarcağah her gün düzenli olarak sadece operasyon bölgesindeki sıcak gelişmeleri değil, tüm eyaletlerdeki günlük tekmilleri düzenli olarak Parti Merkez Okulu'na aktarıyordu. Günlük teknil haberleri, öğrenciler derse girdikleri ilk otucumda, nöbetçi subay tarafından okunuyordu. Dolayısıyla okuldaki tüm öğrenciler ülkedeki günlük gelişmelerin tüm ayrıntıları hakkında bilgi edinme imkanı elde edebiliyordu.

Gelen grup içinde yer alan Mustafa, bir kez daha Ünderlik'le buluşmanın heyecan ve sevincini yaşarken, diğerleri de yıllardır sadece güzel bir umut olarak taşıdıkları Başkan Apo'yu yakından göcme şansını ve mutluluğunu yaşıyorlardı. Hepsinin gözleri ışıllı ışıllı parlıyordu. Onlardaki dicilik günün bu ilk saatlerinde bahçede yükselen güneş kadar tazeydi. Başkan Apo'nun öğretisiyle onlar da, yaşamın sırcına erecek; yeni bir doğuş gerçekleştirilecekti.

Yeni gelenler için tören yapmak, okulun bir geleneğiydi. Sabah kahvaltısından hemen sonra bütün öğrenciler okulun sahasında toplandı. Eski öğrenciler, yeni gelenlerle teker teker tokalaştılar. Yeni gelen arkadaşlar törenle birlikte arkadaşların örneğine geçip kendi özgeçmişlerine ilişkin kısa bir tanıtım yaptıktan sonra, fotoğraflar çekildi. Böylece onlar da artık okulun resmi birer öğrencileri oldular.

Güneşin parlaklık verdiği rengarenk çiçeklere arkadaşların heyecanlı kaynaşmaları eklenince, bahçenin her tarafına güzel bir canlılık geldi. Yaşam bahçesinin bir diğer güzelliği de güvercinlerdi. Onlar da sabah tazeliğinin tadını çıkarıyorlardı. Bahçe birçok kuş türünün civıltılacısıyla daha güzel bir renk almıştı. Çalınan günün ilk zil sesi, tüm sesleri bastırdı. Öğrenciler henüz tam alışamadıkları bu mekanik sese değişik biçimde espreiler geliştirerek eğitimin yapıldığı kamel-

ya'ya doğru yöneldiler. Herkes kamelya'daki yerine oturdu. Günün ilk eğitimi de böylece başladı.

Akşam Türk televizyonları operasyon bölgesinde bir helikopterin kaza sonucu düştüğünü söylemişlerdi. Merkez Anakarcağah Basın Bürosu'nun okula faksладыğı haberde ise, düşen Skorski helikopterin kaza sonucu değil, gecil-laların füze saldırısıyla düşürüldüğü belirtiliyordu. Yine helikopterin içinde de birçok üst düzey subay olduğunu da yazmışlardı.

Nöbetçi subay olan Rızgac, bu haberi okuduğunda kamelya'da bir alkış tufanı koptu. Ardından "Bijf Serok Apo" sloganları yükseldi. Nöbetçi subay elindeki haber bültenini henüz bitirmeden, öğrencilerin slogan sesleri onun sesini bastırdı. Daha fazla konuşamayacağını anlayan nöbetçi subay arkadaş da öğrencilerle birlikte slogan atmaya başladı. Peki neydi bu kadar öğrencileri coşturan? Aslında her gün birçok eylem haberi okunuyordu ve kimse alkış tutmuyor ya da slogan atmıyordu. Nedeni şuydu: Bir kaç gün önce Türk ordusunun bir birliği Zap vadisine girmiş, birliğin komutanı Zap'taki bir kayalığa çıkıp bayrak dikmişti. Bu bayrak dikme olayını Genelkurmaylığın basınıla şişirip-pişirdiği sanal bir zaferiydi. Bölgeye birçok gazeteci ve televizyon ekibi de götürülmüştü. O tepede bayrağın yanında poz veren subay, şöyle bağıcıyordu; "İşte Türk Mehmetçığı burada, hani PKK'liler nerede?" Bu sözcü televizyon kanalları tekrar tekrar veriyorlardı. Kendini adeta Mustafa Kemal'e benzeten bu subayın sözlerini, haberlerde izleyen Ünderlik gülümseyecek; "sana göstereceğiz" demişti. Ve bugün işte Parti Merkez Okulu öğrencilerini coşturan haber, Ünderliğin Türk subayı için söylediği sözün pratikleşmesi sevinciydi.

Büyük yaşam okulundaki öğrenciler, çok yönlü eğitiliyorlardı. Felsefeden ideolojiye, psikolojiden sosyal derslere, ekonomiden hukuka, kültür-sanattan askeri sanata, tacih derslerinden hitabete ve daha birçok dersin en yoğun yapıldığı bir okul özelliği taşıyordu. İşlenen tüm dersler Parti Ünderliğinin çözümlenmesi doğrultusunda zenginleştiriliyor, tartışmalar yürütülüyordu.

Rönesans ressamı Raffaello'nun XVI. yy'da Vatikan'da yaptığı Atina Okulu freskinde, eski Yunan filozofları Eflatun ve Aristoteles tam ortada yer almaktadır. Batı felsefesinin kökeni, eski Yunanistan'a ve Sokrates öncesi filozoflara dayanır. Eflatun, İ.Ö. 387'de, Atina'da, ilk resmi felsefe okulu olan Akademi'yi kurmuştur.

Güneş zamanının engeline takılmadan yükseliyordu. Yükseldikçe çiçeklerin rengi daha fazla renkli ışıklı hüzmeleri biçiminde kamelya'yı renk cümbüşüne çeviriyordu. Kamelya'nın üzücü kaysı ağaçlarının dallarıyla örtülmüştü adeta. Dersin konusu Parti Tarihi'ydі. Dersi, komutan Fuat veriyordu. Fuat partinin yaşayan canlı tanığıydı. Öğrenciler bu dersi ondan dinlemeyi büyük bir şans olarak göcüyorlardı. Komutan Fuat dersi anlattığında tüm Parti Tarihi'ni adeta yeniden yaşıyordu. Anlatımındaki canlılık tüm öğrencilerini sarsmıştı. Özellikle Önderlikle ilk tanışma sürecini anlatırken, coşkusu göcölmeye değerdi. Önderlikle karşılaştığı yedi tüm ayrıntılarıyla anlattığı gibi o an radyoda çalınan müziğin melodisini bile unutmuştu. O an anlatırken yaşadığı duygu yoğunluğu yeniden canlanıveriyordu gözlemlerinden.

Komutan Fuat bir kaç gün önce yazmış olduğu son şiirini öğrencilere okuyarak dersi

başladı. Şiir şöyle başlıyordu:

"Yıldızlara koştuğu zaman
Uzun, soluklu olmalı insan
Düşman güler
dost dancılır
Yolcu yolunda gecek
Kuşun hedefi bulmalı
Tüccüler yarım kalsın
Sen
Titrek ve yorgun adımlarla
Kendi celladını isteyen dostum
Karında
Puslu bakışlarının
Yaşanmamış yılların hüznünü
gizleyen dostum
Golgotha son durağın olmasın
..."

Komutan Fuat'ın birçok yeteneği vardı. Bu yeteneklerden bir tanesi de kaleminin güçlü olmasıydı. Edebi konulara ilgi duyan öğrenciler komutanlarını sık sık zahatsız edili-

yorlardı. Ve bu güçlü edebiyatçı, öğrencilerle bir komutan, savaşçı ilişkisi kadar, kimi zaman da nostaljik takılarak geçmiş tecrübelerini aktarıyordu...

Fuat, dersi anlatırken nöbetçi subay olan Rızgar'ın koşar adım kamelya'ya doğru geldiğini gören öğrenciler, Başkan'ın okula geldiğini anladılar. Başkan'ın okula gelişi, öğrencilerde tacifi imkansız bir güven duygusu ve coşku yarattı.

Rızgar, kamelya'nın girişinde "Başkan geldi" deyince, yanılmadıklarını anladılar. Komutan Fuat derse ara verince tüm öğrenciler koşulara dağıldı. Ve en kısa zamanda hazırlıklarını yapıp yeniden kamelya'ya geldiler. Düzenli bir şekilde heyecanlarını bastırmaya çalışarak oturan öğrenciler Ünderliği beklemeye başladılar. Tüm hazırlıklar kısa bir zaman diliminde gerçekleşti. Herşey adeta bir göz kapayıp açmak kadar kısa sürmüştü.

Ünderliğin okulda bulunduğu zamanlar; yeni bir doğuş, yeni bir kavrulaşma ve yaratma olduğu anlardır. Kimi halklar ve insanlar için yıllar, aylar, hele ne günler fazla anlam ifade etmez, büyük değişim ve dönüşümün gerçekleştiği gerçeklerine dönüştürülemezdi. Ama bu, özgürlük okulunda Kürtler için değil yıllar, aylar ya da günler ve anlar oldukça derin ve kapsamlı anlam ifade ediyordu. Dür yoktu, yarın da yoktur, an vardır okulda. Çünkü Ünderlik geldiğinde zamanın bütün anlarcı bir yaratım eylemiyle geçiyordu. Goethe'nin "insanın hayatına ve kadere hükmeden an'dır. An'ı yakalayan insan tam insandır" dediği gibi insanın kadere an'ın en çok hükmettiği ve kazanıldığı zamanlardır bu günler.

Kamelyada yerlerini almış olan öğrenciler, traş olmuş, yeni elbiselerini giymişlerdi. Kucul üyeleri de en az diğer öğrenciler kadar heyecanlıydılar. Kameraman Yusuf ile Zeynep, kameralarının yönünü Ünderliğin geliş istikametine doğru ayarlamış, ayakta bekliyorlardı. Nöbetçi subayı Rızgar, Ünderliğe tekmil vermek için, kamelyanın giriş kapısında esas duruşta bekliyordu. Heyecan doruktaydı. Büyük bir sessizlik hakimdi her yana. Komşu bahçedeki sulama işlerinden dolayı ça-

lıyan su motorunun gücültüsü, bu sessizliği bozan tek aykırılıktı. Yine bugün bu cennet bahçesinde ilahi bir sessizlik vardı. Herşey ona kilitlenmişti. Ağzından çıkan ilk söze, yanlışığın öfkesine, tebessümüne ya da tüm öğrencileri bir projektör gibi aydınlatan, ilahi bir ışığı anımsatan gözlerine. Yoğunlaşırken elindeki tespih tanelerinin çıkardığı ses bir başka ahenk ve anlam katacđı, çözümlenmeyi dinleme anlarcına.

Bahçedeki sessizlik, Rızgar'ın dikkat komutuyla yerini gırtlakların temizleme gücültüsüne bıraktı. Gırtlak temizleme Ünderliğin saatlerce sürecek çözümlenme esnasında yoğunlaşmasını bozmamak için alınan tedbirdi. Rızgar, 'dikkat' komutuyla birlikte, Ünderliğe doğru koşarak tekmil verdi. Ünderlik Rızgar'la tokalaştı. Ardından hızlı adımlarla kamelyaya girdi. "İyi günler" dileyerek öğrencilere oturmalarını söyledi. Başkan kamelya ortasında bir kaç volta attı. Bütün gözler O'na çevrilmiş, pür-dikkat kesilerek başlayacak konuşmayı bekliyordu. Ancak Ünderlik, konuşmadan sessizce geçip oturdu. Kamelyada çıt çıkmıyor. Öyle bir sessizlik ki, insanı anında donduran ve yakan, büyük bir merakta bırakan, bütün yaşamın bir film şeridi gibi gözlerin önünden geçtiği ve yeniden yaşanıldığı bir sessizlik.

Bu sessizliğin cesmini hiçbir cesam çizemez, hiçbir romancı anlatamaz. Sessizlik; bir iç sorgulamaydı. Sabırdı. Düşündürmeydi. İçe doğru yapılar yolculuktu. Evet sessizlik, kendini bulmaya iten bir sessizlikti... Söz hükmünü yitirmiş, sıta sessizlikteydi. Safavi Şeyhlerinin derişlerinin karşısına geçerek saatlerce, hatta bazen günlerce konuşma yerine saatlerce oturup tek bir söz söylemeden beklemeleri ve öylece kalkıp gitmeleri gibi.

İsa "önce söz vardı" demişti. Ancak bugün bu gerçeklik burayla uyumuyordu. Sessizlik bugün burada, "önce göz vardı" diyordu adeta. Bir tarihin tüm acı ve sevinçlerinin içinde sentezlendiği müthiş göz... Herkesin kendini Orda gördüğü, insanın kendisiyle buluşmaya iten göz...

Ünderliğin elindeki tespih tanelerinin birbirine çarpma sesinin çıkardığı ses, bazen

de olsa sessizliği bozarak adeta doğadaki en korkunç ses gibi hükmediyordu öğrencilere. Evet bu sessizliğin anlamı vardı. Hele Ünderliğin gözleri birçok şeyi ifade ediyordu. Hiçbir öğrenci o gözlerin içine henüz bakacak güce ulaşmamıştı. Ama Ona ulaşmanın amansız acayışı da hep sürüyordu.

Bir gün okuldaki öğrencilerden biri, arkadaşlarıyla iddiaya girer. Ünderliğin gözlerini içine bakabileceğini söyler. Çözümleme esnasında ilk sırada oturur. Bir süce sonra Ünderlik, öğrencinin püç-dikkat gözlerine baktığını fark eder. Bunun üzerine Ünderlik de bir süce gözlerini öğrenciye diker. Öğrenci, Ünderliğin gözlerini kendi üzerinde hissedince başı yere doğru düşer. Böylece iddiayı kaybetmenin yanında, Ünderliğin gözlerine bakmanın öyle kolay bir şey olmadığını anlar.

O büyük sessizlik ve hareketlilik ortamında bir tek kameraman Yusuf'un çakım yapmasının sesi duyuluyordu. Bu ara Başkan, Yusuf'a dönerek, "sen neyi çekiyorsun?" diyecek sözde. Ve peşinden "sessiz tiyatroyu alıyorsun nehalde" diyerek sürdürdü konuşmasını. "Çok laf söyleyip anlaşılma-maktansa sessiz tiyatro daha etkili olabilir..." dedi.

Evet laf söylemişti. Kamelya bir tiyatro sahnesiydi. Hem de birlece yillik bir tarihin yeriden yazıldığı ve bütün tarihin seçildiği, bunun için oyuncuların hazırlandığı, ama oyunun seçilmesinden istenen oyunculuğun

başarılamadığı bir tiyatro. Tiyatrodaki çok güzel sözler safedilmişti. Oynanan oyun, bir trajedi mi, komedi mi olduğu ya da burulucu, hatta daha fazlasının olduğu gerçek bir oyun mu olduğu anlaşılmıyordu. Aslında herkes kendi gerçekliğini oynuyordu. Ünderliğin ortaya koyduğu oyuna göre, kimse rol yapamıyordu. İşte bu kez sessiz biçimde oynanıyordu. Böyle bir yöntemle başarıların kapısı açılmak isteniyordu.

"İyi şeyleri tespit et. Silah her yere sıkılmaz" dediği kameraman Yusuf'a. Sözün doğru anlaşılması yede, doğru şeyler de tespit edilmeyordu. Silah atışları karşılaydı adeta. Hedefin çok uzağına sıkılıyordu. Bu okulun öğrencileri si hedefi on Skidun yemalıydı. Bunun için buradaydılar.

Neydi bütün bu isabetsizlik? Neydi bu saçılık, körlük ve dilsizlik? Ünderlik anlaşılmiyordu, anlamak istenilmiyordu. En çok anlam diyenlerin bile, bir süce sonra anlamadıkları anlaşılıyordu. Fakat istac, dönüştürmede tutulmuş

yaşanıyordu. Oysa her öğrenci özgüçleşmek istiyordu. Hem de bunun için nice emek ve çaba sarfetmişlerdi. Yaşanılan bir çelişkiydi. Hem de trajedi boyutunda.

Bir türlü bitmek bilmeyen, adeta zamanın durduğu bu sessizlik ortamında tüm öğrencileri şaşkına çeviren, düşündürten bir olay yaşandı. Ünderliğin önündeki masaya bir serçe kuşu çok doğal bir refleksle gelip kondu. Kuş başını Ünderliğin yüzüne doğru kaldırmış, bakıyordu. Ama öyle güzel bakıyordu ki, gören ikisinin bir şeyler konuştuğunu sanırdı.

Başkan, Yusuf'un bu güzel görüntüyü çekmediğini görünce Ora baktı. Ancak Yusuf anlamamıştı. Bunun üzerine Ünderlik; "ne duruyorsun öyle?" dedi. Ancak Yusuf geç kalmıştı. Çekim hazırlığını yapana kadar kuş uçmuştu. Kuşun uçuşu üzerine Ünderlik, "kaçırdın, sana dememiş miydin iyi şeyleri tespit et. Silah her yere sıkılmaz" diyerek Yusuf'a doğruyu gösterdi. Silah, hedefi tutmamıştı. Oysa çok doğal ve çok güzel bir görüntüydü.

Ünderlik uzun bir aradan sonra sessizliği bozdu ve çözümlemeye başladı. Hava oldukça ağırdı. Yakıcı bir güneş vardı. Tepeye dikilen güneş, adeta hareketsiz duruyordu. Hiçbir şey kıpırdamıyordu. Su motoru da susmuştu.

Ünderlik yerinden kalkıp, Mustafa'nın karşısına geçti. Mustafa durumu anlamıştı, hemen ayağa kalktı. Evet Ünderlik Mustafa'yla diyalog yapacaktı.

Diyalog; kişinin içini dökmede, iç dünyasını yorumlamada ve anlatmada son derece rahat bir ortam sağlıyordu. Ünderlik bunu öğrenciler ile sık sık yapıyordu. Bugün, bu şanslı öğrenci emektar Mustafa'ydı.

P.Ü.: Emektar işçimiz Mustafa mıydı? Yaşın kaç oldu?

Mustafa: 41.

P.Ü.: Maşallah, sen ne anladın bu işten?

Mustafa: Ünderliğin de belirttiği gibi doğru bir kişi olunmadığı sürece ne kadar emek harcarsanız harcarsanız sonuç almak mümkün olmuyor.

P.Ü.: Bu işin en hamallarıdan birisisin değil mi? Fedakâr hamal.

Mustafa: Doğrudur Başkanım.

P.Ü.: Çok çalıştın, ama bir şey kurtaca-

madın. Üzülüyorum tabii buna. Benim ele aldığım bir iş bir heyecan konusu olmazsa ben sıkılıyorum. Bir yandan yürek heyecanı, bir yandan beyin tufanı için içine karışmazsa, ben kendimi yürütemem. Zafec şarkılarını söyleyen iyi bir komutan, iyi bir öngüt ustası, bir politika cambazı bizden çıkmadı.

Mustafa: Doğrudur Başkanım.

Küetlerin aydınlanma okulunda saatin akrebi ve yelkovanı bir uyum içinde birbirini kovalıyordu. Ve saat 13'e doğru geliyordu. Ünderlik de son sözlerini söylüyordu. Birazdan çözümleme bitecekti. Öğle yemeği yenilecekti.

Akademide günlük yaşamın bir başka aşaması olan öğle saatiydi. Öğle saatleri, genelde kısa bir zamanlık da olsa insanların dinlenme saatleridir. Ancak akademide bu saatler de dolu geçiyordu. Kimsenin zamanı boşa harcama gibi bir lüksü yoktu. Hele bu zaman bahar mevsimi ve Mayıs ayı ise...

Öğle yemeğinden sonra öğrencilerin her biri bir başka uğraşta idi. Kimileri gruplar halinde kapılmışlardı tartışmaların hareketli ortamına, kimi kendisiyle yoğun savaşımın derinliğine dalmış, Ünderliğin sabahki çözümlemesinden edindikleriyle yükleniyorlardı kendilerine. En çok da Ünderlik anlaşılacak isteniyor. En çok Ünderlik tanımak, öğrenilmek isteniliyor bu saatlerde.

Çünkü Ünderliği anlamak, doğru tanımakla mümkündür ve istenilen zirveye ancak anlayıp tanımakla ulaşılır. Bu, tarihsel ve toplumsal sorumluluğun gereklisini yerine getirmek anlamındadır. Birinin kendisiyle başbaşa kalması daha çok böylesi zamanlarda olurdu.

Sabahki diyalogların yerini bireyin monoloğu, yani kendi kendisiyle yüzleşmesi, hesaplaşması alırdı...

Günün bu sıcağında tüm öğrenciler gölge alanlarda zamana hükmetmeye çalışırken, Goyan'lı Mehmet, Ünderlikle top oynayacaklarının listesini hazırlıyordu. Fakat henüz erkendi. Hava top oynayacak kadar serinlememişti. Buna rağmen Goyan'lı Mehmet listeyi önceden hazırlamayı uygun bulmuştu. Ne de olsa hava birazdan serinleyecek ve yaşam okulunda yaşanan günün en hareketli anlarından biri

oları önce voleybol, sonra futbol başlayacaktı.

Üzgürlük Okulu'nda günlük sabah kültür-fizik ve koşu ağırlıklı spor, voleybol ve futbol maçları dışında, bir de yüzülürdü. Yüzme havuzunda özellikle yazın bu dayanılmaz sıcağını dindirme ve ruh güzelliğini yakalama yanında, fiziksel güzelliğin yaratılması demektir. Haftanın iki günü bayanlar için ayarlanmıştı. Yüzme aynı zamanda savaşın ağırlığını atmanın ilacı gibiydi.

Tüm bu etkinlikler sosyalitenin gelişmesine hizmet ediyordu. Ne yalnız ideolojik, siyaset ve felsefe, ne de yalnız savaş, ve onun teocisi görülmüyordu burada. Bir bütün olarak yeni bir yaşam inşaa ediliyordu. Siyasetten, kültüre, sosyaliteden ekonomiye kadar geniş bir yelpazeyi içeren ve insana dair her şeyin yeniden yaratılmak istendiği bir okuldur. En yalın deyişle güzelleşme okulu.

Bir ulus yaratma okulu. Yalnız bir ulus da değil, yeni insan yaratma okulu... Ünderlik okula geldiği zaman hemen hemen her gün oynanan bu oyunlar aslında bir anlamda taktik ustalığın pratikte uygulanmasıydı da. Futbol sahasının etrafı iki-üç basamaklar şeklinde yapılmış bir tribüne sahipti. Etrafı kaysı ağaçlarla düzenlenmişti. Kamecacı Yusuf, kamecasını sahanın kenarında hazır tutuyordu. Yine iki öğrenci ayrı yerlerde güzel pozisyonları çekmek için ellerinde fotoğraf makinesiyle hazır duruyorlardı. Okuldaki tüm öğrenciler belli bir sırayla Ünderlikle top oynama şansını yakalıyorlardı.

Bugünkü şanslıların sevinci görülmeye değerdi. Ünderlik henüz çıkmamıştı. Oyuncular sahada adeta şov yapıyorlardı. Heyecan ve sevinçleri her hallerinden belliydi. Ünderlik, her zaman yaptığı gibi ilk önce voleybol maçıyla başlayacaktı. Voleybol maçını bitirdikten sonra kavganın zirvelediği futbol maçı oynacaktı.

yacaktı.

Çok şiddetli maçlar oynanırdı bu sahada. Savaşta en zengin taktikler adeta burada sergilenirdi. Zaten hiçbir öğrenci bu maçlara bir top oyunu olarak bakmazlardı. Savaş nasıl bir ciddiyet ve mocalle hazırlanıyorsa, bu maçlara da aynı ciddiyetle oynanırlardı.

Bir süce sonra Ünderlik, üzerinde eşofmanlacıyla sahaya gelince, tüm öğrenciler ayağa kalkacak alkışladılar. Ünderlik hep mocali ve gülüyordu. Sahaya girdikten sonra, öğrenciler oturdular. Voleybol oyunu bittikten sonra bu günün en heyecanlı spor müsabakası olan futbola geçilebilirdi. Futbol takımında yer alan öğrenciler arasında iyi top oynayanlar vardı. Bunlardan komutan Harun, Hamza, Volkan, Zeynep, komando Zekiye, Delila, küçük İskender... ve diğerleri.

Hava artık tam serin olmuştu. Güneş kaysı ağaçlarının arkasında artık görünmüyordu. Futbol maçının hakemliğini Goyan'lı Mehmet yapacaktı. Kurulda yer alan Fechan bugünkü maçta Ünderliğin karşısında oynacaktı. Ve takımlar yerlerini aldıktan sonra, Mehmet'in işaretiyle oyun başladı. Bugünkü maçta dört bayan öğrenci de yer alıyordu. Komando Zekiye, okulun en iyi top oynayan bayan öğrencisi-

lecindeydi. Bir karakol eyleminde komandalardan birini esir alma başarısını gösterdiğinden dolayı komutan Cuma, Ona "komando" ismini takmıştı.

Diğer bayan oyuncu ise Delila'ydı. Delila, Goyan aşiretindeydi. 12 yaşında gerillaya katılmıştı. Yaşı küçük olmasına rağmen, başarısından dolayı uzun yıllar komutanlık yapmıştı. Sivil yaşamında hiç okula gitmemişti. Okumayı parti içinde öğrenmişti.

Küçük İskender de bugün şanslı öğrenciler arasında bulunuyordu. İskender bir parti çocuğuydu. Küçük yaşlardan beri ailesiyle birlikte partiye katılmıştı. Ünderliğin yanında büyümüşü. Yalçın Küçük'ün katıldığı derslerden birinde, Yalçın Küçük, İskender'e "yaşından ve boyundan büyüksün" der. Politik bir sözcüğü; İskender de yanıt olarak sert politik davranınca "serin ismin küçük İskender olmalı" demişti. O günden sonra ismi küçük İskender olur.

Bir başka bayan oyuncu komutan Sakine'ydi. Sakine 1996'da Amed'teki tarihi "Sandivîç Hareketi" operasyonu, bir diğer adıyla operasyonun kotumanı olan Cemal'ın "yapacaklar açana dek" sözlerinin tarihleştiği ve kitap konusu olduğu operasyonda şehit Mahmut Gül'ün yardımcısı olarak eyalet yönetiminde yer almış, büyük bir rol oynamıştı. Bugünkü maçta da başarısını icra edecekti.

Hava maç için kışkırtıcı güzellikteydi. Hava karardığından saha kenarındaki projektörler de yakılmıştı. Ünderlik üstün taktiklere sahip özelliğini, işte bu sahada da gösteriyordu. Maçın başlarında karşı takım oyuncuları sahanın her tarafında bulunuyorlardı ve yüksek bir tempoyla top koşturuyorlardı. Ünderlik bu anda sahada adeta görünmüyordu. Müthiş bir savunma hattı oluşmuştu. Karşı takım neredeyse tüm enerjilerini kullanmıştı. Bu taktik onları adım adım karşı tarafın tuzağına düşürüyordu. Tüm büyük fırtınaların öncesi derin bir sessizlik yaşanır derler. İşte bu sessizliğin kopma anı yaşanıyordu. Bir savaş dehasının dediği gibi, "savaşta tüm güçlerini birden süren komutan her zaman iyi komutan demek değildir. Böyle bir savaş yürütmek her zaman amaca uygun olmaz. İyi ko-

mutan savaşçıların birikmiş enerjisini keskin zafer için saklamasını bilen komutandır" der. Karşı takım oyuncuları daha ilk yarım saat içinde terden sıcılık olmuş, güçten düşmüşlerdi.

Karşı atağa geçmenin zamanıydı. Ünderlik güçlü bir koordineyle takım oyuncularını sahanın her tarafına yaydı. Tüm toplar Ünderlikte merkezileşiyordu. Bu topların büyük bir kısmı gol ile sonuçlanıyordu. Her atılan bir gol ardından sahanın kenarında oturan öğrencilerden alkış topluyordu. Ünderlik ileri sürdüğü taktik ile sonuca ulaşıyordu. Büyük

bir moral üstünlük yakalamışlardı. Ünderliğin sevinci görülmeye değerdi. Kanatlarda iki oyuncu karşı takımın defansını bozguna uğratar, öncü birliklere benziyorlardı. Dikkatleri üstüne çekiyor, sistemleri felç olmuştu. Sahadaki ışıklanmaya karşı takımın oyunculacınının gerçeğini ortaya koyan yalın ışıklar gibiydi. Herkes bu ışıklar altında bir gerçeği ifade ediyordu. Karanlık hükümünü yitirmişti. Ünderliğin oyununda büyük bir sabır vardı. Karşı tarafa tuzaklar kuzulmuştu. Üzerine çekmek için kendini sahada neredeyse görünmez kılmıştı. Enerjisini asıl savaş için saklamasını sabır bilmışti. Ve yaratıcı bir plan ile kazanmak ve zafere ulaşmak için artık tüm olanaklar lehlerine çalışıyordu. Fotoğrafçıların objektifleri ile kameracı Yusuf ise bu güzel anları kaçırmıyordu. Hakemlik yapan Mehmet bu defa hata yapmamaya özen gösteriyordu. Daha önceki bir maçta Ünderliğin attığı bir golü görmemişti. Ve Ünderlik bu duruma çok kızmıştı.

Komutan Hacur bugün, Ünderlikle birlikte büyük bir taktik ustalığı paylaşmanın sevincini yaşıyordu. Adeta stratejik Ünderlik ile taktik Ünderliğin zafere ulaşmanın portresini çizmişti Hacur arkadaşın şahsında. Maçın en ilginç portresini komando Zekiye'nin küçük İskender'e attığı kafa golüydü. Küçük İskender bir bayan oyuncudan gol yemenin ezikliğini henüz üzerinden atmamışken hakem maçı bitirmişti. Komando Zekiye küçük İskender'in durumunu fark ettiğinden sonraki günlerde sıklıkla takılmanın sevincini yaşıyordu. Ünderlik alkışlar altında sahadan ayrılmadan, öğrenciler de biraz gecikmiş olan akşam yemeğine doğru gittiler.

Güneş tekrar doğmak için dağların ardına çekilince, gökkubbeyi örten karanlığın üzerine serpiştirilmiş yıldızların parıldayışı coşkulu bir şarkı olmuş, gözlerden yücelere çıkıyordu.

Yaşam okulunda yaratılan dünya, kendi yöcüngeinde dönüyor, zaman, gündüz yaşananlardan edinenlerle kuzular imgelecin şiirleştiği anlara evciliyordu.

aytaç öztemel

a z i z i m e

göürsem eğer
dolunaylı akşamların
dinginliğinde
tezahür edip
diş bileyen soysuz kurtlacı

sökün edeceğim
karanlığın celloadı
şafak gibi,
gözlerine kadar bulanmış
çickek yuvasına

göürsem her gün
çaresiz gözyaşlarımın
amansız tabutluğu
gecelecin
karanlık yorgunluğunun
aydınlığa gebeliğini

tüm ayartıcılardan
acı olarak
yeniden doğacağım
bir parça daha
yaklaşmak için
acıların dindircisi,
aşkın kılıcı,
umudun gelecek gözü
azizime

ve göürsem
bir muamma olan
ateşin
sıcırını parçalayan
ermiş kelebeğin kanatlarını
kanatlarımda

azizimin
sadece
"bir günümü düşünün"
tümcesindeki
sırra uçacağım
ermiş gibi
yanmaya

zeyni gümüş*

S O B E

Güneş, ova ve dikenli tellerin ardında
titreşen sınımsık bir buğu.
Fotoğraflar...

Mutlu anlarımızı belgelemek için vazgeçemediğimiz bicicik güvencemiz. Mutluluklarımızı onlarla ölümsüzleştiririz, flaşlar patladıkça, objektiflere gülücükler yayarız. Terfilerimizi, mazuniyetlerimizi ve genellikle kimin olduğu belli olmayan hayat koşusundaki basacılarımızı onlara resmederiz. Sonraki yaşamımızda fazla yaraçları olmasa da, dar günlerimizde küçük bir avuntuyu buluruz onlarda.

Bir de ayrılık fotoğrafları vardır. Yolbaşlarında ve araba önlerinde çekilen. Onlarda ne gülücükleri ne de gözlerdeki ışıldıkları bulabilirsiniz. Yüzlere kaygılı, gözler fecsizdir. Gittikçe derinleşecek bir yavaşlık hüznü izlerimi taşırlar. Avunulacak bir taçları olmasa da hasret gidermeye yaraçlar.

Ne öylesine çektiklerimiz. Dostlar ve arkadaşlarla. Kahvede, kııda ve kapı önlerinde. Üvünülecek ve hasret gidercek bir yanları yoktur. Ancak albümlerimizdeki en fazla yeri de onlar kaplar.

Doğrusunu isterseniz hangi amaç ya da duyguyla çekmiş olursak olalım, fotoğraflara bağlıyızdır. Onları özenle saklar, yeri geldiğinde efkarımızı onlarla dindiririz. Bu belki de geçmişimizi onlarda bulduğumuzdandır. Fotoğraf aşkı bir nevi, yaşamış ya da yaşamamış olan, ama geçmişte kolları fıtıralı anlarımızı duyduğumuz aşktır.

Peki sizin hiç özel bir fotoğrafınız oldu mu?

Tutulduğunuz ve gizli den gizliye aşık olduğunuz. İlk heyecanlarınızı, ilk coşkunlarınızı, ilk serüvenlerinizi; çocukça da olsa, hayati ilk adımlarınızı-

nızı onda bulduğunuz bir fotoğraf!

Benim böyle bir fotoğrafım var:

Güneşin, ovanın ve dikenli teller ardında titreşen sınımsık buğunun yar aldığı sonsuz bir kara!

Bu lanet olası yerdan kurtulup görebilecek miyim? Bilmem. Hem çok uzağımda kaldı, hem de çok yakınımda.

Fotoğraftaki silüetler arasına sisler acasından titreyerek dalgalarla, oluşturdıkları siyah-beyaz halelerle bu gurbet gecelerinde misafirciliğime gelicler.

Onları bir daha canlı gözlerle görememe kokusu dayanılmaz gibi değil.

Düşünün: Her şeyinizi onda bulduğumuz bir hayali bir daha görememe kokusu nasıl bir duygu? Kokunu çalıyor değil mi?

Tam da bu noktada kendimi biraz daha şanslı göcyorum.

Kendi kacerinde en fazla tutulduğum nokta, o çok uzaklardaki sıcak buğuydu. Özellikle ocağı meşak ederdim. Hangi dünyaların, hangi umutların, hangi serüvenlerin buğusuydu? Kacerinin en uzak, yüreğimin en yakın noktasıydı.

Şimdi de siz söyleyin: Uzun yıllar

Agust

sonra o büyüklü buğunun gerçek fotoğrafıyla karşılaşsaydınız kendinizi herkesten daha şanslı hissetmez miydiniz? Ben de kendimi böyle hissediyorum. Evet, o sıcak buğunun içindekilercini gördüm. Ruhumun fotoğrafını buldum.

İşte fotoğrafım:

Siyah-beyaz ve bulanık. Çok eskilerden kalma.

Önde üç-dört tane büyükçe taş, taşların hemen yanı başında hafif meyilli bir düzlük ve düzlüğün sonlarında belitiveren iki çadır. Çadırların ötesi belicesiz. Dağ mı, bulut mu oldukları iyice seçilemeyen bir silsile. Belki de bir başka buğu.

Fotoğrafta toplam dokuz kişi var. Dikkatli bakmadıkça ikisini fark edemezsiniz. Uzaklardaki, çadırların yanından öndeki taşlara doğru yürüyorlar.

Taşların çevresinde yedi kişi var. Karenin sol tarafında gölgeleri birbirine karışan beş kişi. İspanyol paçaları ve uzun yakalı beyaz gömlekleleriyle öylesine duruyorlar. A-yaktalar.

İçlerinden biri tam da bana doğru bakıyor. Sol ayağı bir taşın üzerinde, her iki elini de dizlerinin üzerine dayamış. Yaşam koşusunda karşılaştık mı, bilmiyorum. Ancak karşılaşmışız gibi bir duygudan kendimi alamıyorum.

Hemen yanında başka biri. Ellerini beline dayamış, yere doğru bakıyor.

Bıyıkları var mı, kestiremiyorum. Yüzünün yacısı gölgeli. Kendinden emin bir duruşa sahip. Mehmet Güler. Yani Sinan. Kızillaşan toprağı okumuşsanız Onu yakından tanırsınız. 'B1'e doğru bitimsiz bir yolculuğa çıkacak; Karakoçan, Karlıova ve Bingöl Dağlarında gezil-lacılık yaparsınız.

Sinan'ın solunda üç kişi daha var. İlk ikisi yana doğru bakıyor. Başkalarını mı bekliyorlar, belli değil. Belki de bekledikleri sizsiniz ya da benim. En soldakinin ise yüzü tamamen gölgeli. Hareketli bir hali var. Çadırların arasından kendilerine doğru gelen o iki kişiye bakıyor.

Karenin sağı: Sadece biri var. Uzun ve ince biri. Bıyıklı olduğu iyice seçiliyor.

Diğerleri gibi üzerinde uzun yakalı beyaz gömlek yok. Üzerinde siyaha çalan bir kazak var. Sağ elini her an hareket etmeye hazır şekilde havada tutuyor. Sol elinde ise namlusu yere doğulttuğu bir kalaşnikov. Kazedeki tek silahlı kişi.

Ve siz...

Dikenli tellere vurup uzaklardaki buğuya karıştığınızda sizi görmedim. O zamanlar en fazla dört yaşlarındaydım. Ama nederse o sıcak kasabada hep yazları sevdim. Karenin sağ alt köşesinde de '82 Ağustos yazıyor. Tam da buğu, yani hayal zamanı.

En önde ve yüksek bir taşın üzerinde oturmuşsunuz. Her iki ayağınız ayrı taşlar üzerinde, yüzünüz bize dönük. Gözleriniz tam seçilmiyor. Acaba neye bakıyorsunuz? Belki de yedi yaş oyunumuza: S o b e!

Ben yine oyunumuza devam etmek istiyorum.

Ne adalar, ne mahkemeler, ne de kosterler... Hiç biri yok benim için. Buzduzculuk kenara atılan kağıt misali değil de, hiç olmamış, hiç gerçekleşmemiş ve hiç yaşanmamış bir boşluk.

Benim için gerçek olan şey oyunum ve nimenin beddualacına aldıcmadan ipek'in üzerinden yalın ayaklarla koşup buğunuzda acimemdir.

* * *

Ben mi? O fotoğrafta yokum. Ancak '93 Mayıs'ında toprağı düşüşümü saymazsak, '90 Eylül'ünden beri Ona doğru sonsuz bir yolculuktayım.

Şayet yolunuz o sıcak ovaya düşerse, ipek'in üzerinde durup aşağılara doğru bakın. Dikenli tellerin ardından kristalleşerek göklerle doğru yükselen buğuda beni de göreceksiniz.

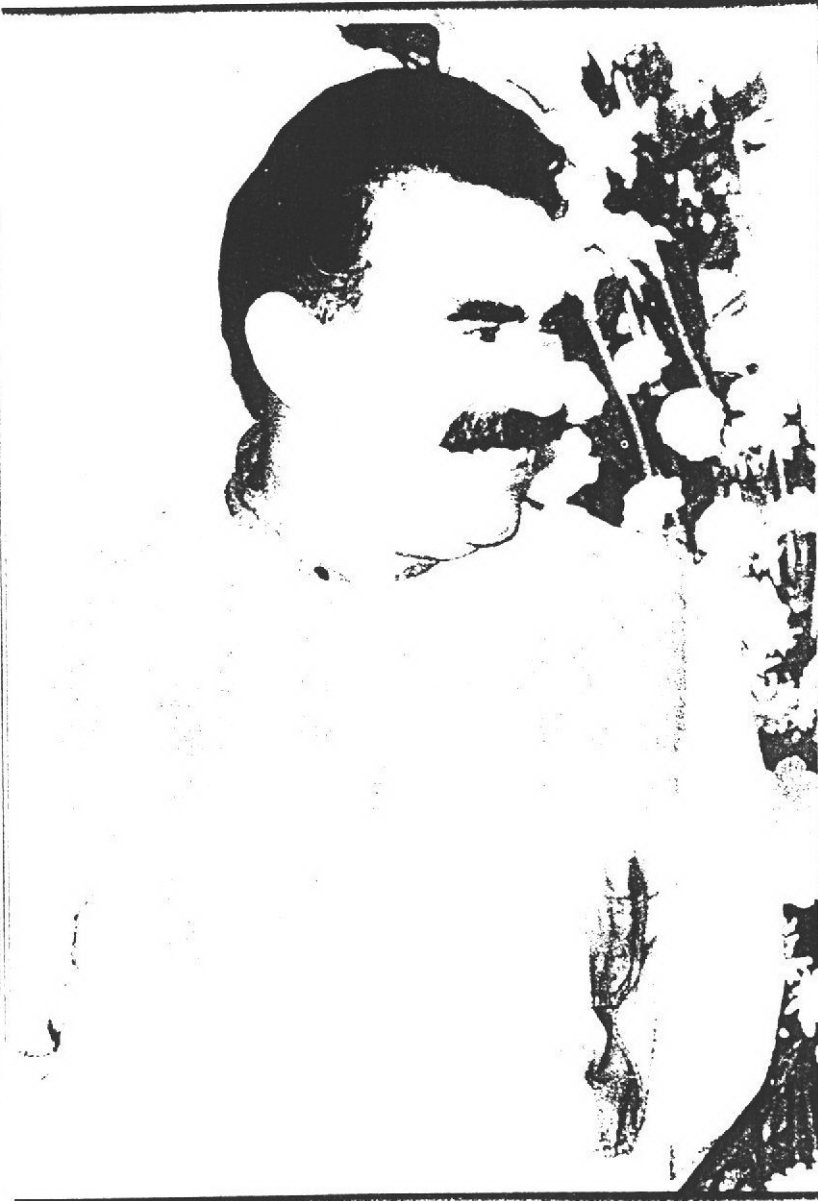
* Zana; '93 Mayıs'ında Kulp dağlarında şehit düştü...

başkan apo

Yaşamı Tiyatroya

Dönüştürmek Büyük bir Sanattır

Apo, sadece iyi bir insandır.

Herşeyi isteyen ve hiçbir şeyi istemeyen kendine özgü bir insan. Kolaylıkla tatmin olmayan bir insan.

Her türlü düşünceye ve bütün insanlara açıktır. Ancak haksızlığa, küçük bir çirkinliğe, ister ulusal, ister sınıfsal olsun, hiçbir haksızlığa tahammül edemiyorum.

Özgür bir insanım.

Sınırsız, kısıtlamasız, ulusal ve sınıfsal çıkarları aşan bir özgürlüğe inanıyorum.

Bu özgürlüğü yaşamamı engelleyen her ne olursa olsun, ister insan, ister ideoloji, beni kaçırsınızda bulur. Bu nedenle klasik anlamıyla solculukla fazla ilişkim yok.

Hissettiğim, yaşadığım ve düşündüğüm şeyler, Eski Yunan tarihi ile ilişkilendirilebilir. Benim felsefem eski Yunan felsefesine çok yakındır. Çağımızın bir insanı olmadığımı söyleyebilirsiniz. Eyleminde ve düşüncelerinde özgür bir insanım.

Özgürlük, biraz gelecekte yaşamaktır.

başkan apo

Sana zorla kabul ettirilme istenen, bugün sözümün Batı kültürüne karşı durmaya çalışmaktır.

Üzgünlük, geleceğini ve önünü görmektir.

Üzgünlük aktüalite haline gelmiştir. Yaşamınızdaki bir küçük şeyi dahi oturup düşünür. Yaşamda en basit bir maddi ihtiyacınızı karşıladıktan sonra, oturup nasıl bir kimlik sahibi olacağınızı düşünür. Kendinizi nasıl

gi kadar düşüncesi, acısı kadar neşesi, çok sayıda kişiliğin, kimliğin dile getirilişi, kısaca güncel sığılığı, anlamsızlığı, aptallığı yıkma; tarihte olup-biteni ortaya çıkarma kadar geleceğin olası yaşam imkanlarını, uç noktalar halinde güne sığdırmaktır. Bu zenginlikte Ünderlik kendini gerçekleştiremezse, öyküyü sonuçlandıramaz. Artık böyle bir öyküdür ana etkisi altındasınız. Yani bir **tarih olacaksınız**. Gerektiğinde, bir gelecek belic-

«Platon ders verirken» (mozaik: Napoli Ulusal Müzesi); filozof ve çömezleri bir revak gölgesinde söylüyorlar.

kimlik sahibi kılacağınızı düşünür. Kimlik sahibi olmak geçkiyor. Ama buna yeterince ilgi duyulmuyor. Güç meselesidir. Süren yaşam ilişkisinin dışına çıkmak, yalnız kalmak demektir. Üzgünlük demek, ruhun ve aklın gıdasıdır. Üzgünlük gıdasıyla insan, insan olur ama cefası çoktur.

Biliyorsunuz, Ünderlik; tarihi güncelleştirmek kadar günü tarihe götürme, yaşamı sığıktan kurtarma, yaşamın zenginliği, yüce-

tisi gibi karşımıza çıkacaksınız. Bir savaşçı olacaksınız, bir hatip olacaksınız. Bir yasa koyucu olacaksınız, bir örgütçü olacaksınız. Bunun için de herşey mümkün diyorum. Öykü bu kadar kapsamlıdır. Namli komutanlar çıkacağı kadar ödleler de çıkar. Büyük yurtseverler çıkacağı kadar, hainleri de çıkar. Biz ortami bu kadar zenginleştirmişiz. Onun için şansınızı deneyen, öyküyü iyi anlayın ki, olumlu olsun. Çünkü hergün ahlak, vahlar altında ge-

çen bir yaşam var. Ben işkenceci miyim? Hayır! Polis işkence yapıyor. Ben yenilgi nedeni miyim? Hayır! Yenilgiyi dudağının ucuna bile getirmeyen kişiyim. Neden böyle oluyor? Bu bir yaşam diyalektiği, bu bir ulusal öykünün gereğidir.

En az anladığınızı hikaye de bu Önderlik hikayesidir. Neredeyse gerçekten elinizden şaşmış durumdayım. Ne yapayım? Sizi bu konuda anlayabilen, biraz doğru yürüeyebilen kişi haline getirebilmek için nelec yapmalıyım?

Aslında iyi niyetlisiniz. Bazı yönlereyle bizden bile iyisiniz ama, Önderlik bambaşka bir olay. Herkes eline fırça alıp nasıl rastgele resim çıkaramazsa, Önderlik de o kadar hassas bir konu. Sizin durumunuz, şimdi hiç eğitim görmeden eline fırçayı alıp resim çıkarmaya benziyor. Ki askeri önderlik, siyasi önderlik çok daha tehlikelidir, resim yapmaya benzemez, türkü söylemeye benzemez. İnsanların günlük hayatıyla, hem de ölüm-kalım durumuyla ilgileniyoruz. Hataya en az yer veren, hatanın en ağır karşılığını gördüğü bir saha, siyasal-askeri önderlik sahasıdır.

Önderlik, büyük bir bilim ve sanatın birleştiği kişiliktir.

Bir patlamadır, başarıdır, zaferdir, ruhtaki birliktir, görüş birliğidir. Cesaretir, hep başarıdır.

Önderlik, geleceği yürekte kuşatan, ilişkili bütünlüğüdür.

Önderlik, özellikle olumsuzlukları önceden görüp önleyebilmektir.

Önderlik bir doğrultudur.

Büyük bir kılıçtır.

Bir büyük uzanan eldir.

Büyük gören gözdür.

Önderlik aynı zamanda sarımsal ve kültürel boyutlarını da birlikte yaşayan, sınıfsal çok sıkı bağları bulunan, devrimin özellikleriyle sıkı bağlantılı olan, kendi tarihini ve çıkarını derinliğine yorumlayıp kavrayan, tarihsel temellerini güçlü bir biçimde yorumlayabilen özelliklere sahiptir.

Önderlik tepeden-tırnağa yurt sevgisidir. Tepeden-tırnağa halk sevgisidir. Tepeden-tırnağa emekle bağlantılıdır. Tepeden-tırnağa güzelliklerdir.

Önderlik oldum olası, ülkesinde, halkında çok sınırlı da olsa bazı güzelliklerin olmasına inanma ve o uğurda savaşma sanatıdır. Ve bu konuda çok ciddidir.

Benim şu anda en büyük ihtiyacım, doğru anlaşılıp, kavranılıp, gereken neyse onun yapılmasıdır. Türkiye egemenlerinden tutalım, emekçi halkına kadar herkesten bunu istiyorum. Apo, bir kişilik olarak düzenden ipini koparmış, halk yaracına bazı işler yapacak buraya kadar gelmiştir. Şimdi halk müthiş Apocu olmuş, sel gibi destekliyor. Daha da gelişip evrenselleşir de... Bunlar hiç mühim değil. Ne bundan gururlanıyorum, ne de çok iyi oldu diye kendi kendimi yitiriyorum. Fakat sonuçları olacaktır.

Apo tipi yükseliş veya Apo gelişimi, aslında kurumsal bir olaydır; öyle bir şahsın olayı falan değildir. Biçimsel planda Kürt halkının bir önderlik kurumlaşması olarak şekilleniyor. Bütünüyle ideolojik, siyasi, giderek askeri, felsefi, kültürel boyutlarıyla, aslında daha şimdiden büyük bir olay haline gelmiştir.

Apoculuk, aslında bir ruhtur.

Yalnız bu ruhu bir şahsın ruhu olarak ele almamak gerekir. Bu konuda şu açıklamayı yapayım: Kesinlikle beni bir kişi veya güç yığını olarak kavramamak gerekir. Zaman zaman bundan çekiniyorum. Gerçekten bir insanlık evrenim vardır. Ve bunun doğuşuna ulaşmak istiyorum. Bana göre, bütün insanlar biraz böyle olmalıdır. Değil Kürt halkı veya PKK'liler, bütün insanların böyle olması, her zaman benim amacımdır. Yani Apocu ruh, Apocu kişilik, belki kavram olarak birşeyler anlatır ama, benim de böyle bir ruh arayışı içinde olduğumu belirtmeliyim. Zaten dikkat ederse-niz, şimdiki kadarki yaşamım büyük bir arayıştır. Bu sizin de arayışınızdır. Yani Leninizm denilir, Marksizm denilir, şu bu denilir. Ben "Apoizm" demiyorum, zaten bu adlandırılmalı da fazla anlamlı bulamıyorum. Denilse de, kesinlikle kişiler karıştırılmamalıdır. Kesinlikle kişiler ne abartılmı, ne de hakkı yermelidir. Apo inkar da edilmemelidir, çok önemli bir yaşantının sahibidir. Buna çok dikkat edilmeli, hatta

üzyıllar boyunca dikkat edilmelidir. Çünkü çok önemli üretici varları vardır.

Dünyada güvenilecek tek bir adam varsa o da Abdullah ÜCALAN'dır! Kül yutmaz, oyuna getirilemez Apo desem daha doğru olur. Çok eski bir devlet ve politika geleneğine sahip. "Apo gibi bir adamı allem edip-kullam edip oyuna getireceğiz" diyorlarsa, Apo gerçekten güvenilemez ve kolay kolay aldatılmaz. Ama sorunların temeline inme, gerçekten iyi niyetlice saygı temelinde insan onuruna, özgürlüğe bağlılık temelinde, "bu Apo'yla iş yapılabilir mi" diyorsanız sonuna kadar güvenebilirsiniz.

Mani kişiliği ve İsa kişiliği ile benzerlikler kurulmalı ama, kendime özgü yararı da var. Mani de, "resme bakın her şeyi anlarsınız" der. Benim bir an'ıma bakarsanız her şey yeterince anlaşılır. Yaşamında, bir özgürlük an'ına bakın her şeyi anlarsınız. Ölmem ya da kalmam sorun değil. Böyle bir kişilik yaşadık dememiz en doğrusu olur.

Çünkü, koskoca sınırsız gelecek, bir an'da gizlidir.

Koskocaman bir yaşam ve o an'ı yaşadım. Bu an'ı korudum. Kimseye teslim etmedim. Kimseye ihanet ettimedim. Kaldı ki biz, kişiliğimizi öyle uygarlık esaslarına göre ele almadık, doğal esaslara göre ele aldık. Yani sınıflı toplum gelişmesinin kurallarına göre değil, çok doğal esaslar. Nedir bu doğal esaslar? Bazen çocukluk esasları, bazen ilk insanın yaşam esasları. Biz bunu gözardı etmedik. Benim hareket tarzımda bu vardır.

İnsanın ilk ortaya çıkışı, özellikleri, en saygı duyduğum, en hayran kaldığım özelliklerdir.

Benim için Gilgameş destanı, onun arkadaşlığı, günümüzün mevcut en büyük ittifaklarından daha değerli, daha doğal, daha samimidir.

İlk insanların bu buluşması, ilk insanların ilişkileri beni oldukça çeker. Belki dilleri fazla gelişmemiştir, belki iyi politik sistemler kurmamışlardır. Ama onların ilk çıkış çizgileri her zaman benim hayranlığımı kazanmıştır ve ben kendimi onlarla yaşatıyorum.

Belki bazılarınız bunu gericiilik diye değerlendirebilirsiniz. "Sen beş-on bir yıl önce-sinin çizgilerini arıyorsun" diyebilirsiniz, hatta beni "çok gerisin, geriye giden birisin" diye değerlendirebilirsiniz. Ama bana göre ilk insanın ilk çıkış özellikleri en temiz, en safça olmalıdır.

İnsanı bir varlık olarak değerlendirecek bir çocuk niye kötü olsun ki. Bir çocuğun özellikleri temiz özelliklerdir. Bunlar daha insandır, daha barışçıldır, daha eşitçidir ve iyi özelliklerdir.

Bence insanlık yaşlandıkça bunlardan uzaklaşmıştır.

Bu açıdan beni, kendi yaşlanmış, kalıplaşmış, kireçleşmiş, kemikleşmiş tasavvurlarına göre değerlendirmek istiyorlar. O tasavvurlar onların olsun, "din onların olsun, millet onların olsun, kapitalizm onların olsun, hatta o kuzulan sosyalizm onların olsun."

Önemli olan insanlık için birşeyler yapmak. Ben kendim ucuz yaşamak istemem. Ucuz yaşamak alçaklıktır.

Her türlü ölüme hazırım demek, bana fazla ucuz geliyor. Barış için bir şeyler yapmak lazımdı. Barış için yaşamak bana doğru geldi. Barış için, kardeşlik için konuştum. Kaba bir direnme anlamı değil. Bu teslimiyet değildir. İnfaz da edilsem, Türk düşmanlığı yapın demem. Bu taktik değil, halk için mücadele ediyorum.

Her gün öl-öldür yerine kendin yaşa-yaşat ilkesi daha doğru geldi.

Buna dönüş yaptım, ölüme de gitsem bu ilke eksikti, bir eksiklik giderildi.

İnfaza da hazırım, yaşamaya da hazırım. Ölüme kaçışı da, yaşama kaçışı da hazırım.

Ölmem gerekiyorsa ölüyorum. Ölüm gelirse, ben gülererek giderim. Daha başka ne isteyebilirler? Büyük değerlere böyle yaklaşılmalı.

Bizim iddiamız, tüm insanlık ile iyi görünmektir.

Benim korkum, eksikliklerimin ve yanlışlığımın kalmasıydı. Ben bunu, bu duvarlar içinde biraz aştım.

Yaşamamızın bir sonucu olacak mesafeler, zeminler kavramı, anlamını yitirmiştir. Yine

süce, anlamını yitirmişti. Her şey adeta bir an'da ve bir noktada yoğunlaşıyor.

Ben anlık biciyim.

Çok sücepli yaşarım, hem de anı anına.

An'ı doğru yaşamak.

Sanki her şey şu an geçekmiş gibi ona yükleniş tarzım var.

Mücadele, savaş gerçekliği, bir icade keskinliği ve düşünce yoğunluğudur. Yoğunluğu ve keskinliği geliştirdin mi mesafeler anlamını yitirir. Sücepler de, aylar da bir yıla sığdırılır. Biraz da bunu yaptık. Nüthiş bir yoğunlaşmayla mesafeleri sildik. Ayrıca bir an'a o kadar yüklandık ki, bizim için aylar bir günden ibarettir. Bu biraz da Ünderlik Göççeğindeki yoğunlaşma ile bağlantılıdır.

Kesin boş yaşamayız. Hele benim için her şey bir günde gizli. Bütün tarihi alırım, bir gün içine sığdırırım. **Yacın yok, yacın bugündür. Dün de yaktı, o da bugündür.** Korkunç bir tarz. Benim gerçekleştirdiğim bir yöntem bu.

Zamanı birleştirmek, duydurmak ve parçalamak.

Tarihin sonundan başlangıcına doğru gitmek. Sondan başlangıca doğru.

Anlayın! Alabildiğine çıplak bir biçimde gerçeğe bakın.

Ben gerçekçiyim.

Hayatla çok uğraştım.

Hayatı çok gördüm. Bağlılıklarınıza saygı duyuyorum.

Ama siz zordasınız. Kendinize Ünderlik-sel bir gelişme sağlamalısınız.

Ben bugün vacım, yacın yokum.

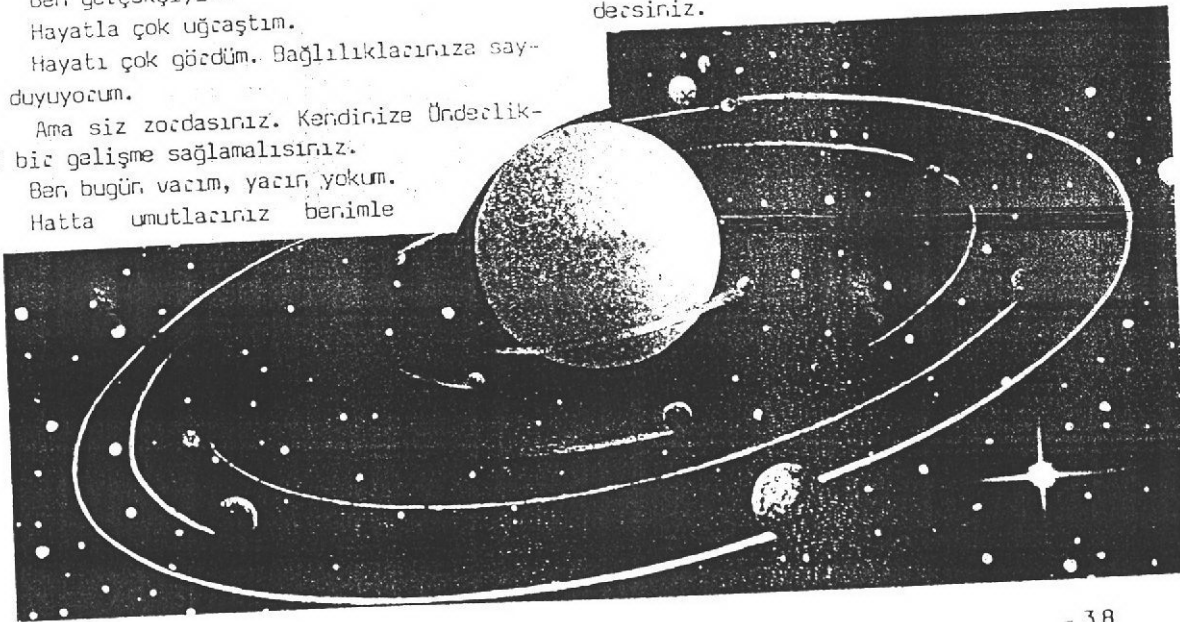
Hatta umutlarınız benimle

sönerse çok yazık olur.

Onun için kendinizi ayakta tutacak kadar **güçlenmelisiniz**. Bu nasıl olur? Halk olarak, örgüt olarak, kendinizi güçlü kılmakla olur.

Güvenmeyelim mi şu beyrinize? Bir amaç için yaşama gücü göstermeyelim mi? Doğru bir emcin sahibi olmayalım mı? İstedığımız bu, ama bu iyi bir istem değil. Yaşayamazlar, sizi böyle yaşatabilirler. **Bana dayanacak yaşıyorsunuz**. Benim gibi bir hamalı da göcüyorsunuz. Nasıl yaşadığı estada. Bana dayanarak nasıl yaşayabilirsiniz? Ben, yaşam gerekçelerimi her gün tektarlıyorum. Aksi halde yapmayın diyorum. Rica ediyorum, yalvacıyocum adeta. Bildiğiniz gibi yaşama olmaz. Gençsiniz, size güvenmek istiyorum. Beni anlayın ve ona göre yaşamaya çalışın. Varsa gücünüz bir şeyler yapın. Yoksa yerinizde oturun. Zaten benim durumumu görüyorsunuz. Şimdi ben kendimi 'emir' olacak ilan etmemiştim. Zaten bana 'Başkan' deniliyor ama bu çok taktışmalı bir Başkanlıktır. Aslında en çok 'Başkanım' diyenlerin bile bizi ne kadar ciddiye aldıkları taktışmalı. Şu anda bu Başkanlık söylemiyle en zor veya en alay konusu olmaktan çıkarabilirsem ne mutlu bana. Adı var, kendisi nasıl olacak?

Sizin için 'Başkanım' demek kolay. Nasıl 'baba', 'bey', 'reis' diyorsanız bana da öyle dersiniz.

Ama benim kendime saygım varsa bu Başkanlık denen kavramı anlamam geçekiyor. Siz, bildiğinizi okursunuz, onlar sizsiniz. Ama benim Başkan olabilmem çok önemli. Dikkat edin ben, 'Başkan oluyorum' diye kimsaya talepte bulunmadım. Umumi istek diye bir tabir var ya, umumi istek üzerine beni, buna zorladılar. Şimdi kendi kendime düşünüyorum da, enayi miydim veya gafil mi davrandım veya kaciyer düşünürü müydüm ki bu Başkanlık olayını böyle yaşamaya çalıştım; neden kabullendim? Aslında bunu anlamamız lazım. Sizi anlamadan önce, benim Başkanlığımı bence yaygılamalıyız. Hayli merak ediyorum; Başkan olabileceğim miyim, olamaz mıyım? Nasıl Başkan olabileceğim? Niye sizleri aldatayım ki? Niye siz bana, yarı olmamış bir Başkan'a dayanarak kendinizi Başkan'ın 'adamları' yerine koyarsınız? Kaldı ki Başkanı böyle ciddiye aldığınız yok. Başkan nerede, siz nerede? Yellenmeniz kadar Başkana dikkat ettiğinizi sanmıyorum. Ama yine de Başkan deyip duruyoruz. Şimdi bu benim şansım galiba. Ne yapmalıyım yarı? Başkanlık belasından nasıl kurtulmalıyım?

Başkan gerçekten Başkan midir? Başkan olabilecek midir? Ben, kendimi nasıl sanmalıyım? Artık bu sorunu adam akıllı tartışmaya açacağım. Belki televizyonda bile kendimi böyle ortaya atabilirim. Sakıncalı olur mu bilmiyorum. Halkın moralini bozmak istemem ama, ben de ne de olsa bir insanım. Gerçekten anlamaya çalışmalıyız. Çünkü durumum kritik. Gerçi şimdiye kadar kudretli olmaya çalıştım ve tarihte kimse için yapmadığına da sebep oldum diyelim en azından. Fakat bu kadar laf anlamaz komutan olduktan sonra, benim kendimi sorgulamam gerekir. Yalnız komutanlar değil, sözümona PKK adına deyip giden bir sücü yönetici, sahte yönetici olanların da hepsi emir sahibidir. Neden çözemedim? Neden yaşama doğru çekemedim? Neden yine komutaya doğru çekemedik? Şimdi tabii bunları sıralamak ilk elden mümkün, "yoktan var etti mi" söyleceksiniz; "hiçbir olumlu çare yok, çözülmüş bir toplum, kafası dormuş, yüceği nasırlı insanlar" diyeceksiniz. "Bir

sigaraya kık takla atan, bir küçük alışkanlıktan bile kolay vazgeçmeyen insanlar topluluğu" diyeceksiniz. "Çocuklar, bebekler gibidirler" diyeceksiniz, "koca-kacılıclardan öteye bir marifetleri yoktur" diyeceksiniz. Tüm bunlar doğru da, yine de bir "Başkanlık" yakıştıması vardır. Kendimizi ecker mi ilan ettik veya ilan ettirdiler bizi? Nasıl böyle oldu? Hatta nasıl bu oyuna geldim? Hiç olmazsa şimdi halledeyim. Ve kimseyi de eziyete sokmayayım. Hemen hemen her gün, en gözde komutanlarımız beni tahrik ediyor. Bu iş böyle yürümez ki. Komutan dediğin, duruma gerçekten hakim olabilendir. Çevre dediğin, hiç olmazsa tahrikçi olmaktan çıkabilendir. Yönetici dediğin, laf anlayabilendir. Bütün bunlardan esec yok. Ben, ne yapayım kendimi şimdi? Bana bir yol gösterecek yok mu şimdi? Gerçekten yarı biraz dinlendirici bir tarzda kendimi çöze-yim. Madem ki bu son komutanlık dedisidic, bu vesileyle ben kendimi biraz anlamaya çalışayım. İşin neresindeyim? Size yazık çünkü. Çünkü Başkana dayanarak yemin içiyorsunuz ve yola çıkıyorsunuz. Ne siz onunla oynayın, ne de o sizi zor duruma düşürsün.

Yine bana güveneceksiniz, o ayrı. Tamam, Başkan bir şeylele uğraşacak bu ilanı gerçekleştirmişti ama, bununla durumu tam kurtaramayacağını da söylüyor. Sağlam bir Başkan olsaydı, bu kadar yetersizliğin oluşmaması geçekicdi. Çünkü hemen hemen herkes Başkan'la oynuyor. Diyeceksiniz çaresizliğinden, eğitimsizliğinden. O zaman bu kişi neyin Başkanı oluyor? Dalga mı geçiliyor onunla? Hatta gördünüz bazı bayanlar bile Başkanın etrafında en değme entrikaya bile girebileceklerini gösterdiler. Kudretli bir Başkan olsa etrafındaki bazı bayanlar böyle yapar mı? Gerçi eceklerin, bayanlardan fazla farkı yok bizde. Aslında bunu başka ulustan insanlara söylemek gerekir.

Duygusal bağlılıkları kabul etmiyorum. Ben bilen bir insanım, eğer bir kişi kendisini böylesi bir kişiye bağlamıyorsa ne anlama gelir?

Eğer beni önderlik olarak kabul ediyorsanız, o zaman söylediklerimi yerine getirmelisiniz. Eğer yapmıyorsanız, o zaman bir de-

magoksunuz. Eğer Ünderlik doğtuysa, o zaman siz de doğru olmalısınız. Kendinizi kandırmayın! Ünderlik savaş, yürüyüş ve başarıdır. Bulunduğunuz alanda buna göre yürümeli ve başarılmalısınız. Eğer bunu yapamazsanız, o zaman bu bağlılık sahte bir bağlılıktır.

Parti Ünderliği'ne bağlılığın gerçek ölçüsü olacak Ünderliğin her düzeyde yürüttüğü pratik faaliyetlere büyük bir güç ve coşkuyla katılmak gerekmektedir. Bağlılığın tek kanıtı da bu pratik olacaktır. Büyük bir kısmı imha olmuş değerlerin üzerinde ise günlük imha seferleri yürütülen ve üzerinde provokasyonlar zincirinin var olduğu bir önderliğe bu kadar güveniliyor ve değer veriliyorsa, yaşadığı zor koşullar da gözönüne getirilerek güçlü bir uyum ve sıkı bir dayanışma içinde olunması gerektiği açıktır. Ünderliğin çalışma tarzına ve hazırladığı teorik ve pratik faaliyetlere katılmakla, ancak bu biçimde Ünderliğe bağlı olunup olunmadığı kanıtlanabilir.

'İlla bana bağlı olun.' diye bir dardim yok. Ama bu işin özünde bu var. Bizim önderlik kişiliğimizle bağlantılı olmadan bu ülkede yaşamıyor. Ne kaçıştları yaşayabiliyor, ne böyle bağlıları. Ya amansız savaşacaksınız, ya da düşmanla birlikte yaşayacaksınız. Bunun orta yolu yok. Orta yol derleyen 24 saat yaşamıyor.

Eğer söylediklerime göre yürümezseniz bağlı değilsiniz. Eğer dürüstseniz, sözünüze bağlısanız, o zaman şimdiye kadar söylediklerimizi neden yerine getirmediğiniz? Ya siz beni kandırıyorsunuz, ya da ben sizi? Ya siz benimle alay ediyorsunuz, ya da ben sizlerle alay ediyorum. Kandırılmamalıyız artık. Bunun için Ünderliği tartışalım diyoruz. **Beni anlayın ve bir daha benim aduma eksikliklere girmeyin.** Bu nedenle tartışmak gerekiyor. Halk yüceğinde bir put yaratmış ve "bu bizim Ündercimizdir" diyor. Bu putu kırmak lazım.

Eğer ben hakim olsaydım, siz bu eksikliklere girmezdiniz. Bu nedenle de bu Ünderlik üzerinde tartışalım diyorum.

Neden Başkan düzeltmedi?

Neden komuta socunu çözülemedi? Sebepler çoktur. En başta kafanız "hişk", anlamaya gelmiyor. Çok dalga geçildiğiniz için ciddi-

yete gelmiyorsunuz. Çok köleleştirdiniz, kacılaştırdınız için yiğitliğe gelmiyorsunuz. Çok ezildiğiniz için güvene gelmiyorsunuz, kuşkulusunuz. Siz, bir de çok cahil bırakılmışsınız, bilince gelmiyorsunuz. Nedenlerini ben belki de yüz madde halinde sayabilirim. Ama nedenler sizin için bir çare olamaz. Mesele, nedenleri aşmaktır.

Gerçekten ben nasıl yaşadım, yaşamak için ne yaptım? Veya yaşıyor muyum? Sarımayacağım hiç bir insanlığı, yaşıyorum veya yaşamak için birşeyler yapıyorum gibi değerlendirmeye bir anlam versin. Hiç kimse anlam veremedi; ama şu anda da kitleleşmiş bir hareketiz. Hele sizin gibi gençlerin, ölümüne bir bağlılığı da var. Ama en trajik yanı da, komik yanı hatta; benim nasıl yaşayıp yaptığımı hiç anlayamamaktır.

Bizim durum gerçekten tam tiyatroluktur. Tarihi bir tiyatro; öyle TC'nin tiyatro geçeceğini söylemiyorum. **Tiyatro en ciddi sanattır ve insanlıkla başlar.** Bizim de tamamı tamamına öyle oldu. Öyle olmak zorundaydı da. Yaşamın olmadığı yerde tiyatro vardır. Ve **yaşamı büyük bir tiyatroya dönüştürmek büyük bir sanattır.** Benimki tümüyle böyledir; böyle olmak zorundadır. Tek kişilik bir oyun. Kızık yıldız oynuyorum; "bu ne sabır, bu ne dayanma gücü" diye sozmak gerekiyor. Veya "bu ne müt-hiş oyunculuktur" demek gerekiyor. Sizin konumunuz, sıradan seyirciliğe bile yaklaşan bir konum değildir. Bu büyük tiyatroyun heyecanını bile fazla duymuyorsunuz, değil ki katılmak. Çünkü iyi bir seyirci olabilmek için oyunun bazı kucallarını, biraz da tarihi anlamak gerekiyor. Bunu bilmiyorsunuz. Çok ilginç gerçekten. Sizleri kavrayışlı bir seyirci haline getirmek, bayağı iyi olucdu. Ben ne yapayım peki; oynamasam sizin için yaşamın da bir anlamı artık hiç yok. Ne kadar oyunu şiddetlendiresem, öküzü'n tene baktığından öteye bir bakış tarzına sizleri ulaştıramıyoruz. Dolayısıyla tiyatroyu oynamak da çok zor; seyircisi yok. İlkçağlarda tiyatro ve savaş birbirlerine çok bağlantılıdır. Yunan, Roma'da çok gelişmişti. Zaten **her savaş yürüyüşü sanattır, tiyatrodur, sinemadır...** Günümüzde de yapılan budur. Biz bunu biraz

Ayaktakımı Arasında. Görsün Meyerhold tarafından sahnelenen oyunu

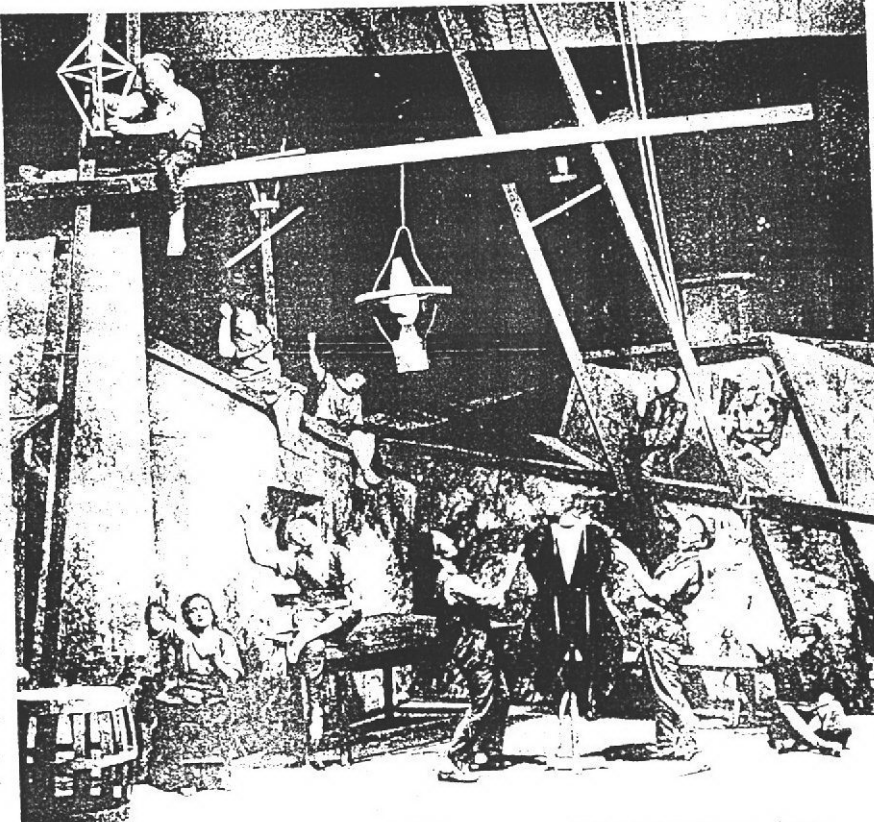
gerçekleştirdik: dikaat çeki-
cidis ama bu tiyatrorun seyir-
cisine ne yapacağız? Nasıl bu-
lacağız?

Durumunuzu izah etmek i-
çin, bir söylem budur. Tabii
burun için büyük heyecanlar
gerekir, büyük duygular, büyük
sözgiler, büyük endişeler,
korkular; ama büyük arzular,
sevinçler de hep içiçe olmazsa
bu yaşam özellikle de benim
için yaşanamaz. Şu anda hemen
herkes büyük bir heyecana ka-
pılmış ve savaşın ateşi içinde
tutuyoruz; ama yine de bana
yatkınlık. Bağlılıklar filan
da var. Benim için hiç bir an-
lam ifade etmiyor. Varın siz
kendi halinizi düşünün.

Bana sorulan "nasılsınız"
biçimindeki soruya, benim "i-
yiyim" demek haksızlık olur.
Şimdiye kadar yaşadığımız mü-
cadele ortada. Şahitler var,
bu kadar kan, bu kadar defter-
ler var. Büyük bir şey yaşı-
dık. Ben bunların hepini düşünerek bu soruya
cevap verdim. Dolayısıyla benim, klasik
bir "iyiyim" demenin ne anlamı olabilir? Ben
fiziki varlığım da bu anlamda çok önemli
değil. Yaşadığımız büyük acıların hakkını
vermek gerekir.

Sağlığım gelişmelere bağlıdır.
Özellikle yeni bir yüzyıla girecek ben,
bin yılların ötesinden gelen değerleri temsil
ediyorum. Temel insanlık değerlerini temsil
ediyorum. Bugün yitirdiğimize başlamak istiyorum.
Bu konuda artık bir bağacı değeyim
lirsen, kendini eğerden iyi hissederim.

Acının büyüklüğü, marka yolda ve herise-
yer tutar, kişilerin dünyaya uygun olacak
büyük gelişmelerin için solukları ayarlar. Şimdi
bu diyalektik iyiliğe, içsizmeye ve çir-
lecine yanıt verir. Diyalektiklik de bir ger-
çi olacak, bu kutupluk, yoksulluk ve güzellik
geçeklerini ulaştırıyor büyük bir çabıyla.
Böyle anlamaya ve anlam, güçlü düşüncelerine

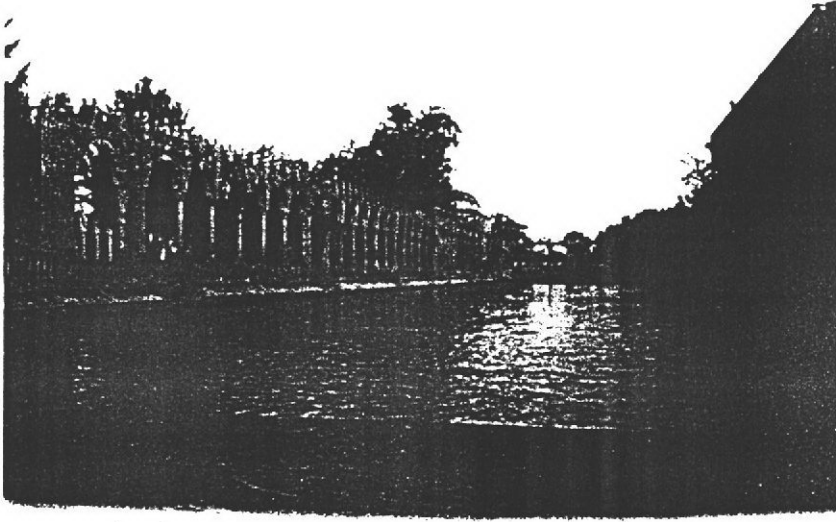

güçlüklerini bağacıya çalıştırılmaya, bur-
nu vektör.

Duyguların dayanılmaz gücü, bu dünya-
nın. Büyük özgürlük kişiliğinin, bu dünya-
nın. İnsanın ne olduğu müthiş bir şey. İnsa-
nın kökenli, bilinen, bilinmeyen, i-
çin, siyaset, felsefe, hukuk ve diğerlik
yılan çok etkileyici. Orada halkın hayatının
büyüdü. Sını duyumsama, bu dünya-
nın doğuşu kutsalca bir ürperti. İnsa-
nın ötekli varıyor. Savaşın, bu dünya-
nın. İnsanın çürümüş, burada, bu dünya-
nın. İnsanın çıkarmasını, yeni, bu dünya-
nın. İnsanın geçirdiği, daha var, bu dünya-
nın. Yaşanılan, bu dünya-
nın.

İnsanlarca komple bir şey, bu dünya-
nın. İnsanın peynamberin yaşadığı, bu dünya-
nın. İnsanın bir odun, kütüğü, bu dünya-
nın. İnsanın, bu dünya-
nın. İnsanın, bu dünya-
nın.

Yarıp kül olmamı beklediler. Bunun için, Balıklı Göl gibi, barış çok yakında gelişebilir. Eğer barışı kurtarırsak, İbrahim efsanesi gerçek olacaktır. Yanılmıyorsam, daha önce yazdığım bir mektupta söylemiştim; barış ve sanat akademisine hemen şimdiden yatırım yapmak gerekir. O topraklarda barış ve sanatın çok belirgin yeri vardır, eşsizdir. Urfa'nın içinde yer aldığı coğrafyanın önemi ortadadır. Yok, yaşamı bilmiyorsanız, ben ne yapayım? İnanılmaz bir olaydır; binlerce insan şehit düştü, onlar için tek tek yazmak gerekiyor. Fırsat verilirse, barış için dev gibi bir çalışma ortaya çıkar.

Kürtlerin savaşında ilkel ve geri kan davası gibi yozlaşmış kavgalar da var. Yaşar Kemal "Fırat Suyu Kar Akıyor Baksana" adlı kitabında biraz anlatmış, ondan yararlanılabilir. Devlete bunu anlatmak istiyorum. Bu kutsal bir barıştır. İbrahim Hali geleneğini canlandırmadı. Bu efsaneyi alın inceleyin. Araştırın ve benim düşüncemi ekleyin. Ozada İncil'in, Tevrat'ın ve Kur'an'ın çıkışı, sanat ve barışın çıkışı var. Yaşadığımız bu son süreçler sanatla birleşirse, mükemmel bir roman ortaya çıkar; kutsal barış gerçekleşir. Üniversitedir; Anadolu ve Mezopotamya'da kutsal barış edebi bir proje olacak düşünülmelidir. Kesir bir şey diyemeyeceğim ama barış kesinleşirse, büyük eserler üretilir. Bu yüz-

den heyecan veriyor. Soruç baciş ve zafet olursa, bunun hayali bile beni heyecanlandırıyor, insan kuşlar gibi uçabilir.

En güzel şeyler, en zor işlerden çıkar. İşin kendisinde, doğasında zorluklar var. Büyük olması, zor olduğu anlamına gelmez. Peygamberlerin hayatı biraz da böyledir.

Ben, kokuş acılar ve kayıpların trajik sonucuyum.

Benim şahsında süren kavgaya kokuş bir kavgadır.

Sözkonusu olan yalnızca benim yaşamım değil. Bunun ac

kasındaki değerler de görülmelidir. Büyük değerler yaratıldı. Benim yaşamımı yalnız bana ait olacak düşürmeyin. Ben çok zor koşullarda yaşadım. Sizin yaşamınız basittir. **Bir gün benim gibi yaşarsanız devleşirsiniz.** Peygamberlerin ve aydınların yaşamları zor olur. Bizim yarattığımız muazzam değerler ve imkanlar olmasına rağmen, bunlardan yararlanamıyorsunuz. Her zaman bunların üzerinde yoğunlaşın ve derinleşmeye çalışın. Elinizdeki imkanları kullanamıyorsunuz. Benim sizin kadar şansım olsa, muazzam baciş projeleri üretirim, muazzam değerler yaratırım.

Kutsal barış gerçekleşirse, yeniden doğmuş gibi olacağım. **Üçüncü doğum**, kendini yeniden yaratmadır. Üçüncü doğumun sağlıklı olmasına çalışıyorum. **Birinci doğum**, ana doğumdur; **ikincisi** savaş, **üçüncü doğum** ise baciştir. Dipsiz bir kuyuda veya karanlık bir tünelde ufak bir ışık bulursam, kıymetini iyi bilirim.

Bu zor son satılarda yine halkı, çok ilgi ile bekleyenleri selamlamakta güçlük çekiyorum. Ne kadar istiyorlarsa, yine o kadar onların ve hepimizin olduğunu belirttikten, daha kutsalca, yücelerde güzel yaşamınızı, büyük özlemle bastığınız toprak, içtiğiniz su, soluduğunuz hava ve yediklerinizin helal olmasıyla birlikte, sevgi ile selamlıyorum.

özgür tüzün

Bağımsızlık Savunusu

"Ne tür olursa olsun, tek başına duran hiçbir **yalıtılmış** edime hakkımız yok sonuçta: Yalıtılmış hatalar yapamayacağımız gibi yalıtılmış hakikatler de bulamayız. Daha çok, bir ağacın yemiş vermesindeki zorunlulukla fikirlerimizin, değerlerimizin, evetlerimiz ve hayırlarımızın, mazeretlerimizin ve gerekçelerimizin, bizden yeşemesini sağlarız -bunların hepsi birbirleriyle yakından ilişkilidir ve **bir** istemin, bir sağlığın, bir toprağın, bir güreşin kanıtlarıdır."

Friedrich Nietzsche,
Ahlakın Soykütüğü Üstüne, Ünsöz

Herşeyin içinde onu çürüten bir şeyler vardır. Ağacı kemiren kendi kurdudur. İnsanı kemiren ise kendi köleliği. Bu, kendidir. Hem doğa, hem diyalektik gereği, ağaç varsa, kurduda da olmak durumundadır. Türkiye'de oligarşi varsa, onun kaçıtı da vardır. PKK varsa, onu vareden çelişkiler mevcuttur. PKK'yi vareden çelişkiler, aynı zamanda kendi kurdunu/yokedicisini yaratmıştır. PKK de varolduğu çelişkiler üzerinde kendi kaçıtını içerisine almıştır. Çözmek istediği tüm çelişkileri, aynı biçimde kendi içine taşımıştır. Kürt ve Türk toplumunun ulusal ve sınıfsal bağlamda yaşadığı tüm sorunlar olduğu gibi, varoluşuyla birlikte PKK içine sızarken, aynı zamanda onun özüne zıt olan olgular olarak, büyük bir iç savaşımın nedeni olmuştur. Esasta tayin edici olan da bu iç savaşımdır.

Başkan Apo bu dünyanın ve Kürdistan'ın maddi koşullarının bir sonucu olarak ortaya çıkarken, aynı biçimde tüm toplumsal çelişkileri kendi kişiliğinde yaşamak durumunda kalmıştır. Aile çelişkisi, kız-erkek çocukları arasında çelişki, din çelişkisi, aşiretçi-feodal geleneklerle olan çelişki,..hep kişiliğin gerçekleşme sürecinde yaşanan çelişkilerdir. Bu çelişkilerin yoğunluğu oranında ortaya çıkan kişilik bunalımları, bu çelişkilerle savaşım ve kendini gerçekleştirme ve belli ilkelece bağlarına olayıyla, bir önderliksel gerçekleşme sözkonusu olmuştur.

Başkan Apo'yu meydana getiren; evrim ya da kaçıtıların yenileşme mücadelesine, hızlı ve sıçramalı niteliksel bir değişimle, sarmal gelişim devrimine devrimle cevap vermesidir. İçinde bulunduğu koşulları kaçıtıların yenileşme mücadelesine dönüştürerek, arayışını taçlandırma ve kendini büyütme çabasıdır. Yani Parti Önderliği'nin yetiştiği köy ortamı, o ortamda bulunan çelişkiler, o çelişkilerin yoğunluğu içinde kaçıtılarıyla yenileşme mücadelesine; köyün feodalitesine, babanın pasifizmi ve zavallılığına, ananın aşırı hırs ve kavgacılıkla, hakimiyet kucmak isteyip de kucamamasına, çalışmayan, emek sahibi olmayan kadeşe, yaratılan düşmanlıklara, kadının dışlanmasına, Dedo'nun(1) ahır

sevdasına, ilerleyen süreçlerde de dinsel çelişkilerle, ulusal yokoluşa, Türk sol hareketlerinin geleneksel örgüt-eylem anlayışlarına, reformizm ve ilkel-milliyetçiliğe, sömürgeciliğe, kemalizmin bitiriciliğine, insanın sınıflı toplum yasalarına göre gelişimine, şeytani uygarlığın yalan-dolanına karşı girdiği acayipsi; sarmal gelişim devinimini hızlı ve sıçramalı niteliksel değişimle kendini gerçekleştir-meye dönüştürmesi ve giderek bunu etrafına yayması sözkonusudur. Gerçekleşen bir kişilik olacak Başkan Apo'nun, kendinde yakaladığı bağımsızlık olayı, sonuçta bir bütün bağımsızlık savaşımına dönüşmüştür.

Temel olacak bu bağımsızlık savaşı, düşünce bağımsızlığına, kişisel, icadi bağımsızlığa dönüktür. "Düşünce bağımsızlığı, bütün bağımsızlıklardan önce gelir" sözünür. buradaki anlamı, esas olarak insanın kendini güncel olduğu kadar tarihi açıdan da tüm ilkel, soyut, dogmatik ve zamanı geçmiş kalıplardan sıyrmasını içermektedir. Nihayetinde bugünkü insanın düşüncesinde sadece mevcut egemenliklerin değil, tüm insanlık tarihinin yaşadığı egemenlik, ikellik biçimlerinin etkisi vardır. İnsan sadece anadan doğumu ile başlayan bir yaşa değil, ilk insandan bugüne uzanan bütün bir yaşa sahiptir. Marks, "ölü nesillerin geleneği, yaşayanların beyinlerine Alp dağı gibi çökmüştür" derken, buna işaret etmiştir.

Güncel egemenlik biçimleriyle olduğu kadar tarihle de bu suretle hesaplaşma sözkonusudur. Ölü nesillerin geleneklerine karşı bağımsızlığı savunmak, aslında günceldeki hesaplaşmadan daha önemlidir, daha zor bir iştir. Güncel olan yenidir, bir fidan gibidir, köklerini öyle pek derine salmamıştır. Ama eski olan anaçtır, köklüdür; Alp dağı gibi insanı beynine çökmesi bu nederledir.

"İlk isyan" diye Başkan Apo'nun tabir ettiği gerçeklik, bu ölü nesillerin geleneğine karşı gerçekleşen bir olaydır. Bu nedenle dikkat çekicidir. Dikkat çekmesi, birincil ve anaç olmasından ileri gelir. Kaldı ki, geçmiş nesillerin geleneklerine karşı bir bağımsızlık savunusu içine girmeden, ikincil ve yüzeyde olan egemenliklere karşı bir bağımsızlık savunusu geliştirmenin de imkanı kalmaz.

Birincil ve anaç olana çocukluk döneminin insani-doğal özülüyle; ikincil ve yüzeyde olan egemenliğe karşı da insani özle birlikte sosyalist felsefeyle ve "burada iki ulus vardır; biri Türk, diğeri Kürt ulusu" biçiminde bir cümleyle başlayan bağımsızlık

savunusu, PKK Önderlik gerçeğine ilişkin tüm verileri verecek kadar temeldir. Parti Önderliği'nin bu döneme ilişkin anlarcını sıkça tekrarlama-sının bir nedeni budur.

İkinci neder ise Önderliğin kendini çözme düzeyi ile yakaladığı bağımsızlık gerçeğini göstermekte ve herkese nerede, nasıl, ne biçimde, ne için bir bağımsız tavrın sahibi olabileceğine dair çözümler önermektedir. Bu suretle herkes için bir bağımsızlık ayrısı olmaktadır. Bir anne-babanın çocuklarını nasıl ve ne

için yetiştirmesi gerekliliğinden, bir insanın nerede, ne zaman, nasıl bir bağımsız tavırının olabileceğine kadar birçok örneği göstermektedir.

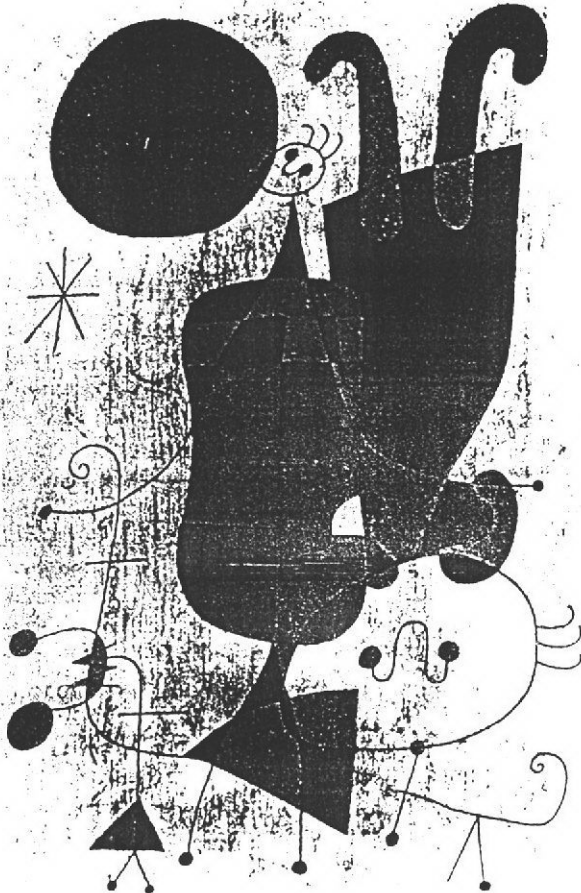
Diğer bir nederi de, bizim yanlış anlaşılma/yorumlama olasılığımızdır. Bu olasılık, doğal olarak bağımsızlık savunusunu gerçekleştiremeyen kişiliğin varabileceği bir sonucu açıklar. Öyle uzak değil, yakın bir sonuç olur bu. Zaten Başkan Apo'nun sürekli eleştirdiği konusu yaptığı, "müritvaci" bağlılığın böyle bir sonuç olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Bunun doğurduğu duygusallığın, Başkan Apo'nun tasvip etmediği ve kendisini üzdüğünü belirttiği kendini yakma eylemlerine yol açmak kadar; her koşulda Ünderlikten insan iradesinin çok üstünde, "mucizeler" beklemeyi, bu olmayınca da insan gücünün sınırları gözardı edilerek bir çeşit "hayal kırıklığı"na uğramayı beraberinde getirdiği bilinmektedir(2). Bu noktada Ünderlik gerçeğine yaklaşımda "müritvaci" bağlılık ile "vasat" yaklaşım arasında gel-gitlerle örülü, içiçe geçen olguların birliğinden söz etmek kaçınılmaz olur.

Burada altını çizerek belirtmek gerekir ki: Bağımsızlık ve özgürlük her şeye karşıdır, insanı bağımsız kılacak olgular dışında herşeye bağımlılık köleliktir! Bilimsel olacak bu böyledir ve Parti Ünderliği'nin her zaman bizden anlamamızı istediği gerçek de budur. Kendisine karşı da böyle bağımsız-özgüç bir tavır içinde olmamızı hep aczu etmiştir. '97 Mayıs Çözümlemesi'nde, partiyenin iradesinin teslim edilmesinin yanlış olduğunu, bunun özgürleşmeyi engellediğini ve esas olanın; iradeyi katma olduğunu belirtmiştir. Hatta yer yer kendisini tartışmaya açmış, arkadaş yapısına tartışmıştır. Bunun temel nedeni, bağımsızlığı olan insan tipini ortaya çıkarmak ve bağımlılıktan doğan kendisini katmama, tembellik, dogmatizm vb. birçok anlayış ve duruşu aşmaktır. Çünkü birçok insan, "Ünderliğe bağlılık" zahatıyla yaratıcı bir faaliyet yürütemediği gibi yük olmakta, birçok insanda da bu yüzden demokratik-sosyalist bir tip şekillenmesi tam olarak yerli yerine oturamadığı gibi her şeyi Ünderlikten bekle-

yen, Ünderliğe bir "baba", bir "ağa" gözüyle bakmayı aşmayan bir yaklaşım gelişmektedir. Başkan Apo'nun geçmişten bugüne parti içinde yürüttüğü sınıf savaşımının temel noktalarından biri budur. Bu sözle, PKK'de yeni bir sistem şekillenmiştir(3). PKK Ünderlik sistemini diğerlerinden ayıran en temel yanlardan biri olan bu durum gelecek açısından da en büyük tedbir olmaktadır. "Ben ölürsem, benden daha fazla bu özellikler müthiş yaşam bulacak! Öyle bir tahrik etmişim ki, durdurmak imkansız!" sözünü Başkan Apo, bu sistemin temellerinin atılmasına dayanarak söylemektedir. Ve şöyle devam etmektedir: "...diğer önderlikler (Mao, Stalin, Kim İl Sung etrafında yaratılan kişi kültürü), yaşadıkları müddetçe böyledir. Ve kısa zamanda unutuldu. Şimdi ben bunlardan hiç bir şey istemiyorum. Bunlara herhangi bir baskı uyguladığım yok. Kendi kendilerini alkışlıyolar. Kendi kendilerini oynatıyorlar, kendi kendilerini hoplatıyorlar; kendi kendilerini icadelendirmişler! Tabii bu trajediye büyük çare aranıyor. Benim trajedim şu: Hem kesinlikle bu kültür yaratacağım, hem de altına dinamit koyacağım! Tam deli işi! Bunlar birer olgu, gerekli de... Ama zamanı geldiğinde yıkılmalıdır. Veya gerekli olduğu kadar yer vereceksin. Olmadığı yerde de yer vermeyeceksin. Bu anlamda da tehlikeyi önlediğime inanıyorum. Dikkat edin, bunlar hem çok bağlı, hem hiç bağlı değil. Nettir bu. İspatını da yapabiliriz. İnanılmaz ölçüde hepsi bağlı; 'öl' desem ölümler, ama şu da çok açığa çıkmıştır ki; en temel, en değerli, mutlak bağlı kalınması gereken hususlarda hiç birisi bağlı değil. Bağlı olmayı beceremiyorlar. Bu benim bizzat yaptığım durum. Hem mutlak onları bir yere kadar bağlayacağım, hem de beni dinamitlemelerini mümkün kılacağım! Tehlikeli değil mi? Bu insanları başka türlü demokratlaştırmak mümkün değil. PKK içinde, 'bağlı olmak iyi bir şey filan' deniliyor. Ve giderek tehlikeli bir hal aldığına inancın etme, karşı koyma yönünü de geliştireceğim. Nedir o? Orun bir çok insanı haklıcı var. Veya bir çok kendinin olması gereken şeyler var. O kadar aşırı düzeyde onlardan yoksun bırakıyorum ki, isyan ediyor,

'ben neçedeyim' diyor. Orada işte, o benlik, demokrasi gerçeği ortaya çıkıyor. Tam sanat dediğim olay bu işte. İnanılmaz bir ustalık kazanmışım bu konuda. Bağlıyordum, bağlıyordum, bağlıyordum; 'ya' diyor, 'biz hiç miyiz? Bizim bir şeyimiz olmayacak mı?' O noktadan sonra diyordum. 'olsun'. Ama önce bağlamak gerekiyordu, önce onları güçlendirmek gerekiyordu."

PKK Ünderlik gerçeğindeki bu durum, insanı bağımsız kılacak olgular dışında herşeye geçici de olsa, bir bağımlılığın kölelik olduğunu, PKK sisteminin nasıl çalıştığını gösterdiği kadar, kendi kendine bağımlılığı da kölelik kapsamı içine almayı gerektirir. Çünkü kölelik, sadece dışa yönelik değildir. En tehlikelisi içe dönük olanıdır. Yine hayat devingendir, hep kendini alt edecek hayat

İspanyol gerçeküstücü ressamı Joan Miró'nun Games Karşısında Kişiler ve Bir Köpek (1946) adlı tablosu. (Basel Sanat müzesi.)

hayat olur. Bu sebeple de kendi kendini yenilemek için, kendine bağımlılığın olmaması temel şarttır.

Başkan Apo'nun İncalı'daki tavacı ve değişim-dönüşüm katacılığını en zafine edilmiş düşünceyle ortaya koyması ve içinde bulunduğumuz süreci başlatması böyle bir bağımsızlık savunusunun en iyi ve en sonuç alıcı göstergesidir. PKK gerçeği, kendi Ünderlik kutumundan böyle bir meziyeti alıp içine sindirmiş bir gerçekliktir ve hiç bir zaman kendi kendine bağımlı olmamıştır. "Vay eskiden bunu savunuyordum, ben buna bağlıyım, şunu bıcağım, şundan vazgeçmem" dememiştir. En iddialı Rus sosyal-demokrat işçi partisi bile bir parti üyeliği konusunda iki büyük paccaya bölünmeyi yaşamışken, PKK stratejik değişiklik gerçekleştirirken dahi kendini güçlendirecek bunu başarmıştır. En radikal Marksist-Leninist geçiren sol partiler, kendi geçmiş geleneklerine boyun eğip yeni koşulları değerlendiremez bir cühela konumuna düşerken, PKK kendi bayrağından orak-çekici çıkarmış, sosyalizme yeni bir soluk, yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Gerçi ilkesel anlamda ve temel değerler konusunda vazgeçilen bir şey yoktur. Ama her şeyi bağımsız/bilimsel bir tavırla değerlendirme sorumluluğu ve kendi kendine bile gerçekler karşısında bağımlı olmama sorumluluğu, yeniliğin ve yaratıcılığın dölyatağı olmuştur. En kritik noktada, baciş tavrını sergileyebilmek, Her babayığıdır hacı olmasa gerek. Dolayısıyla Ünderlikteki bağımsızlık savunusunu hemen her şey karşısında ve her an görmek mümkündür. İlk çocukluk çağında anne-babasından köyün aşiretçi yapısına, Türk sol hareketlerinden Ötadoğu'nun kurtlar sofrasındaki ayak oyunlarına, Fatma (Kesice Yıldırım) kişiliğinin yaklaşımlarından en son İncalı'daki ducuşa kadar bu böyledir. Bugüne kadar kimse bunu değiştiremedi, değiştiremeyecek de.

Yalnız "yetersiz yoldaş ve sahte dost"luğun, bu noktada düşman bellenece yarayan bir yaklaşımı sözkonusudur ve bu da yüzyılın trajedisine yol açtı: 9 Ekim komplosu ya da 15 Şubat trajedisi!

Bu komplosun 15 Şubat'ta yeni bir düzey

kazarması, şüphesiz bir yanda Ünderliğe yarılgılı bir bağıllığın, diğer yanda da onu kendi yetersizliğimize hep bağımlı kılmaya kalkışmamızın bir sonucudur. Trajedi ve felaket, bu noktada sözkonusu olmuştur. Geçmiş mücadele yıllarında bir bütün, Ünderliği kendi çizgimize çekmeye kalkışmamızın çeşitli veçhelerini görmek mümkündür. Özellikle '90'lı yıllar düşünüldüğünde, dünya konjonktüründeki değişimle birlikte, partinin dönüşüm çabaları içinde olduğu bilinmektedir. Şunu sakteye uğratan yine bizim yetersizliklerimiz olmuştur. Şemo pratiği, bunun bir yansımasıydı. Doğru savaş çizgisini, gerilla hattını oturtamama, politikanın dilini yakalayamama bu yansımayı tamamlıyordu.

Aslında PKK'yi ve Ünderliğini mücadele süreci içinde hemen her güç kendine çekmek ve kullanmak istemişti. Bu, 1925'lerde İngilizler'in Kürtleri kullanmasına benzer bir yaklaşımdı. Ünderlik hep buna karşı savaştı. Ama bizim tarzımız, PKK ve Ünderliğini hem kendimize bağlama, hem de bu bağımlılaştırmaya yatan bir tarzıdır. Zaten kişilikte, ruhta bağımsız bir savunusu olmayanın dışı karşı da böyle bir savunuyu geliştiremeyeceği açıktır. Dolayısıyla, Ünderliğin İmcalı'da belirttiği ve VII. Olağanüstü Kongre'mizde ortaya konulan çerçevede parti çizgisini deforme eden durumlar açığa çıktı. Mahir Melat, Can ve Necal ikilisi, bunun uç yansımalardı.

Şimdi İmcalı'da en yarılgılı bir yalnızlık ve tecritte tutulan Parti Ünderliğini hala kendi yetersizliklerimize bağımlı kılmaya çalışamayız. Çünkü O, hep özgürdü ve özgür kalacak. Bu yüzden doğru bir bağımsızlık ve bağımlılık anlayışını Ünderlik karşısında yakalamamız şarttır. Herşeye karşı bir bağımsızlık savunusu içinde olacak, Ünderlikle doğru temellerde bir özgür dünya içinde buluşabiliriz.

Mayıs '97 Çözümlemeleri'nde Başkan Apo, "bağımlılıkta bağımsızlık" diye bir kavram-sallaştırmaya gitmektedir. Temel değerlere, ölçülere, partiye, halka bağıllık, burada esas anlamını bağımsızlığa hizmet etmekte bulunmaktadır.

Birey-toplum, örgüt-birey ilişkileri açısından da bu tanımlama PKK'de esasa oturur. Birey özgürlüğüne de bu çerçevede yaklaşılır. Toplumun kabul edeceği bir birey kadar, bireyin kabul edebileceği bir toplumun var olması da aynı derecede önem arzeder. Yoksa bireyi, toplumun zincirlerine bağlama, sadece topluma hizmet adı altında koşturup istem ve arzularını, onu yaratıcı kılmak, yeteneklerini geliştirecek olguları gözardı etme gündeme gelir ki, bu da toplumu canavarlaştıracak gibi, bireyi de hiçleştirir. Aynı şey tersinden de yanlış bir zemine oturur. Yani bireyi herşeyin temelini koyup, toplumu dışlama, korkunç bir tüketiciğe yolaçar. Çünkü, birey ancak toplum veya örgüt ile kendini ifade edebilir. Başka türlü var olamaz. Bireyleşmenin kendisi de toplumsallaşmayla olur. Toplum dışında birey, birey olamaz, ancak tam bir bireycilik batağına saplanabilir -ki, bu da köleliğin, bağımlılığın en ağır biçimidir.

Bu nedenlerle bireyin toplum ve örgüt ilişkileri "bağımlılıkta bağımsız" olmalıdır ki, birey kendi özgürlüğü ve kendini ifade edebilme yetisiyle topluma, insanlığa en faydalı, en yaratıcı ve işlevsel hale gelebilir.

Kürt toplumundaki bireyleşme ve toplumsallaşma da, bu ekseninde ortaya çıkmıştır. Toplum kadar birey de özgürleşme yolculuğuna başlamıştır.

Burada temel soru, sözkonusu yaptığımız bağımsızlığın nasıl anlaşılacağına; bu bağımsızlığın nasıl olabileceğine düşümleniyor. İnsan cehennemi hep arayış ve yükseliş halinde olması, bu ilkeye dayanır. Yoksa her bağımlılıkta, gerçekten de içtenlik diz boyudur. Her bağımlılıkta yenilgi ve bitiş vardır. Bu yüzden zorunlu olarak bağımlı olunması gereken değerler karşısında bile bağımsız bir tavırla bağımlı olunması en değerli, en makul ve insan için en yaratıcı olanıdır.

Bağımsız bir tavırla bağımlı olunması! İşte gerçek özgürlüğün kilidini açacak anahtar da budur. Bu, aynı zamanda doğanın ve toplumun gelişim yasasının bir emicidir. Başkan Apo'nun deyişiyle, kişiliği uygarlık esaslarına göre değil de, doğal esaslara göre

ele alınmanın bir gereğidir.

Hiç şüphesiz sınırlı toplumun yasalarına göre büyüyen, onun yalanına-dolanına bulaşan kimse-lerin doğru bir yaklaşım sahibi olmadığı, doğru bir yorum ve anlama gücüne erişmediği gün gibi ortadayken, Ünderlik gerçeğine uyum gücü göstermeleri de bu bağlamda beklenemez. Ancak ve ancak bu, onun kişiliğinde kendi varoluşunu gördükten sonra, buna en yüksek düzeyde inanç geticiler kendi katıştının bilincine varacak ve böylece kendi yaratıcı gücünü açığa çıkaracak şiddetli bir yüklenim, şiddetli bir savaşım sözkonusu olduğu zaman gerçekleşir. Bu yüklenim süreci içinde yüksek bir uyum gücüne erişilebilir. Bu da, göklere tımanmak gibi bir şeydir. Elbette bu da doğru bir anlamaya bağlıdır. Bu noktada öyle sıradan bir ifadeyle Ünderliği tanımlayamayacağımız açıktır.

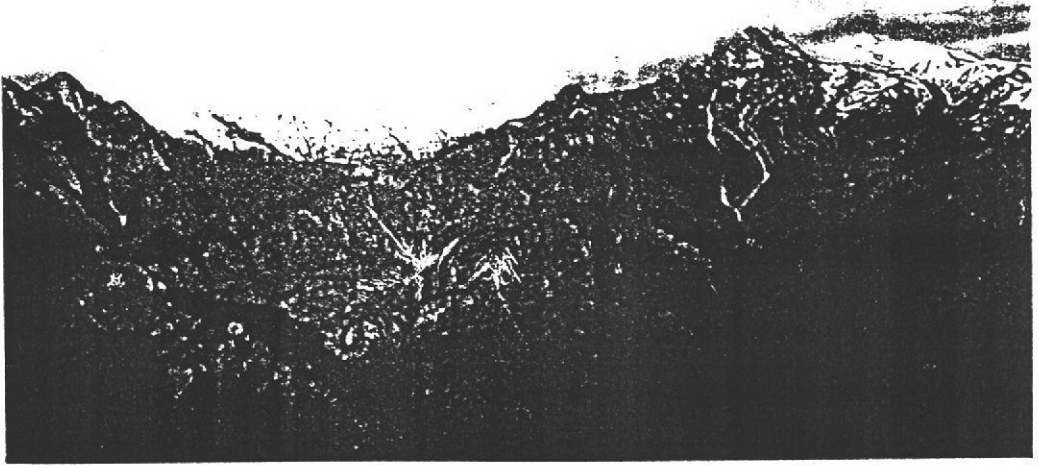
Doğru tanımlanamaz veya anlamamız ancak onu, sacmal gelişimin hızlı devrimsel dönüşümleri, militanlığı ve eyleminin bütünlüğü içinde mümkündür. Yoksa öyle klasik felsefeyle, salt yüzyıllar öncesinin kalıplarıyla PKK Ünderliğini açıklamak yetmiyor. Dinsel temalar daha açıklayıcı olabiliyor kimi noktalarda; ama salt bu da yetmiyor, yetersiz kalıyor. Çünkü "onun gerçeğinin anlaşılması, evrensel gerçeğin mantıklı bir parçasının tüm çelişkileri, tüm kaotik yapısı ve bunun yanısıra yine olağanüstü toplumsal uyum ile yine düzenliliği; katıştıların evrensel anlamda apaçık ve çok gizli birlikteliğini ortaya koymaktadır. Bunun anlaşılması için ise, deyim yerindeyse insanın bugünkü sistem çerçevesi dahilinde oluşmak zorunda bırakılmış bir anlama gücü yetmemektedir. Ona bakışın, onun kendi öznelliğini, kişisel özgünlüğünü çok iyi değerlendirmesi ve bunun için de onu genel-geçer özelliklerin tümünün dışında, ama yine de 'nomalara uygun' ve 'bu' dünyanın içinden çıkan bir gerçeklik olarak kaydetmesi gerekiyor." (Mayıs '96 Serxwebun)

Şüphesiz bilinen uygarlık esasları biteyi belli kalıplara hapseden, onun dağılındaki insani sınırsızlığı öldürür. Onu, geçmiş ve gelecekte soyutlar. Sadece yaşadığı dönemle sınırlı tutar. Sonuçta bu, onun düşünce dünyasına, duygusuna ve ruhuna da yansır. İnsanın trajedisinin başladığı nokta da işte burasıdır. Yani ruhun daralması, duyguların basitleşmesi ve düşünce dünyasının küçülmesi. Sonuç, Ünderlik gerçeği katıştı sırasında çok günahkar bir pozisyonun aşılammaması.

Oysa ruh ve duygu, düşünce ve eylem bir dönemle sınırlı değildir, olmamalıdır. Eğer insan, kendi neslinin bütün bir tarihinin toplamıysa, duygu ve ruh dünyası da böyle olmak durumundadır. Yani ruhun, sadece yaşanan an'la yetinmeyip, bütün bir tarihi duyumsaması. Aynı şekilde duyguların, sadece güncel

gerçeklikten değil, bilinen bütün çağların gerisinden süzülüp gelmesi ve daha da ötesinden etkilenmesi. Ve sonuçta bunların bir kişilikte somutlaşması. Doğal esaslara göre şekillenen, diğer bir deyişle gerçek anlamda özgülleşen kişilik. Ünderliğe doğucu bakışı, tüm özneliğinden acınarak sağlayan durum işte budur. Bu ise, bağımlılığı bağımsız bir tavırla yaşamamanın bir sonucudur. Ya da **uygarlığa karşı bağımsızlık, doğal olana ise bağımlılık!** İşte bizi, Ünderlik gerçekleşmesiyle buluşturacak olan slogan. Bunun dışında Ünderliğe bağlılığımızın bir anlamının olamayacağı, bir değer taşımayacağı ve kulluk felâsafesinden sıyrılamayacağı açıktır.

nasıl yaparsa yapsın.' Bu, 'bir malı alıp istediğin gibi kullan' demektir. PKK içinde mal gibi olunamaz. PKK'ye katılım yücek katılımıdır ve kesinlikle düşünsel ve beyinsel bir katılımıdır. Bu işin başlangıcıdır. Dediğim gibi bu konuda eleştirilecek bir yön varsa, o da kendini işte bu tarz -doğcu katılım değil de- bir teslim etme. Hayır, kendinizi PKK'ye teslim etmeyeceksiniz. Kendinizi PKK'ye katıştıracaksınız. 'Katılmaya, kaynaşmaya geldim'. Paylaşmak demek ortaklaşacalık demektir. Ortaklaşacalık demek kollektivizm demektir. Yani emekleri birleştirmek demektir. Nedir bu? Ürgütsel emeği, ideolojik emeği, hatta savaş eylemini birbirleriyle birleştirmek

Sözkonusu yaklaşımlarımıza Başkan Apo şöyle izah getirmektedir:

"Buraya gelenlerin hepsi benden daha adanma ilkesinde ileridedir. Ben belki bu kadar kendimi adamamışım. Ama siz adamışsınız. Ama bu kadarsınız. Buna PKK teslimiyetçiliği de denilebilir. Diyorsunuz ya, 'iradeyi PKK'ye teslim ettim'. Bu, düşmana teslim olmanın başka bir biçimidir. PKK'ye teslim oluruz. PKK teslim olma hareketi değildir. PKK bir özgür katılım hareketidir. 'iradeyi PKK'ye teslim ettim' demek, 'ben kurtarmalık olarak kendimi PKK'nin içine attım' demektir. Ondan sonra diyor, 'PKK ne yaparsa yapsın beni'. Bazı diyor, 'oğlumu, bilmem kızımı, PKK

demektir. Katılım teslim olma anlamında olursa; 'beni bir taş olarak bir yere koy, beni bir figüran olarak kullan, beni bir hizmetçi olarak nasıl istersen değerlendir' şeklinde olur ki, bu ortaklaşacalık ilkesinin reddidir. Ve kesinlikle bu anlayışın üzerinde bireysel diktatörlük kurulur. Tasarrufçuluk diyorsunuz ya, bu bizim eleştirdiğimiz komuta kişilikleri dediğimiz var ya, hepsi bu tip katılımın üzerinde yükselmiştir. Kölelerin üzerinde Roma imparatorları yükselir. İmparatorluk, kölelik sisteminin idare tarzıdır. **Demokrasi, uyanmış, iradesini ortaya koymuş, halkların idare tarzıdır.** Sizin PKK'ye katılım tarzınız, bıcağalım bir halk demokrasisinin

ölçülerine ulaşmayı, Roma döneminin katılımına benziyor."

Elbetteki bu tip katılım ve doğrudan yaklaşım tartzları, şimdiye kadar partiye ve Ünderliğe yeteri kadar zarar verdi. 15 Şubat trajedisi bu tür katılım ve yaklaşımların bir sonucu olarak en derin acılara vesile olurken, halen bunda dıretmenin ve Ünderlikle buluşma yönünde gerekli adımları atmayacak, "Roma köleliğinin"de ısrac etmenin bir anlamı veya akla-mantığa sığabilecek bir tanımlaması olmasa gerek. Kaldı ki Parti Ünderliği, "çıldırırsanız da, cayır cayır yansanız da, istediğiniz gibi olmayacağım" demiştir ve bunu yap-

mıştır. Buna rağmen Ünderliğe en büyük acıyı yaşatan duruşta ısrac etmek, hatalarımızın temel nedeni olan Parti Ünderliği'ni kendimize uydurmaya çalışmaktan vazgeçmemek neyle izah edilebilir?

Hiçbir şey, bugünkü gerçeklik kadar kendini aşma yönünde emredici olamaz. Ünderliğe olan inancımızı, Ünderliğe olan sevgimizi geç gösterme karcacılığı varsa, bugünkü kadar imkan ve çalışma koşulları her şeye yeter de artar bile. Yeterki bir günlük bağımsızlığın, bir nefes alış-veçişin, bir bardak suyun kıymetini bilelim...

(1): Dedo ya da Dedoculuk, aslında Rusya'nın 'Oblomov' ya da 'Oblomovculuğu' gibi bir tipi ve onun "yaşam" tarzını ifade eder. Fakat **Dedoculuk**, Rusya'nın o meşhur Oblomovculuğundan, Fransanın 'Sefiller'inden daha kötü bir tipolojik durumu anlatır. Dedoculukta ne Oblomov'lu ne de Sefilleri doğru-dürüst yaşama söz konusudur. Kemalizmin katliam artıkları olarak yarım-önlü/yarı-diri bıraktığı Kürt tipinin Dedoculuğu, yaşamadığı halde kendini yaşar gibi göstermeyi; keyfiliğin, güdülerin en basit biçimiyle, en sığ, en düşüncesiz, kontrolsüz düzeyiyle, alışkanlıklarla yaşamayı; kilise ile camii arasında sıkışmayı, kendi kendini tıkatmayı; kendine göre bir köşe kucup hep oraya tıklanmayı; elinde bir öküzü, bir ahıcı, bir kadını veya erkeği varsa, salt onunla yaşamayı, ona kapanmayı dile getirir. Başkan Apo'nun yetiştiği köy ortamında sürekli alay edilen ve cemaat içine girmekten kendisi "cennet"ine, "mis" kokulu ahırına girmeyi, onu putlaştırılmayı yeğleyen Dedo, bu özelliği ile eski Kürt felsefesini ifade etmektedir; bu yüzden Dedoculuk biçiminde değerlendirilmesi tam da yerine oturmaktadır. Hatta, en azından bir Rus edebiyatındaki Oblomov gibi, Victor Hugo'nun Sefiller yapıtı gibi dev bir edebi esere de dönüştürülebilir bir tipolojik ifadeye sahiptir.

(2): "... Ancak insan gücünün bir sınırı vardır. Burda önemli olan, sende ne kadar güç varsa, son nefesine kadar, kolun kalktıkça savaşacaksınız..."

"Ben de bir devrimciyim, mücadeleciyim, somut koşullara göre hareket edeceğim. 'Ya sen, büyük Başkanısın, sen ilahısın, sen herşeyi yaparsın' demek, çok aşırı bir subjektif değerlendirme olur ve hepimize zarar verir..."

"En önde gelen kadrolarımız bile düz düşünüyor. 'Ya Başkan kurtuldu, şöyle oldu' veya 'Başkan zorda, haydi kendimizi yakalım' der gibiler. Hayır. Ne kendinizi yakacaksınız, ne de ucuz sevineceksiniz. Durum bu kadar kolay değil, durum biraz daha farklı. Önce anlam derinliği olmalı; işler nereye götürülmek isteniyor? Göreceksiniz! Bunu kendiniz için yapacaksınız. Benim için de değil. Bu vesileyle belirtiyim, Başkan'ı kurtarmak sizin gücünüzde değil. Çok şükran duygularıyla seslenmek istediğim halkım için de söylemek istiyorum, Başkan'ı kurtarmak sizin gücünüzün üstünde. Halbuki, benim öyle özel bir talebim de yok. Zaten bunu düşünmek yola çıkmadım... Kendi yolunu kendim çiziyorum. Kendi yürüyüşümü kendim gerçekleştiriyorum... Ben bu dünyayı özgürlük tercihinine göre arşınlayacağım. Gideceğim yere kadar gideceğim. Maharetim varsa göstereceğim. Yaşayacağım kadar yaşayacağım. Bu tercih benim olacaktır." (Başkan Apo, Roma Konuşmaları)

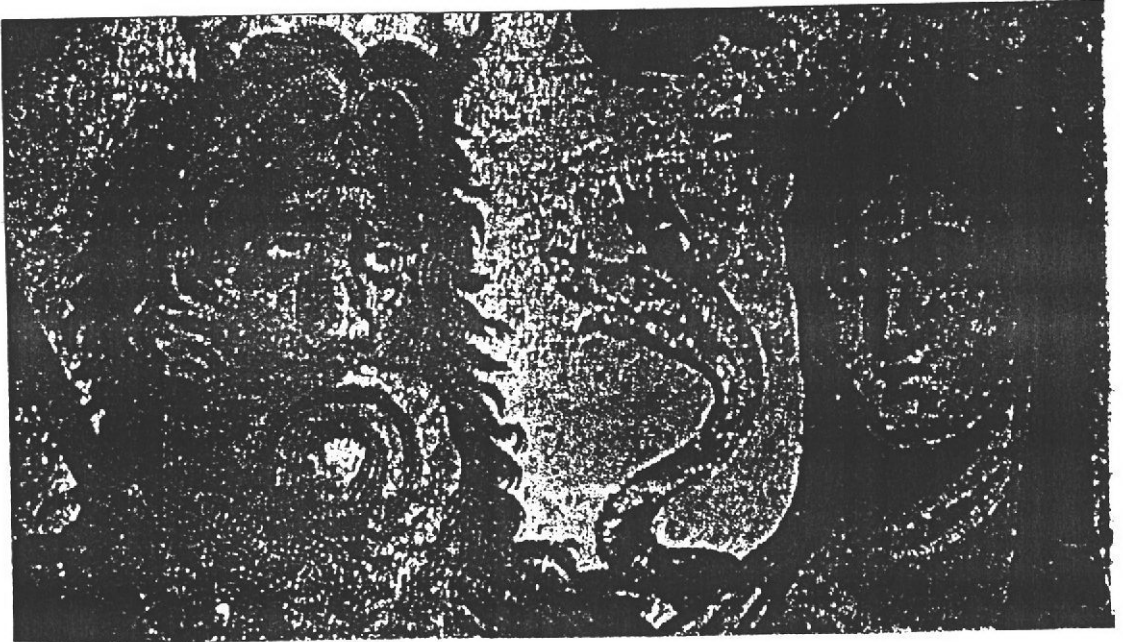
(3): "Şu anda benim getirdiğim müthiş bir sistem. Sadece bir ulusal düzeyi değil, uluslararası düzeyi de etkileyen bir sistem haline geldim. Yani keyfiyet yok, özeçlik yok, müthiş bir sistem var diyorum. İçimde kolektivizm yürüyor. Neden? Şunu gördüm ki; özgürlük biraz öyle olmaktan geçer." (Başkan Apo, Mahir Sayın ile Diyaloglar, Eçkeği Öldürmek)

octavio paz

I R M A K

Huzursuz kent kanımda dolanır bir arı gibi.
 Ve yakınıp duran bir inlemeyi uzun bir S gibi izleyen uçak,
 uzak köşelerde kıvrılıp kalan tramvaylar,
 birisinin plaza'da gece yarısı silkelediği güceniklikle
 yüklenmiş şu ağaç,
 yükselen ve parçalanan ve yitip giden ve kulakta kıvrır kıvrır
 dönen bir sır fısıldayan sesler,
 karanlığı açarlar, a'ların ve o'ların uçurumlarını, suskun
 seslilerin tünellerini
 gözlerim bağlı aşağıya doğru koştuğum dehlizler, uykulu
 abece bir mürekkep ırmağına benzeyen çukura düşer,
 ve kent gibi gelir ve taştan gövdesi tapınağıma ulaşırken
 parçalanır,
 bütün gece, teker teker, heykelden heykele, çeşmeden
 çeşmeye, taştan taşa, tüm bir gece boyunca,
 kırık parçaları alnımda birbirlerini ararlar, bütün gece
 boyunca kent benim ağızımdan konuşur uykusunda,
 nefesi kesik bir söylev, suların kekeleyişi ve tartışan taş,
 onun öyküsü.

Bir an kıpırtısız durmak, gidip gelen, gidip gelen ve hiçbir şey
 söylemeyen kanımı durgunlaştırmak,

bir incir ağacının gölgesinde oturan yorgancı gibi üstüme
 kurulan, ırmak kenarındaki Buda gibi, an'ı durdurmak,
 tek bir an, zamanın kenarına kurulan, benim uykusunda
 konuşan ve hiçbir şey söylemeyen ve beni kendisiyle
 birlikte sürükleyip taşıyan ırmak imgemi silmek için,
 kıyıda ırmağı durdurmak için, an'ın kilidini açmak, onun
 şaşkın odalarına girerek suyun merkezine ulaşmak için
 oturmuş,

çeşmeden su içmek, taş dudaklardan dökülen mavi hecelerin
 çağlayanı olmak,
 kendi kenarına oturan Buda gibi gecenin kıyısına oturmak,
 kapaklı an'ın titrek ışığı olmak,
 yanışı ve çözülüşü ve doğuşu an'ın, zamanın kenarında
 koşturan derin soluğu gecenin,
 ırmağın söylediğini söyleme, dudaklara benzeyen uzun bir
 söz, hiçbir zaman bitmeyen uzun bir söz,
 zamanın taştan cümlelerle söylediklerini söylemek, suların
 kapladığı dünyaların geniş el-kol hareketleriyle.

Şiirin ortasında büyük bir umarsızlık çöker üstüme,
 herşey terk eder beni,
 yanımda hiç kimse yok, arkamda yazdıklarımın dikilen o
 gözler bile,
 ne arkamda, ne de önümde, hiç kimse, kalem isyan eder, ne
 başlangıç var, ne de son, atlayabilecek bir duvar ne de,
 ıssız bir promenad'dır* şiir, söylenen söylenmiştir,
 söylenmeyen de söylenemez zaten,
 kuleler, yıkılmış teraslar, asma bahçeleri, siyah tuzdan bir
 deniz, kör bir krallık,

Hayır,
 kendimi durdurmak, susmak, gözkapaklarından bir yeşil
 filiz uçverene kadar gözlerimi kapalı tutmak, bir
 güneşler filizi,
 ve abece görüşün rüzgarı altında uzun uzun sallanır ve akıntı
 bir dalgaya yuvarlanır ve dalga beni yıkar,
 kağıt, yıldızlarla ve şiir karmakarışık sözler ormanı
 kaplanıncaya kadar beklemek,

Hayır,
 söyleyeceğim hiç bir şey yok, kimsenin söyleyeceği bir şey
 yok, hiç bir şey ve hiç kimse, yalnızca kan,
 kanın bu geliş gidişi dışında hiçbir şey, yazıların üstündeki
 yazının, şiirin ortasında yinelenen aynı sözcüğün
 dışında,
 zamanın hançeri, parçalanmış harfler, mürekkep lekeleri,
 gidip gelen ve hiçbir şey söylemeyen ve beni de
 kendisiyle sürükleyip taşıyan kan.

Ve konuşurum, yüzüm kağıda eğilmiş ve yanımda birisi yazar
 kanım gidip geldikçe,
 ve kent kendi kenarında gider ve gelir, birşey söylemek ister,
 zaman birşey söylemek ister, gece konuşmak ister, bütü
 bütün gece boyunca adam tek bir sözcük söylemek ister,
 söylevini vermek sonunda, ufalanmış taşlardan
 yapılmış
 ve ben kulak kesilirim, adamın söylediklerini duymak,
 sürüklenen kentin söylediklerini yinelenmek isterim,
 bütün gece parçalanmış taşlar birbirlerini ararlar,
 el yordamıyla alnımda, bütün gece su taşa karşı savaşıyor,
 sözler geceye karşı, gece geceye karşı, donuk savaşıyı hiçbir
 şey aydınlatmaz.
 silahların vuruşları taşa tek bir parça ışık bile koparamaz,
 geceye bir kıvılcım, kimse bir erteleme bağışlamaz,
 ölümsüzler arasında ölümüne bir savaştır, geri çekilmeyi
 sunmak, kan ırmağını, mürekkep ırmağını durdurmak
 için,
 sözler ırmağını durdurmak için, akıntı yukarı geri gitmek
 için, ve gece altın yalımlı iç organlarını kendi kendine
 sergilesin diye,
 su gösterebilir yüreğini, bir boğulmuş aynalar öbeği, camdan
 bir ağaç rüzgarın köklediği,
 (ve ağacın her yaprağı kanat çırpıyor ve parlar ve zalim bir
 ışıkla yiter, nasıl yiterse şairin imgesinin sözleri)
 zaman kalınlaşabilir ve yarası görünmez bir yara izi olsun,
 dünyanın derisi üzerinde görülür görülmez ince bir çizgi,
 bırakın sözler silahlarını bıraksınlar ve şiir tek bir sıkı
 dokulu söz olsun, ilerleyen amansız bir ışınım,
 ve tin yangından kararan çayır olsun, denizin taşlaşan ve
 hiçbir şey yansıtmayan ay parçası göğsü,
 yayvanlaştırılmış boyut dışında, genişleme, kendi üzerine
 uzanan uzam, alabildiğine geniş açılmış kanatlar,
 ve herşey kendini keserek ve dondurarak saydam bağırsaklar
 kayasına katabilen yalın gibi olabilsin,
 büyük sert alevler şimdi billur, barışçıl bir berraklıkta
 karar kılsın.

Ve ırmak akıntı yukarı gider, yelkenlerini toplar,
 görüntülerini teker teker kaldırır ve kendi içinde kıvrılır
 kalır.

Cenevre, 1953

* promenad : kale ile kentin ilk evleri arasında kalan meydan.

mehmet taşdemir

Ah o kahredici zaman
o bitmez ayrılıklar
çekip gitsin
isterse törenini ben düzenlerim
ölümünün

Ayrılıklar

Ayrılık, zamana kazılan kocaman bir boşluktur. Solgun renklerle bir aynaya çivilenmiş ayrılık zamanlarında. Ölüm de bir ayrılıktır. Ama yaşayanların hayatına bir topbaşı gibi düşen ayrılıkların ölümünden öte bir kanama olduğu kesindir. Kimi yurdundan ayrı düşer, kimi kendinden çekip gider, kimi, boğazlanmasını istemediği aşkını kendi elleciyle yüreğine gömüp, kırk yıllık yolculuklara vurur kendini, kimi artık geri gelmesi imkansız geçmiş anılarının insafsız sünnetlerine yüzünü dönüp ayrılıklara sığınır. Bütün ayrılıkların ortak özelliği, gizli kanamasıdır. "Her ayrılıktan yaza izi kalır." Herkes kendi ayrılığını bilir. Herkes kendi ayrılık yarasını görür. Herkesin yarası kendindedir. Sızlar durur ömür boyunca. Hiç gün yüzüne çıkmaz. Sızlayan ayrılık yacaları gün yüzüne çıkmaya pek sevmez çünkü. Gerçek sızı yaldızlı görünmekten nefret eder. Ayrılık sızısı, beşiğe konulup mezara alıştıırılan bir çocuk gibi dilsiz ve yalındır. "Ben buradayım, ve de deertliyim" demez. Ama gözleciyle konuşur. Her ayrılık bir kaybediştir. Tıpkı ağlayışta olduğu gibi. "Her ağlayışta bir kaybediş var. Ağlayanlar kaybettiklerini derinden duyanlardır." Ağlayış, ayrılığın "gözyaşlarıdır" bu nedenle. Ayrılığın ağlayışla özdeş halde olması, kaybetmenin çatallaşması demektir. "Gidip de gelmemek, gelip de görmemektir" ayrılık, kaybedişin kuyusunda. Ayrılık, Zınarın'ın Güncesi'ne şöyle düşer: "Bıraktığın insanları bir daha görememe sancısı, koca bir bıçak yarası gibidir yürekte... İnsanlar ayrılıktan hep bir şeyleri verir birbirlerine ve o iki sözcük aslında şifredir: 'Sakın kaybetme' yani, 'sakın unutma beni'". İşte bu yüzden, ayrılıktan aklamızda koca bir soru işareti ve derinden bir kaybetme kaygısını bırakırsız kıvrınarak. Ayrılığın bütün ömrü, kavuşmanın en derin rüyasından ibarettir. Bir umuttur da ayrılık aynı zamanda. Ayrılık a-

ında "bir daha görüşmek üzere" diyerek çekip gideriz. Odysseus, 20 yıllık vatan hasretinin engin ve beyaz beyaz köpüren denizinde kavuşmanın rüyasıyla yanıp tutuştu. Yurt hasreti onu, bazen çılgın ölümlerin kucasına attı. Bazen de kavuşmanın büyüğü tütsüsüyle aklını başından aldı. Konfüçyüs'ün "iyi insanlar toplu infazları önler" dediği İnsan, dört tarafı gece ve gündüz demeden kara kara köpüren dalgalarla çevrili bir Ada'da, iki kacıklık hücrede kalsa da, halkından ve yurdundan ayrı tutulmanın yarattığı korkunç kanamayla gömülür halkının yüreğine. Hayat durmaz. Zamanın işi, ayrılığın ömrünü uzatmaktadır. Hayat, ayrılığın nal seslerini kanayan göğsünde duyduğunda, şafağın patlamasına bağlar umudunu.

İnsan, ayrılığın yeryüzündeki tek kurbanıdır. Bunun için kavuşmayı kuş sesinde, su sesinde arar. Gökte köpük köpük pamuk yumuşaklığında süzülen bulutta arar kavuşma büyü-sünü. Ağaçta, çocukta, kadın sesinde, ana sesinde, rüzgar sesinde arar kavuşma sırrını. Bir savaşı Sümer tabletlerinde arar kavuşma mucizesini. Mezopotamya'nın kitabeleri en çok keşfedildiğinde kanar. Çünkü onun için keşfedilmek, bir yerde ayrılığın başlangıcıdır. Tabletlerde tancığa sünnetleri, kargacık-bur-gacık, kırık-dökük işaretle, en çok keşfedildiğinde dağılır. Çünkü dağılma bir ayrılıktır son tahlilde. Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Mem ile Zin kavuşmanın hasretiyle yanıp kül olmuşlardır ayrılık dağlarının ötesinde. Büyük ayrılıklardır onları yatan. Herkes kendi ayrılığı kadardır. Büyük ayrılıklar, tükermesi zor bağıllıkların beşiğidir. "En yüce dağlar, en derin denizlerden çıkmıştır; en derin acılardan doğar, en derin sevinçler." İşte ayrılıktan doğan bağıllık da böyledir.

Aşkları ve bağıllıkları boğazlayan ayrılıkların sızısı dindiğinde, yürekler ölü kuş-

lar gibi düşer bitmiş zamanların karelerine. Gerçek ayrılıkların sızısı hiç bir zaman dirmez çünkü. Kaparmayan en eski yaralar, sadece gerçek ayrılıkların çocuğudur. Kavuşmak yarayı belki küçültür ama o hiç bir zaman bitmez. Ümür boyunca sürtüp gider. O. Paz, "ayrılığın insanda yalnızlık vurgunu yarattığını" söyler. Balzac, "... Karıları yepyeni bir kızılık, aşkları değişmez bir biçim alan kesimlerde ayrılık, ilk Hıristiyanların inançlarını sağlamlaştırarak, onlara tancıyı daha yaklaştıran işkenceler gibidir" der, ayrılık hasretinde kavruyanlar için.

Binlerce yıllık Anadolu ve Mezopotamya tacihi, bir anlamda ayrılık türkülerinin tacihiydi. Pir Sultan Abdal, ayrılık türkülerine gömer Anadolu insanlarını yüzyıllar boyu. Ehmedê Xanê, aşkın ve ayrılığın destanını yazmıştır. Kürtler için ayrılık bu kez, askere gidip de kızgın Yemen çölllerinde, her türlü bulaşıcı hastalığın kol gezdiği Suriye cephesinde, karlı Kafkas dağlarında kılıç şakıdadı, dönemeyecek oğullar için ağlamaktan çıkmıştır. Ayrılık, bir ailenin, iki aşığın acısı olmaktan da çıkmıştır bu sefer. Özgürlükten ayrı düşülmüştü ulus olarak. Özgürlük bir Ada'da mahpustur. Dalgalar durulmaya yüz tuttuğunda, herkes biraz insani zihnini çalıştırdığında Ada'ya yürüyecektir, Sümer Zigguratları'na yürüyeceği gibi.

eşref yaşar

hevala min

bihêle bila welatê ku xwedê lê ranezaye bêje,
 bila bêje ji ber ku ew welatê koj ê ye.
 bila tunebûna hezar sala bêje,
 bila axa mirovên mirî bêje,
 bila çemê xwînê bêje, mezinahiya koj ê.
 hêzê min tuneye,
 bi gotina, bi hevoka,
 bi bêja, bi axaftina sieta,
 ez nikacim wî bînim ziman
 ez nikacim tu dizanî, hevala min!
 ji çar zarokên dayika birîndar bi picse,
 bila birayê biçûk bêje,
 wî bi salan hembêz kir,
 tîrêjên koj ê vexwar, ew baş nas dikir,
 wî li wê derê kela bê micinîyê ava kir.
 bila yên li nava kelê bêjin,
 di çila çeş de, di cewitîya bê dawî de,
 O di girîyê agir de...
 ji min na, ji şeva tarî bi picse,
 di tengasîya welatê reşikan de,
 di dema pêlên behca bê bextîyê de,
 di şûna Yezdanê dev bi xwîn de
 -çîyê wî ye ez nizarim-
 felek li wêderê bû,
 bi şura micinê stêrk bela dikir.
 bi picse ji kedera wê şevê,
 şevê tenê na,
 ji stêrkên çav bi girî bi picse,
 bila ew wî bêjin, ez nikacim hevala min!
 here warê pexembera, cihayê
 ji zarokên amara bi picse,
 bila ew ji tera bêjin,
 ez nikacim tu dizanî.
 bila dayika şeşt salî bêjê,
 bila reşikên şevê bêjin,
 bila stêrkên bê nav bêjin
 ew koj ê nas dikin, koj jî wan baş nas dike,
 bila ew ji tera bêjin, castîya koj ê.
 ez nikacim bînim ziman,
 ez nikacim tu dizanî hevala min!
 pûşper 2000

ibrahim halil turan

Çarmıh. Dört çivi. Biri uzun biri kısa. İki büyük kalasan birbirine çatılması ve oluk oluk akan kan... Küçülen ruhlar. Dikenli tellerden bir taç ve sırtında çarmıhıyla İsa... Golgotha Tepesi. Sırtkan Ferisiler. Muzaffer Roma'lı komutan Pilatus. Kara bulutlar. Gök gürültüsü ve şimşekler...

İsa çarmıha geriliyor. Birinci çivi; fişkırان ve toprağa sızılan kan. İkinci çivi; acıyla buruşan yüzler, gerilen dudaklar. Dua eden kadınlar ve tanrıyla İsa. Üçüncü çivi; büyük sessizlik. Dördüncü çivi; sarsılan yer. Kararan gökyüzü... İsa acılar içinde. Muhteşem yalnızlık ve kutsal arınma. Bir ses yükseliyor, tüm gökkubbeyi doldururcasına;

"Ruhlarınızı yüceltin!"

Bir insan. Yahuda, kendi lanetlenmişliğiyle başbaşa, asıyor kendini. Çünkü O, ruhunu arındırmamış, otuz gümüşe kirletmişti.

Ruh. İnsanın varolma gücü. Kendisiyle savaş meydanı. Yaşam kaynağı. Ve İsa'nın ruhu; arınmış tüm kirlerinden. Saf insan. Ölümsüzleşen, tüm beşeri zaafalarını yenip tanrısallaşan insan. Ve ağlayıp yakaran kadınlar. Saf, tutkulu ve içten kadınlar; çarmıha gerilmiş İsa'nın mezarı başında.

Ve acılar. Bulanık, gizemli, tılsımlı. Zaman ve mekanı, boyutları olmayan, hafızanın alamadığı uzan.

Ve zincire vurulup ölüme mahkum edilen Mari. O'nun acılarını şiiriyle dindiren Athimar'ın kızı. Kendine yoldaş kaldığı Denag. Kutsal bağ. Yüce ve sonsuzluğa sığınmayan ilişki. Bir anaför gibi saran ve kutsal acıların yolunu gösteren aşkın yoldaşlık. Ruhları, duyguları büyüten arkadaşlık.

Ve vefakar kadın. İsa'nın yanı başında ağlayan, gözyaşlarıyla ayaklarını yıkayıp, saçlarıyla kurutan ve gül yağıyla besleyen kadın.

Meryem'in kızkardeşi. Mecd eli Meryem. Salome, Yuhana ve Suzanna. İsa onlara sesleniyor;

"Ey Kudüs'ün kızları benim için ağla-

mayın.", "kanım günahların bağışlanması için, bir çokları uğruna akıtılan antlaşma kanıdır."

Ağlayan, gözyaşı döken kadınlar görünüyor, silik acıların ardından. Binlerce, yüzbinlerce kadın. Yakılan, toprağa gömülen, satılan. Kan ve irin kokan. Acılar içinde kıvranan, yaşlı kadınlar. Saray entrikaları içinde yer alan kadınlar.

Kadın artık şeytan. Günahkar, güvenilemez. Kadın acıların kaynağı, cehenneme uzanan yolun parke taşı oluyor.

Cehennem; ateşten yerküresi. Kirleşmiş ruhlar. İhtiras, tutku ve acı çeken günahkar insanlar. Cehennem... Izdırabın mekanı. Sonsuz ve boyutsuz.

Cennet... Sarı ve yeşil. Doğanın yeşili. Sarı başak. Özgür kadının kutsanışı. Maria Magdalena, Mecd eli Meryem, Sema, Zilan, Rojbin ve daha niceleri.

Ve "İsa dirildi" diye bağılıyor Mijdeci Yahya. Kutsal topraklar yeni bir doğuşa tanıklık ediyor. Mezopotamya'nın bereketli topraklarında "İsa dirildi" dercesine parlayan çoban yıldızı. İnsanlığa mijdeyi veriyor;

"Çölde yükselen ses,
Rab'bin yolunu hazırlayın
Gececeği yolları düzleyin."

Üç gökbilimci koşuyor. Göksel e-geçenliğini elçisini bulmak için. Tüm Mezopotamya'yı adınıyorlar. Şehrator; tarihi kadim şehir. Ninova; binyıllık imparatorluğun harabe şehri, Yunus Peygamber'in yurdu. Duhok; ihanetin şehri. Amed, Mârdîn, Ruha; direnişin kaleleri. Ve Amara...

Amara. Kutsal toprak. Yeniden doğuşun mekanı. Toprak danlar. Kerpiç evler. Ve loş karanlık odada yükselen çılgılık. Binyıllık lanetlenmişliği yırtan aşkın sesi. Yüceliğin çılgılığı. Doğu'dan parlayan yıldız O'nu gösteriyor.

Üç gökbilimci ilk gördükleri an'da secdeye duruyorlar önünde. "Kurtarıcı geldi" diyorlar. Kendilerinden geçercesine, mutlu ve sevgi dolu.

Çarmıhın Çivileri

Tozlu, toprak yollar. Patikalar. Yılan avcılığı. Güvercinler; kepezli, tırnaklı, taklacı. Ve bir çocuk utkulu, alınında zafer işaretiyle...

Bir çocuk koşuyor. Kendi çocukluğu ve yalnızlığıyla başbaşa. Kendi nahtesem yalnızlığını öriyor kavuran güneşin altında. Ve sınır boylarında, sınırsızlığı öğreniyor. Meyin tarlalarında büyüyen bir sevdâ ve tutkuya dönüşüyor. İlk isyan, ilk arayışlar orada başlıyor.

Acılar herşeyi belirginleştiriyor. Acılar sonsuz zaman içinde akıyor, kendi kaderine doğru. Kaçak duyguların kütüsünde büyütülen hayallerin canlılaşmasıyla büyüyen uzamlarına doğru.

Bir kadın satılıyor, bir çuval buğdaya. Ve annenin acımasızlığıyla öğrenilen yaşam gerçeği; doğanın, yaşamın kanunu oluyor. Ölmek için öldüreceksin, vurulmak için vurnayı öğreneceksin, kanunu.

Bu, yaşamın çelişkisi, gerçeğin acımasızlığıdır. Gerçeğe göre yaşamayan yenilmeye mahkumdur. Ve yenmeyi öğrenmek gerekir, kuralına, tarzına göre.

Yılanlarla savaşını, büyük kavgalarını kazanmanın gücünü veriyor. Yaşam gerçeği orada çözülüyor. Ve gün geçtikçe yaşamın zafer yolları açılıyor önünde, arayışların güçlendirircesine.

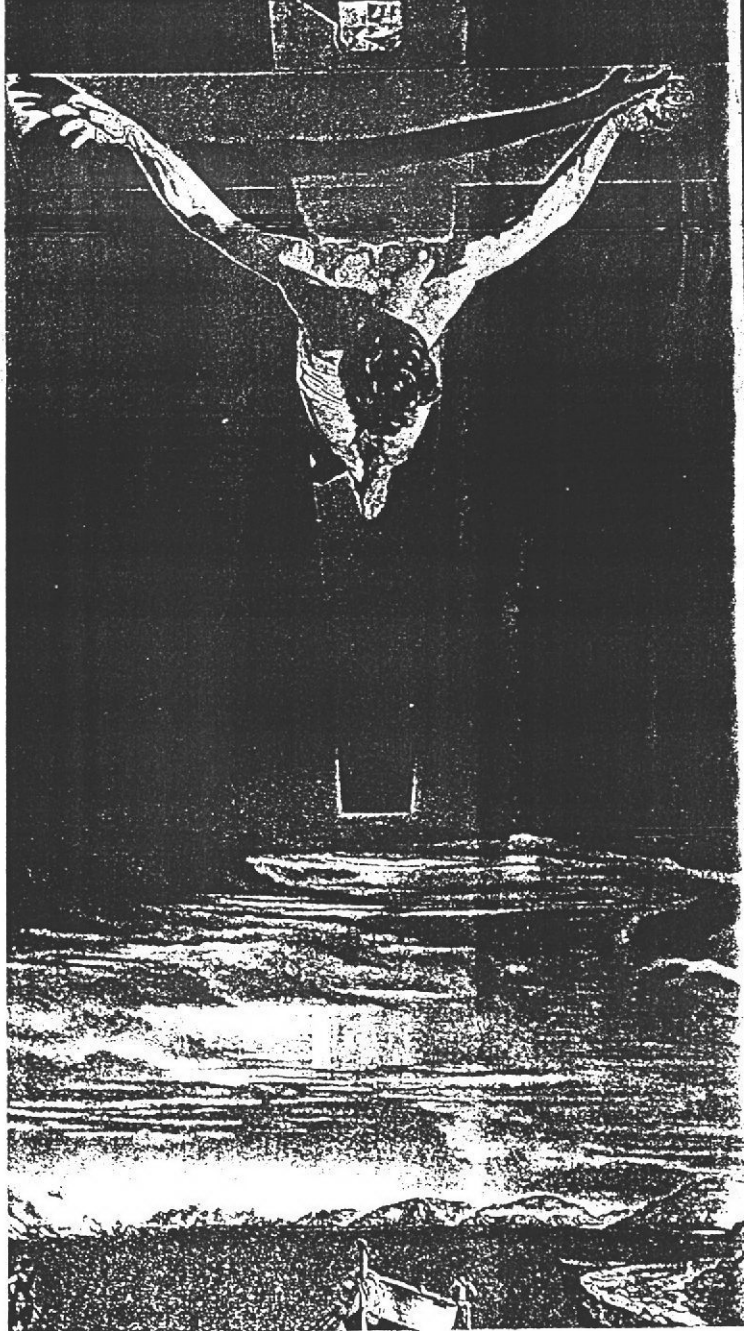
Yaşamın gerçeği ülke gerçeğine dönüşüyor artık. Lanetli halk umda sarılıyor ve "dirilen İsa"nın yolunda büyük bir serüvene koşuyor. İşte o zaman, "ben dünyanın ışığıyım. Benim ardından gelen, asla karanlıkta yürümez, yaşam ışığına sahip olur" diyor kurtarıcı.

Cennetin ve özgürlüğün kapıları açılıyor. İsrail'in mahşer günü borusunu öttürdüğü gibi, özgürlüğün şarkısı yankılanıyor ülkelerin vadilerinde. Vadiler coşkulu ve ilk defa özgürlüğün tadına varıyor insanlar, mezarlarından çalınmışcasına.

Mezarlar yanıyor. Diriliyor üzerine ölü toprağı serpilmiş insanlar. Askan dansı bir tutku gibi sarıyor yürük-

leri. Yer sarılıyor, topraklar kumlu sularıyor. Ve tosarucuklar patlıyor karağ topraklarda. Tanrılardan "atesi çalınma" sırrı öğreniliyor.

Ateş aydınlatıyor insanı, ruhları arandırarak.

"Saint Jean de la Croix İsa'sı" SALVADOR DALÍ
(1951; Sanat Galerisi ve Müzesi, Glasgow)

"Ateş öldürmez. İnsanı öldüren ateş değil, onun içindeki iblistir." Ayrıca ne demişti İljedci Yahya; "Ben onun ayağının bağıni çözneye layık değilim. O, sizi kutsal ruh ve ateşle vaf-tiz edecek."

İşte insanlar ateşten düşüncelerle vaf-tiz ediliyor.

İnsanlar ateşte kutsanıyor. Ateş en büyük arındırıcı kesiliyor. Lanetlenmiş ruhlar, teslimiyet ve ihanete batmış yüzler ateşte yakınıp arınıyor. En güzel ilahileriyle ateşin ve güneşin çocukları, kurtarıcının tılsımlı ışığında ateşle dansın destanını yazıyor.

Öyle bir destan... Cana can, dişe diş, aç-susuz ve pervasız. Elmek katil kesiliyor, su pusuların nedeni. Nice yiğit düşüyor ömrünün yarısında. Güzelim kanlarıyla suluyorlar toprağı. Ateş ve kan arındırıyor. Ayaklar yapışıp etler dökülüyor. İnsanlar donuyor. Kurşunlar bedenleri parçalıyor. Ve susuzluk çatlatıyor dudakları. İnsanlar bir deri, bir kemik kesiliyor. Çürüten et ve patika yollarda yıkılıp kalan iskeletler. Kemikler toza karışıp bir rüzgara dönüşüyor.

Bir halkın acımasız ve bilinmeyen öyküsü. Her an'ı, her adımı anlatılmaz acılarla yüklü. Her ananın yüreğı acılar deryası kesiliyor, Meryem'in ızdırabı gibi. Her oğul, her genç kız çarmaha gerilircesine acı salıyor, anıların yüreğine.

Acılar üzerinde yeni bir yaşam örülüyor. İlicre hücre, ilmiik ilmiik. Kutsal olduğu kadar yüce, yüce olduğu kadar ilahi ışığını tüm evrene yayıyor.

Ve yeryüzünün bir yerinde acı, sınır tanımaz egemenliğini kuruyor. Umutların tükenişi ve ihanetin pervasız yüzü sırtıyor kara bulutların ardından. Hain tuzaklar kuruluyor kurtarıcının yoluna. Yine gözyaşı, yine acı ve yine günahların kefareti. Ve karanlığın egemen olduğu saatte "insanoğlu insanların eline teslim edilecek" diyor kurtarıcı. Ama O'nu anlamıyorlar.

"Ve Yahuda gitti, başkâhinler ve tapınak koruyucularının komutanıyla İsa'yı nasıl teslim edeceğini gördü. Onlar buna sevindiler. Ve kendisine para vermeye razı oldular. Bunu kabul eden Yahuda, kalabalığın ortadığı bir

zamanda İsa'yı ele vermek için fırsat kolladı" diyordu tarihin yazıcıları.

Yahuda otuz gümüş satıyor kurtarıcıyı. Otuz gümüş, kurtarıcının kan bedeli. Lanetlenmişliğin dangası oluyor. Yetersiz yoldaşlar ise çarmaha gerilişe giden yolun parke taşları, Golgotha'ya gidişin dayanağı.

"Onlar inanmayan ve yol kenarına düşen tohumlardır."

"Gördükleri halde görmezler, duydukları halde duymazlar."

Ve Onlar;

"Gözlerini de kapadılar,

Öyleki gözleri görmesin,

Kulakları işitmesin, yürekleri anlamasın, Ve bana dörmesinler.

Dönselerdi Onları iyileştirirdim" delikleriydi, kurtarıcının.

Karanlığın güçleri kuruyorlar tuzaklarını. Günahkarlık kaplıyor insanlığın yüzünü. Suçluluk duygusu sarıyor insanların yüreğini. Dudaklarıyla kurtarıcıyı saydıklarını söylenir, yürekten Ona uzak duruyor.

Ve kurtarıcı çarmaha giderken, kentler yanıyor özenleriyle birlikte. Bedenler tutuşuyor umutlarıyla. Kömür karası gözler biriktiriyor hüznü ve acıyı. Ve insan bir kez daha yürekten vuruluyor tarihin bir kıyasında.

İhanetin ve yetersizliğin yüzü sırtıyor acıların ardından.

Yine ardından ağlayan kadınlar, yakaran insanlar; acılı, saf, tutkulu ve ızdırıp yüklü.

Athimar'ın kızı gibi ilahiler diziyorlar ardisıra.

"Zayıflıklarımızı O kaldırdı.

Hastalıklarımızı O yükledi."

"Herşey O'nun aracılığıyla var oldu, var olan hiçbirşey O'nsuz olmadı. Yaşam O'ndaydı. Ve yaşam insanların ışığıydı. Işık karanlıkta parlar ve karanlık O'nu alt edememiştir."

Ve dünyanın dört noktasında çarmaha çiviler çakılırken, O güneş kadar aydın insanın düşüncesi, tüm dünyayı kaplıyor. İnsanlık ise içine düştüğü lanetlenmişliğiyle sessizliğe boğuluyor.

O an zaman duruyor. Yaşam bitiyor çorak topraklarda. Nefesler kesiliyor. Otlar kuruyor. Rüzgarlar dinmiyor. Kuşlar ötmüyor. Tarih

adnan yoldaş

Sûveydâ

Her insanın yüreği sağ yumruğu kadardır. Her insanın yüreğinde toplu iğne başı büyüklüğünde beyaz bir nokta vardır. Kas, kan ve yağla örtülü, yüreğin üzerinde, karanlıkta doğmuş dolunay gibi durur.

Yürek her zaman temiz kalmaz. Kirlenir, çoğu kez kirletir kanı. Ama böyle anlarda bile pir ü pak kalır Sûveydâ.

Sûveydâ'yı doktorlar pek tanımlayamasa da o yalın bir gerçektir. O bir yaşam başlangıcı, bir iksir.

Yürek her zaman saat gibi işlemez.

Çoğu kez yarıyolda bırakır insanı. Uzun ve yorucu bir yolculuk sırasında, bir pınarbaşı molasında, sıcak ve yorgunluktan kavrulmuş dudakların su ile buluşma anında tekler. Bitün çabaları bir anda boşa çıkarır. Oysa birazcık dayanabilse, biraz daha mücadele etse, dudaklar suya değecek. Yolcu bir avuç su ile hayat bulacak.

İşte böylesi anlarda, tam umudun kesildiği, yüreğin dumma noktasına geldiği anlarda, yüreğin üzerinde bu temiz beyaz güç kaynağı, yani Sûveydâ devreye girer, bir ömür boyu biriktirdiği güç ve kudretini, umdu tükemiş, mecalsiz yüreğin merkezine yollar. Onu şoke eder. Ve yürek yeniden çalışmaya başlar.

Sûveydâ; bir ömürde bir tek defa çalışır, rolünü oynar. O bir fırsattır.

Bir Ortadoğu Haziran'ında yaşam ve ölüm dersi gören öğrencilere sorulan bir sorunun adıdır Sûveydâ.

Bilge komutan kamelyada dolaşıyordu. Gözlerini uzaklara dikmişti.

"Sizce Önderlik nedir?" sorusunu sorduğunda hiç bir öğrenci;

"Sûveydâ'dır" diyemedi.

Oysa, sorunun sahibi Sûveydâ'nın kendisiydi.

erişiyor sıfır noktasına. Evren devinimsiz, kendi yerinde sayıyor. Acının doruğunda, insanoglu yine acılarına niptela bir derviş gibi ağlıyor. Acı, ona yalın olanı gösteriyor. Ve kendisini esas kaynağına götürüyor. En büyük acıya, yetersiz yoldaşlığa, günahkarlığa götürüyor. Günahkarlığının kefareti ödünmek istercesine.

Ve yetersiz yoldaşlık, yoldaşlığa ihanetin izdüşümü gibi saplanıyor yüreklere. Zamanın herhangi bir kulvarında ve kendi göreceliğinde yitip giden gerçeği getiriyor gözlerinin önüne. Çarmıha çakılan çivi gibi.

Yetersiz insan, en büyük acıyla, kendi gerçeğiyle başbaşa kalıyor. Günahkarlığına ağlayarak... Kefaretini ödemeye hazırlanarak...

melik karaç

Ayrılırken

Tarih 21 Ağustos 1991'i gösterirken havanın aydınlanmasıyla birlikte tatlı uykudan "coşbaş" sesiyle uyandırılıyoruz. Koşuştan dışarı çıkıp sabahın o temiz dağ havasını ciğerlerime çekip, aylardır kaldığım, toprağına basıp suyunu içtiğim, havasını soluduğum, kendimi, mücadeleyi, mücadeleyi yaratanı keşfetme savaşına başlayıp, bazı adımlar atmaya çalıştığım Akademi'yi son bir kez seyre dalyorum. Akademi, yaşam okulu, büyük yaratımın teknesi bütün dinginliğiyle karşımda duruyor. İçiyor göcüntüyü son damlasına kadar. Hüznün kışkırttığı anılar büyüyor gözlerimin önünde. Yüreğimde ince bir sızı doğup, öylece çıkıyor kuytuluklara.

Bugün ayrılık günü. Ayrılığın ağırlığı çökmüş omuzlarıma. Bakışlarımı örten bulutların arasından bakıyorum herşeye. Ayrılık zor. Hele benim için daha da zor. Ünderliği burada gördüm. Kutsal eğitiminden yacırlarmaya, partiyi burada tanımaya çalıştım. İnsana verilen değeri, saygı ve sevgiyi ilk kez burada tattım. Kendi gerçekliğimi, halkımın içinde bulunduğu durumunu, geçillayı, savaş gerçekliğini burada tanımamın adımlarını attım. Tüm bunlara veda etmek kolay değildi. Zaman akıyor

usulca. Ve ben hala bir yandan ülkeye gitmenin verdiği sevinç, mutluluk ve heyecanı; diğer yandan Ünderlikten ve Akademi'den ayrılmanın verdiği hüznü, hüznün yanbaşımda büyüyen acıyı yaşıyorum. "Ayrılık istenmeyen, kabul edilmeyen fakat her zaman yaşanılan bir olay. Önemli olan ayrılıkların büyük buluşmalara vesile olması. Bu başarılabilirdiği oranda, ayrılıklar anlam kazanır. Önemli olan da bu" sözleri dökülüyor dudaklarımdan.

Kahvaltıdan sonra depoya gidip askeri elbiseleci indiriyorum, aylardır yanımda taşıdığım, birlikte uyuyup kalktığım portatif G-3'ümü

ve askeri kıyafetlerim yok üzerimde. Kendimi çıplak hissediyorum, üzerimde yeni giydiğim sivil kıyafetler olsa dahi. Şam'a kadar idare etmemiz ve Şam'a ulaşınca yeni elbiselecin verileceği söylenmesine rağmen, bir türlü içimdeki huzursuzluğu yok edemiyorum. Sivil kıyafetlerle Akademi'yi dolaşıyoruz. Kısa bir süre sonra yemin töreni yapılacak. Açık hava tiyatrosunu andıran okulda, ülkeye giden arkadaşlar toplanıyor sonunda. Sırasıyla her arkadaş gibi ben de son sözümü vererek parti, Ünderlik ve şehitlere olan bağlılığımı belitledim. Doktor Baran "ayrıca Ünderlik sizinle konuşacak, hazır olun, her an sizi çağırabilir" diyor.

Doktor Baran'ın söyledikleri bende zaten varolan heyecanı daha da artırıyor. "Ünderliğe nasıl bir söz vermeliyim?" sorusuna cevap acamaya başlıyorum. Ama bir türlü bir cevapta karam kalamıyorum. Ya beğenmiyorum, ya da fazla kuru buluyorum. Cevabın bulunamayışı hem heyecanımı, hem de heyecanın artırdığı tedirginliğimi büyütüyor. Zaman akıp gittikçe, daha bir inatla cevabın peşine düşüyorum. Çabaladım boşa gitmiyor ve sonunda "nasıl bir söz vereceğim?" sorusunu, cevabına kavuştum.

UM KORKMAZ

rup, az da olsa rahatlıyorum.

Kendimi ayıcılık hüznüne kaptırırken, Ünderlik deponun bulunduğu yerde bizi karşılayacağını haberini alınca, hemen acele bir şekilde deponun yanına varıyoruz. Ülkeye, Avrupa'ya ve çeşitli alanlara gidecek arkadaşların hepsini hazır görüyorum. Tek sıra ve askeri rızama göre diziliyoruz. Emektar kameraman ve fotoğrafçımız, iyi bir görüntü yakalamanın uğraşını veriyor. Kameraman omuzunda ki kamerayla Ağustos'un sıcaklığına aldırmadan habire dolaşırken, fotoğrafçı ise dudumdan derklaşöre basıyor. Gölgede bulunmamıza

niyle, Ünderliğin geleceği yönden bir an bile olsa gözlerimi ayırmıyoc, tüm bakışların ve yüreklerin o yöne kilitlendiğini hissediyorum.

Ünderlik, Akademi yönetiminde yer alan arkadaşlarla birlikte sonunda geliyor. Üzerinde kısa kollu beyaz bir gömlek, keten pantolon, spor ayakkabı, elinde tesbihi var. Gülümseyen yüzü ve çakmak çakmak yanan gözleriyle karşılaşıyoruz. Oldukça heyecanlıyım. İlk karşılaşmamızda geliştirdiğim diyalog kadar rahat değildim artık. Ünderliği tanıdıkça heyecan daha bir artmış durumda. Tek tek ar-

cağın alınımızda biriken terler, yüz hatlarımızda yuvaclana yuvaclana toprağa düşüyor. Bir yandan sıcaklığın yarattığı terleme, diğer yandan heyecan ve sabırsızlıkla Ünderliği bekliyoruz. Kısa bir süre sonra çevrede bir hareketlenme yaşanıyor. Kocumalar hızlı adım ve çeviklikle Akademi'nin stratejik yerlerine bir silahla yerleşmiş ve çevreyi denetline alıyorlar. Bakışlarımız Ünderliğin geleceği yöne çevriliyor. Konuşmalar, hatta mıcılılar kesiliyor. Sessizliğin tam anlamıyla zafecini ilan ettiği anın bir an önce geçip gitmesini diliyoruz. Son kez göçmenin heyeca-

kadaşlar bir adım öne çıkıp son sözlerini Ünderliğe veriyorlar. Hemen yanımdaki arkadaş ileri çıkınca, yüreğimde önlemediğim bir titreme başlayıp actıyor. Birazdan Ünderlik bakışlarını bana yöneltecek ve ben o bakışların karşısında konuşacağım. Birden ya kekelersen, takılırsam kaygıları artıyor. Sıca bana gelince bir adım öne çıkıp asıl adımlı, kod adımlı, neteli olduğumu, nereye gideceğimi belirtiyorum. Bu sözlerden sonra Ünderlik "gittiğiniz alan önemli. O bölgenin temeli sağlam atılmıştır. Üstü küllermiş közdür. Küllü savucursanız bir şeyler yaparsınız. Buru-

yapmak için de burada kaldığınız sürece içeri-
sinde sizlere güç ve destek vermeye çalıştık.
Bunlar yeterlidir. Gerisi sizlere kalmıştır.
Bu temelde başarılar dilerim" derken, "sağol
Başkanım" diyerek geri çekiliyorum. Takılma-
dan, kekeleyen yerime geçince biraz olsun
rahatlıyorum. Gözlerimi Başkan'dan ayırmadan
söyleyeceklerinin hepsini yüreğime kazımaya
çalışıyorum. Daha sonra Başkan hepimizle bir-
likte, grup grup, tek tek büyük şahin cesmi-
nin bulunduğu duvarın önünde fotoğraf çekti-
riyor. Fotoğraf çekme bittikten sonra
ayrılıyor.

Gün ilerledikçe güneş kırmızılığını yi-
tiriyor. Gökyüzü pürüzsüz bir okyanus gibi,
tek bir bulut yok. Akşam serinliği basmış her
tarafı. Tüm arkadaşlar içtima sahasında top-
lanmışlar. Bu kez arkadaşlar bizlere "serkef-
tin" diyecekler. Biz de birçok arkadaşı aynı
sözcükle güçlü alkışlar eşliğinde uğurlamış-
tık. Şimdi sıra bizde. Arkadaşlar da, biz de
hazırız. Grupumuzun içindeki bir arkadaş çı-
kip hepimiz adına söz veriyor. Arkadaşlar
bizleri alkışlarken biz arkadaşlarla tokalaş-
maya yöneliyoruz. Başkan uzaktan bizi seyre-
diyor. Büyük sevinç ve mutluluklar içinde
"serkeftin, serkeftin, serkeftin" sözcükleri
ve alkışlar eşliğinde arkadaşlardan ayrıl-
ken, akşam serinliğinde önderlikle birlikte
yürüyoruz.

Başkan, bir elinde tesbihi, diğer elinde
radyosuyla hem BBC'yi dinliyor ve hem de bi-
zimle sohbet ediyor. Şam-Lübnan kavgalarının
kesiştığı yere doğru hareket ediyoruz. Dağlık
yolu kullanacağız. Kocumalar çepeçevre sarmış
bizi. Akademi'yi geride bıraktığımızda son
bir kez dönüp Akademi'nin o ihtişamlı ve hey-
betli güzelliğine bakıyorum.

Gökyüzü maviliği yerini karanlığa bırak-
mış artık. Yürüyüşümüz süreceken Başkan Apo'yu
pür-dikkat dinliyoruz. Başkan'ın bizimle olan
sor. konuşmalacı hüznü ruh halimizi sevin-
ce dönüştürüyor. Hele gülümsemesi bizleri ol-
dukça rahatlatıyor. Arkadaşlar Başkan'ın daha
fazla gelmemesi yönünde ikna etmeye çalışı-
yorlar, ama Başkan "birşey olmaz" deyince,
arkadaşlar daha fazla ısraccı olamıyorlar.

Biziz daha ilerleyince artan karanlık ve gü-
venlik nedeniyle bu kez ısraccı oluyoruz.
Başkan "peki, peki. Haydi gidin, yolunuz açık
olsun. Özgür topraklarda bir yer yapın ben
de geleyim. Özgür topraklarda buluşalım" de-
yip, tek tek hepimizle tokalaşıp öpüşüyor.
Sistemizi Başkan'a dörmek istemiyoruz. Ayak-
larımız bir yük taşıyormuşcasına yerden kalk-
mıyor. Hemen hemen tüm gözler buğulanmış,
yağlar akmaya başlamış. O an hepimiz birden,
demenin ıssız karanlığında son bir kez "Bijf
Serck Apo" sloganını atacak, Başkan Apo'ya
baka baka uzaklaşmaya çalışıyoruz. Başkan ha-
la olduğu yerde duruyor, bizim gözden kaybol-
mamızı bekliyor ve el sallıyor. Karanlığın
duvarı aramıza giriyor. Biz adımlarımızı hız-
landırdıkça ayrılığın noktası koruluyor.

Ülkeye doğru yürüdüğün düşünüyorum, "baş-
larken yüreğini ateşe verip acısını sırtla-
yanlar için yol, her adımda arda kalandan bir
uzaklaşma ve önde gidene bir yakınlaşmadır.
Yürüdüğün ardından gelenlere bir yol açarlar
için 'mechaba' demenin tarifsiz bir sevinci
varsa, 'hoşçakal' demenin de derin bir acısı
vardır. Onlar için gitmek, ayrılık yollarını
tersten yürümektir. Ayrılık, 'insan dışıdır.'
Belki de bu nedenle 'çoğu ayrılık taze umut-
larla karşılaşılır. Ayrılığın sonundaki mutlu-
luk güçlenecek, ayrılığın kahrediciliği hafifletilmeye çalışılır.' Bu nedenle kendini
kaesaliksiz birbirine adayanların ayrılığı
gerçekten ayrılık değildir. Çünkü, yürekleri
birlikte çarpıyorlar için ayrılık, zaman ve me-
kan sınırlarına sığmayan sonsuz bir birleşme-
dir."

İşte daha güçlü buluşmak için ayrılıyor-
muz önderlik sahasından. Yola düştük diyoruz.
Hüznümüz büyük, sevincimiz de. Çünkü gerçek
de hep bizimle... Ve kendini hepimize adaya-
cak, hepimizde bir parça kendisini gerçekleşt-
tirmiş O. Acımız sırtımızda ve yürüyüş kendi-
mize dönük.

Yürüyoruz...

abdullah geldi

Firavun, Mısır'ın çöl sıcaklığına, o göktemli piramitlere sırcını gömdü gitti. Nemrut, dağlara boy boy taş yontulardan kendi heykellerini dikerek anılmak istedi. Askerci dehasıyla büyük İskender, Sezar ve daha bir çoğu keskin kılıçlarıyla sınırlar aşmış, devletler yıkıp-devletler kuracak nam saldı. Ve şahlar, padişahlar imparatorluklarıyla övünerek devletler yönettiler. Ve topraklarını genişlettiler. Yine, ihtişamlıklarını mermerlerden ihtişamlı sacaylar, hanlar dikerek ölümsüzleştirdiler.

Onlar kendi dönemlerinin adamlarıydı ve toplum yönetmiş, uygarlıklar inşa etmişlerdi. Mısır piramitlerinin mimari yapısı mükemmelliğini ve çekiciliğini hâlâ koruyor ve Mısır sırtını bu tarihsel yapılara vecerek güç alıyor.

Makedonyalı Büyük İskender'in Anadolu ve Mezopotamya'da hâlâ kalıntılara rastlanması mümkün olan Helen kültürü, Sezar'ın Roma uygarlığına kattıkları ve de Nemrut harabeleci, Nemrut'un doruklarına dikilen eserler hâlâ göz alıcı bir büyüklüğü yansıtmaktadır.

Kendi dönemlerinde inşa ettikleri ve günümüze kadar gelen tarihi değeri yüksek eserleri görmemek, hesaba katmamak, kim olursa olsun tarihe hakaret olur. Böylesi tarihi eserler ve tarihte önemli rol almış kişiliklerden (Firavun, Sezar, İskender) bugün bile ve daha sonra da anlamlı dersler çıkarmak mümkündür.

Bu kişilikler kendi dönemlerinde tarihe damgaladıkları vurdular ve birçok olay ve olguları omuzladılar. Ancak unuttukları bir şey vardı: İnsan. Saltanat kucup toprakları genişletmeye ve o toprakların üzerinde belli tarihi uygarlıklar da kurmaya gittiler ama, insanın, insanlığın gelişimini unuttular.

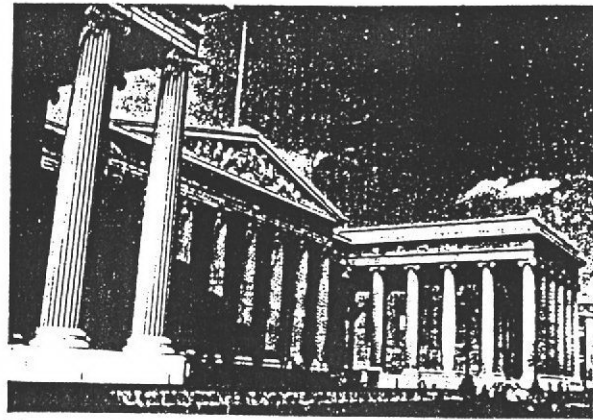
Hem de "bu saltanat nasıl kocunacak, nasıl yaşatılıp süreklilik kazanacak?" meselesini düşünürken.

Firavun'un en büyük günahı buydu: "Düşüncesini çöle gömmek ve insanı unutmak"(Jaco). İskender ise düşüncesini, enerjisini toprak işgaline verdi. Birçok şah, padişah, kral-kraliçe aynı şeyi yaptı. Daha çok toprak, daha çok saltanat, şan-şöhret...

Ama bugün birçok şah, padişah, kral-kraliçe anılmıyor bile. Anılanlar ise kötülüğü, zalimliği ile anılıyor. O göktemli hanlar, hamamlar, sacaylar ve göz alıcı mermerlerden yapılmış mezarlar yıkılıyor, kimileri çöktür yıkılmış. Bir çoğu daha önceleci hiç yaşanmamışçasına unutulmuş. Bunlar ne kadar unutulmuşsalarsa; bir o kadar da tarihte mermerlerden han--hamam, sacaylar dikmemiş; kılıcıyla hüküm sücmemiş, devletler yakıp-yıkamamış, kendi adına taşları anıtlar dikmemiş, hatta bir dikili taşı bile olmamış, ama kendi sarayını insanların yüreğinde kurmuş kişiler var ki, yüzyıllar geçmesine rağmen, hâlâ yüreklerde yaşıyorlar ve çarpıcıydılar.

Otuz yaşındaki İsa toprak yerine insan yüreğini işgal etti ve kalıncılaştı. Çarmıha geçirilen İsa, ölümsüzlük katına çıkarken, onu O'nu çarmıha gerenler şan-şöhretleriyle yıkık mermerlerin altında kaldılar.

İbrahim Halil, ateşlerde kavrulduka, Nemrut lanetlendi. İbrahim Halil, güzellik, bereket inancı haline gelirken; Nemrut çocuk masallarında korku, karanlıklardan ibaret bir öcü haline geldi. Kaldı ki Mezopotamya'da çocukların adına Nemrut koymazlar, uğursuz sayılır. Ama onlarca çocu-

Tasarımını Sir Robert Smirke'ün yaptığı Londra'daki British Museum, XIX. yy. Elgin Mermerleri'ni de kapsayan Eskiçağ koleksiyonu. Resit Taşı, vb. yapıtları içermektedir.

Öğün ismi İbrahim Halil'dir. Burada ateşte kül olup, unutmak üzere rüzgarlara savcılan İbrahim Halil değil, Nemrut'tur. İbrahim Halil ateşle yaşamsallaştı ve halkın yüreğinde bir üs kurdu.

Ölümsüzlük, yaşama ve sonsuzluk oradadır. Kendini insanda inşa eder, her kimse, halkın yüreğinde, dilinde, beyninde efsaneyeleştirebilir, şiiçleşir, türküleştirebilir, yaşamsallaştırabilir. İnsanı unutmayıp, insanı esas alan kişi, insanlarla her zaman anılır.

Hiçbir kralın, imparatorun kararı, keskin kılıcı, Sokrates'in "kendini tanı" sözü kadar keskin ve hükmedici değildir. Hele hele otuz yaşında çarınna çivilenen İsa'nın duruşu kadar hiçbir şey etkileyici olamaz.

Ve "dünya uygarlık, yalana-dolağa bel bağlamış, doğal gerçeğe, insana sırt çevirmiş her kimsenin beni anlayamaz" diyen ve kendini insan yaratma sanatına adanmış Ünderlik kadar; hangi sistem, hangi şan-şöhret ve hangi

teknik etkileyici-belirleyici olabilir ki?

Ölümsüzlüğün ve yaşamsallaşmanın sırrını insanda aramak gerekir. İnsan yarattığı eserle anılır veya var olur. En ölümsüz eser, insanı yaratma ve kendini insanda inşa etmedir. Ünderlik bunu başarmıştır. Hem de en zayıf halka olan Kültür insanında. Bu herkesin, her liderin, her askerin dehanıdır, her peygamberin kolay kolay başaracağı bir şey değildir: Bütün duygu ve düşüncesini insanların güzelleşmesine vermek!

Öğün içindir ki, "herkes, kendi içinde gömülü insanı bende bulur" der ve devam eder, "bende bir parçayı sen temsil ediyorsun, ama gömülüdür o. Öğün fiziğe vurur, görünüşte yaşayan kişiliği başkadır. Yüreğinin bir köşesinde kalmış, yaşayamadığı bir insan var, o da benim."

Her güzelleşen insan Ünderliğin çuhunu taşıdır. Bu da en büyük eser, en büyük ölümsüzlüktür.

Piramitler çürür,
Saraylar dökülür,
Saltanatlar yıkılır,
Ot bağlar mezarların üstüne,
Ve mezarlar da ölür.

Geriyeye kalan ve yaşayan kendini insanda yaratan ve insana adayandır. "Bir dikili taşı olmayan" Ünderliğin, binlerce dikili insanı vardır.

Kavuşmaya giden mektuplar...

Mechaba;

Sabahları; seher vakki sisli oluc buada. Uzaktan havalandıma penceresine yarıyan ağaçların siyaha çalan yaprakları pus tutar. Göğün kusurlu koca zincara öylesine yakınlaşıyor ki, havanın kusurlu eğilimini içimizde hissetmememiz elimizde oluyor. Her sabah epocu için havalandırmaya çıktıkça, neye neyinle karşılaşırız. Beton çipeklerin, çipe tutan yapıların duralıca bizi. Yaşam mücadelesi, yaşam mücadelesi, çipe zafesinde saklı. Yekpare beton blokları arasında gullaklar yaratarak göğere, tohumlar, taç yapraklarındaki yağmur damlacıklarıyla buluşur. Tıpkı toplumsal mihnet taşı debelerle bütünlüğümüdür, özgürlüklerle kucaklaşması gibi.

Değerli Başkanım;

Sizleri filizlenen çiçeklerin, yaprakların, damlacıklı acında görmek hissetmemek oluc değil.

Sizleri her yerde ve her an hissetmek, duyumsanmak ve yürek hücrelerin de kaybolmuş bilecek, hissetme anlamak olası değil Başkanım. Sizler, çiçeğin özüde; gülmeyelelerimiz, gördüğü yufka kabağında, gökyüzünde süzülen güveccir, kanatlarında, yıldızlarda, ayda, ıktidimiz suda, soluduğunuz havada, bize yaşlıdırız.

Yaşamın ve ideal toplumun birincil amacı büyük insanı Başkanımız, mektubuma son verirken yaşam ve özgürlük anlaşılabilir ve yitirilmemesi olmayı birkez daha belirtiyorum, saygılarımla ve şükranla sunarım. 12 Şubat 1992

Xelil Musullu

Mechaba;

Bu kapının mektupları, 12 Şubat'ın laneti üzerinize koca taşlar yığıldığından beri her hafta yazıyoruz. Başlangıçta, "Bugüne var, ilkiyi kişi istiyorsanız her hafta bir mektup yolluyoruz size. Ama birinci defa yazamadı, biliyoruz. Bir nabze de olsa yalnızlığınızı gidersen diye, herkes yazıyor. Sizi, ilkiyi yazıyoruz; çünkü herkes, sizi bugüne kadar yalnız bıraktı, yalnız bıraktık. Aynı öyle oluştun istiyyoruz. Çünkü o kahcelası konuların, bizim sizi yalnızlaştırdıktan sonra, her gün de olsa farkettik, ediyoruz. Bu sebeple bir mektupla da olsa, bura son var. Çünkü, yaşamımızın sonuna kadar herşeyimizle sadece ölmüşümüz değil, yaşamımızla özdeş. Çünkü yaşamın, her yolumuz yoldağ olmayacağımızın işaretini vermek istiyoruz. Her yerimizde, her yerimizde...

Balki yine başın istiyorsanız, ama başın baki olacakdan başına geldi. Ama bu "sondaki akıl" artık küdün, temel akıl oluc ve ilkiyi. Sondaki akıl önceki akıl olmak zorunda. Yaşadık işlese, aklımız başınıza geldi. Bu akıl...

Sürece bu aklla yolluyoruz, her an yazıyor, sürece, adalete bu temelde anlam birşeye geliliyoruz. Ama nasıldır, her an yazıyor, süreceyiz.

Taman diyorum: Örneğin, her an yazıyor, sürece. "Balki başın süreceyle fidesizdir." Başın

bu erdemi felaketin en feci halinde barış ve demokrasi için halka ve insanlığa felaket halinde bile kazandırmak için gösterdi. Parti, depremde en büyük katkıyı yapacak erdemini ortaya koydu. Biz parti bireyleci işe, erdemi nasıl sergileyecektik? Genel bir uyum yeterli olacak mıydı? Yoksa "yeterli" kavramının kendisi bile bir yetersizlik mi içeriyordu?

Böyle basitten kaçmaşıklığa sorular ve işin nasiline yaşamın cevabını verememe...Yine yetersizlik ve yine Habil ve Kabil meselesine dönelim... Sizin çokça işaret ettiğiniz kişilik çıkmazlarımız, rükseden yaramazlıklarımız, uslanmaz akılsızlıklarımız, acı vermeye devam ediyor, biliyoruz. Köksüzlükten kaynaklı olacak, sola yatmaktan çok sağa yatmalara daha fazla geliyorsa bulcalarda.

Buna ve tüm köksüzlüklece rağmen, akıl geliyorsa. Biz bildiğiniz, çok iyi tanıdığınız insanlarız; ama bu yeni durumda akli büyütmenin dışında çıkışınız, yaşam imkanınız yok. Suçumuz büyük. Cezasını çekmemiz gerekiyor. En yüksek yaptırım gücümüz sizsiniz. Ama siz, büyük insan sevginizle, yine affedici yaklaşıyorsunuz. Hz. Yusuf'un, kendisini kuyuya attıktan sonra kurtulmuşluğuyla, yine affedici yaklaşıyorsunuz. Hz. Muhammed'in kendisine kaçış savaşın Mekke'ye parçaladı diyen kardeşlerini affetmesine; Hz. Muhammed'in belicisi olanı bağışlamasına benzer bu. Bu-lilece, fetih sonrası kızgın ve dalgın olmadığını belicisi olanı bağışlamasına benzer bu. Bu-cadaki büyüklüğü affedicilikteki kutsallığı anlıyoruz. Ama biz kendimizi affedebilir miyiz? Kendimizi nasıl affedilir kılabiliriz ya da? Elimizden gelen en iyi şey ölümdür. Artık onun da koşu-llacı kalkıyor. "Yaşama ve yaşatma" diyorsunuz. Yaşama ve herşeyiyle varolacak, suçlarımızın a-ğırılığıyla emeğin yaratıcılığına gösterecek kendini affettirmek.

Bunları yazarken de ağırlık çöküyor üzerime. Duraksıyorum. Yine kendimi aldatmaktan korkuyorum. Nietzsche'nin şu sözlerini hep okuduğumda sanki sizin dudaklarınızdan dökülüyormuş gibi duyumsuyorum: "Bence siz yeterince acı çekmiyorsunuz henüz? Çünkü siz kendi acınızı çekmi-yorsunuz, insanın acısını çekmiyorsunuz. Tersini söylerseniz yalrı söylemiş olursunuz. Siz hiç biriniz benim acı çektiğim şeyden acı çekmiyorsunuz."

Sizin anlamlarıydığınız ve sizde anlamların her söz gerçekten duygu sağanağı... Ama sö-zür, büyücsü olmadık henüz. Sizin işaret ettiğiniz gibi sözün tancısallığına da erişemedik. Ama inandık, inanıyoruz; sözün kendini var ettiği eylem, ufkumuzu hep açtı, açacak...

Şubat'tan sonra sizin acınızı yazmak istedim. Nedense cesaretimi toplayamadım, güç geti-cemedim. Hala da öyleyim. Cesaretim yeterli bir elverişliliğe ulaşamadı. Ruhumdaki kaos gezme-ye devam ediyor. Sevgi acıtıyor. Ne kadar yetersiz de olsa acıtıyor. İdam meselesini hiç bir-ackadaş düşünmek istemiyor. Her akla gelişte, gözler doluyor. Belki bir çocuğun kendisini ko-cuyan ana ve babasına yaklaşım biçiminde oluyor ama, sevgi acıtıyor. Ne kadar yetersiz olsa-da acıtıyor. Meselerin idam değil, özgürlük, elden alınması olduğunun bilincindeyim. Engellilü-ğü engelleyen koşullar ortadan kalkmadıkça idam işinin hep boyumuzda geçirilmiş olarak dura-çalarını biliyoruz. Bunun için sizin yaratıcısı olduğunuz tüm güzellikler adına, başkalaşım geliş-ma ve kazanma sözümüzün edil olmak mecburiyetindeyiz. Sevgi, acı ve değer adına herşey, bizi buna çekmek durumunda. Sizin dediğiniz gibi "sevgi çekici yüctür, nefret ise itici yüctür." En derin selam ve saygılarımızla. / 15 Kasım 1999

Üzgün Tüzün

Methaba Bize İşı Veren Soylu Güneş;

Sizin geleceğinizi duyduğumuzda tacifsiz biçimde sevindik. Sizinle olmanın, yüzyüze soh-bet etmenin, tacifi zor bir coşku yaratmasından daha doğal ne olabilirdiki? Özellikle dışar-dayken, sizinle beraber kalma fırsatını bulamayıp zindana düşen arkadaşların o anki heyecanla-rı bambaşkaydı. Ve bir gün hiç beklemedikleci bir yerde sizinle buluşacaklardı. Buluşmanın bir-yüzü sevinç olurken, diğer yüzünü acıların mayalandığı üzüntüler oluşturuyordu.

Bir ace arkadaşlardan birisi "arkadaşlar her şeyden öndeliğin yanında kaldığım için sizlerle bazı hatırlatmalarda bulunmamda yarar olmanı düşünüyordum" diyerek, sizin Parti Mec-

kez Okuluna geldiğiniz anlarda, çevrenin düzeninin nasıl titizlikle incelediğinizi ve sizi karşılayan ilk arkadaşların duruşlarını süzdükten sonra onları nasıl sözcü bombardımanına tutarak, aldıkları eğitimden ne kadar verim aldıklarını hemen oracıkta çözdüğünüzü, bir bir bizlere anlatmaya başladı. Bizler de, arkadaşın söylediklerini dikkate alıp etrafa bir çeki-düzer veremeyi düşünürken, birden koridorları inleten alkışlar eşliğinde slogan sesleri kulaklarımızı doldurdu. Her nedense atılan sloganların sesi, daha önceleri attığımız sloganlardan daha yüksek ve güdü. Tam da topluca dışarıya koşma çabası içerisindeyken, birden kapıyı açan bir arkadaş "Yaşam Güneşimiz geldi, Yaşam Güneşimiz geldi" diyerek bağırınca, hepimiz boğazımızı yırtarcasına atılan sloganlara alkışlarla eşlik ederek kapıya doğru koştuk. Bir ara ne olduysa koridorun aşağısına baktık, fakat sizi göremedik. O an arkadaşlardan biri "Arkadaşlar yetişemediniz maalesef. Bir görseniz nasıl bir çırpıda arkadaşlara selam vererek yukarı çıktı. Çok hızlıydı, çok" dedi.

15 kişiydik ve koşuş her nedense bir zindandan çok, köy ortamında bütünden yapılmış iki katlı mütevazı bir eve benziyordu. Havaların sıcak olduğu için siz, evin damında gölgeliğe çıkmıştınız. Bir kaç arkadaşla merdivenden çıkıp huzurunuzda gelmeye çalışırken, merdivenlerden aşağı inen bir arkadaş, "Yaşam Güneşimiz yatalıdır. Sakın gereksiz konulara değinmeyin. Sizinle konuştuğunda kısa ve net cevap vererek O'nu fazla rahatsız etmeye çalışın" deyince, hepimizin gözleri fal taşı gibi açıldı. Birlerce sözcü işaretleli uçuştu kafamızın içinde. Boğazımız düğümlenmişti. Ne yapıyorduk, bir türlü konuşamıyorduk. Arkadaşın sözleri ne anlama geliyordu? "Yatalı" demek neydi? Biz sizin "yatalı" oluşunuzu hiç duymuş muyduk? Eğer böyleyse buna alışmak çok zor olacaktı. Biz ne yapacaktık bir başımıza? Şimdiye kadar karatlacınızın altında bizi korudunuz. Biz bunun hep böyle süreceğini biliyorduk. Dilimizin tutulması istedi bundandı.

Damın üstüne çıktığımızda bambaska bir manzara ile karşılaşmıştık. Damın üzerine etrafında kalın döşekler bulunan etrafı nakışlı, desenli, göz alıcı koca bir hasır kilimi serilmişti. Ve kilimin tam ortasında şalalenin kenarında su için koca bir ala geyikle bir kaç ceylan figürü işlenmişti. Siz, yanınızda bulunan bir battaniyeyi dizlərinizin üzerine çekmiş bir vaziyette, en başta otucuyordunuz. Etrafınızda bir kaç sanatçı ve dengbâjin dışında arkadaşlar oturmuş, sizi pür-dikkat dinliyorlardı. Bizleri gördüğünüzde konuşmanıza ara vermeden bir işaretle oturmamızı istediniz. Bize 9 Ekim komplosunun gelişimi ve ardından kaderin kötü ağlacından örülen 15 Şubat sürecini değerlendiren, özellikle bizlerin yetersizliklerimizde ısrac etmemizin bunda payının büyük olduğunu vurguluyordunuz. "Aslında için geçeceğine bakıldığında -ki daha önce de söylemiştim- sizin bu komplo karşısında birleşip gücünüzü katlamamız gereken yerde, bir evladın babaya gösterdiği yaklaşımın ayrısını göstererek 'baba ölürse halimiz ne olur' telaşına kapıldınız. Hatta bazı alçaklar da, 'bu iş tamam' diyerek micas yediciliğe soyunmaya çalıştılar. Bakın Can Yüce alçağının düştüğü ezilliği duyduğunda hiç bir zaman çışmadım. Çünkü bu tiplerin ne mal olduğunu, kaç paralık bir kana sahip olduklarını gayet iyi biliyorum. Asıl mesele sizin çanaklığına yapıletlik durumunu. Buna acıyocum. Bakın en deşme sözcüklerinize, şimdi hangi kulvarın çanaklığına yapıyor? Köt müsünüz? Neden kendinizi kırık kez bülencesine sorgulamadınız?" diyordunuz.

İnsan kendini kocuyan bir siçanaktan ayrı düşüşünde nasıl ki, dehşet duygusuyla çaresizliği ürpertiyle "ne olacağım" kaygısına bir acıda yağarsa, bir çocuk ana kucakından ve baba korumasından uzaklaştığında nasıl ki, sızlanırsa ve topağından koparılan bir çiçek solup yapraklarını dökerse, işte o an, o sözleriniz karşısında bu hislerin akıcılığında süzünüp gidiyordum.

Siz konuşmanıza devam ederken, bu hisler arasında sizi saygıya dalmıştım. Siz beni farkeder etmez dönüp "beni gözlemleniz izleyebilirsiniz, bu hislerle gözlerinizi birleştir ki, beyin gücünü geliştirebilirsiniz" diyerek adımı sözcükler. Adımı söyleyince, yeni isyan ve Şeyh Sait isyanı ile farkımız üzerine konuştunuz. Tactusunun bitmesini hiç istememiştin. Ama bitmişti işte.

Arkadaşlar merdivenden inmeyi hızlandırırken, birden hızla bir arkadaş yanına yaklaşarak "Başkan seni çağırıyor" dedi. O an içinden "inşallah burada kalırım" diyerek, büyük bir saviglele tekce yanınıza geldim. Size yaklaştığımda bana durumumu söyleyip, elinizi cebinize atarak birşey çıkardınız ve sonra onu avucunuzda göstermeye başladınız. Avucunuzda okşadığınız şeyin oltu tepin-

dan tesbih olduğunu sanmışım. Eliniz bana verince "buru sana veriyorum" dediğinizde öylesine sevinmiş ve heyecanlanmışım ki, elim alırken için uzattığımda tic tic titliyordum. Avucumu kolların şeyi göçtüğünde şaşırımtım. Güneş bana vadediğiniz şey, pırlıl pırlıl parlayan bir siyahı ağızlığıydı. Sıraz incilediğimde ağızlığın kabelece olduğunu söylediniz.

Size "bu hediyeinizi ömür boyu kullanacaksınız" dediğimde, "yine beni anlayamadın. Ben bu hediye için ömür boyu saklayacağım diye vadedtim ki, benim hediye verme tarzım ne çabuk unutulmuş. Öyleyse ben anama bile iki metelik bir hediye verdim, herseyi örgüt işine adadım. Sana bu ağızlığı hediye etme sebebiyle gülmeye aynı bu ağızlık renginden kehebaradan yemektir bir tütün tabakasını da, yıllar önce dıvaçlı bir yoldasa vermiştim. Bir an evvel gidip onu bulacaksınız ve Başkan'ın seni gönderdiğini ve buradan sonra orunla kalman gerektiğini söyleyebilirsiniz. En önemlisi de 'Başkan bana hediye verdi' havasına kapılarak sakın cahavata gelme. Attığın hac adımı kırk kez ölçüp-biçtikten sonra ok. Yani sağlama basmasını öğreneceksin" dediğinizde, büyük bir sevinçle arkadaşları bulacağıma dair söz verecek aşığı indim.

Hava artık çoktan kararmıştı. Arkadaşlar banzularında kitap okuyolacaktı. Birden şimşeklerin gücültüsü koğuşu doldurmuştu. Arkadaşlardan biri pencereyi açtı. Çok şiddetli bir yağmuru yağdığını görünce "çabuk olu Başkan demedim" dedi. Tümümüz ayakkabılarımızı giymeden dama çıktık. O an yanınıza geldiğimizde hiçbişey olmamışcasına yağmur altında battaniyeyi dizlice nize kadar çekmiş, yağmuru yağışını sevinçle izliyordunuz. Arkadaşlardan biri, "Başkanı kaldırırsen, sakın yarasını incitebilirsin gülmeye gayret edelim" dedi. Yanınıza yaklaşarak "Başkanım yağmur yaşıyor, sizi içine götürmemiz gerekir" dediğimizde "sizler hiç mi meşe ağacının altında, sadece kefyesiyle yağmur altında sabahlayan gecillere castlamadınız?" diyecek güleyle bizi süzüyordunuz. Ardından "peki baki kaldırılabilecek gücünüz var mı?" diye sorduğunuzda "Başkanım tüm gücümü size kaldırılabileceğime inanıyorum" dedim gülümsyecek. "Ben hadi görelim" diyerek hazırladınız.

Sizi sırtına alarak aşığı doğu iniyordu. Fakat merdivenlere birkaç adım kala, sırtına büyük bir ağırlık hissetmeye başladım. Bir yandan yağmuru altında ıslanmamam için var gücümle gayret etmeye çalışırken, diğer yandan içimden "basamaklardan inerken ayağım kayarsa kime ne vep verebilirim?" biçiminde gittikçe büyüyor kavgılacla kavgaya tutuştum. Merdivenlere yaklaştıkça ayaklarımızın yere dandığını gördüğümüzde başlılığınız karşısında belim giderek daha da fazla eğildi. Ama buna rağmen içimden "başaracağım-başaracağım" sözünü tekrar ediyordum ve başaracağımıza olan güvenimin yıkılmamasına uğarıyordum.

Bir ara ne olduysa tam merdivenin başına geldiğimizde, ayaklarımızı hızla yere vadediğimizi gördüm. Var gücümüzle son kez ayaklarımızı yere tutmamızla birlikte ikimiz de direkt aşığıya doğru düşmeye başladık. Havada uçarken kendimizi sizin kollarınızda gördüğümüzde, "bu nasıl bir mucize" diyerek heyecandan "Bilgi Sıcak APO" sloganı atmaya başladım. Yavaşca yere indiğimizde heybetli düşüşünüz karşısında boyruma bükerek suskun suskun duruyordum. Siz o anki psikolojimi görecektir, önce elinizle başımı okudunuz. Sonra, benim yavaşca yukarı kaldırırsanız, "yine duygusallığa kapılıp, mecalini bozmadan söyle bakalım arkadaşlara; acaba kim kimi tehlilelere karşı koruyabiliyor?" demenizle birlikte nereden geldiğini bilmediğim bir gücültüyle uvarım karşı karşıydı. Gördüğüm ise bir sünyaydı. Bir yandan kaçı, insanın yüzüne bir tokat gibi inen anı gerçek, yani yaşamam gereken gerçek vardı, bir de diyarın dahi bana gösterdiği başka bir gerçek başka bir yetersizlik olacak yaşadığına gerçek ortadaydı. Bu iki gerçeği birbirleriyle bağdaştırmak mümkün değildi. Siz yetersizliklerimizi arctuna yüklediğimiz bir insandınız. Ve bu yüzden acı çekiyordunuz. Bu acıyı hissettiğimizde kavgula işte sizin gerçeğiniz çıktı. Eğer buna ulaşmayı tam başarılıysam, sesim daha çok alardı size. Ve sizin sesinizi daha iyi ve sarsıcı biçimde alırdım. Sizin sesiniz, yetersizliklerimizden daha iyi biliyordum. Bunu gördüğüm için, sadece aşığı olduğunu söyleyebilirdim.

Üzöçülük, nasret ve merhametle karşılaşma aşığın bir gün gerçekleştireceğine olan inancıyla umudunu tekrar sizi anı için duyduğum gücümle salıyalıyordum.

-orada, içeride, gelgit yeşildir,
kan yeşildir, ateş yeşil,
yeşil yıldızlar yanar siyah çayırda
yeşil müziği dudakcıkların
incir ağacının eskil gecesinde;
-orada, içeride, pamak uçları gözde;
dormak görmektir, bakışlar dokunur,
gözler kolaları işitir;
-orada, içerisi dışarıdır,
durası her yerdir ve hiçbir yer,
şeyler hem yerdir ve hiç bir yer,
şeyler hem kendileri, hem de haykaları,
yirmi kenarlı bir cisme hapsolan
mizik dokuyan bir kan kanatlı,
ve bir başka böcek çözen
örümceğin dokuduğu kıyasları
sallamıyor ayın ipliklerinden;
-orada, içeride, uzan
gök bir eldir, bir akıl
düşünceleri değil biçimleri düşünür,
soluk alan, yürüyen, konuşan, dönüşen
ve yavaşça buharlaşan biçimleri düşünür,
-orada, içeride, örülmüş yankalar ulkesinde
gök bir ışık çağlayanı dökülür
yankaların dükakları arasızlıkta
gök sudur; su, şeffaf zaman

gözlerin kendi ingelerini yıkadıkları;
-orada, içeride, tutku bağları
aklit eder bir saniyenin sonsuzluğuna
aklım elektrik okunma
akar, kapır, özer,
kümüleşen abxerinin alevlenin
yeniden dirilişi;
-okul yok orada, içeride;
ayın aynı gündür, her gece aynı gece,
zaman henüz keşfedi lermiş;
-Emaning henüz, bu kar çayırın ayınası,
daimi ve hiç bir zaman ayınası değil,
hiç yağmadı yağmur, her zaman yağdı,
herşey oluştur, ve hiç bir şey olmadı,
duyumların adı olmayan halkı,
kendilerine bir gövde arayan adlar,
sonsuz şeffaflıklar, berraklık kafesleri
ayın kendini benzerlerde yok ettiği yerde,
ayın kendini karşılıkta yokettiği yerde
incir ağacı, yalanları ve bilgeliliği
yeryüzü harikaları
sözlü, dakik, gerçeklerden çok sayıda
ve hayaletlerle sohbet
incir ağacının suşduğu şaraklıklar
arayınla ve olm olanla konuşmak
ayın kendinde